MODÜL 4

5-8. SINIFLAR

АДЫГЭБЗЭ
АДЫГАБЗ

ADIĞECE ÖĞRETİM MATERYALİ

Doğu (Kabardey) ve Batı (Adigey) Lehçeleri

DEVLET KİTAPLARI

……………………., 2021

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI YAYINLARI ....: 7088
YARDIMCI VE KAYNAK KİTAPLAR DİZİSİ ....: 1236

Her hakkı saklıdır ve Millî Eğitim Bakanlığına aittir. Kitabın metin, soru ve şekilleri kısmen de olsa hiçbir surette alınıp yayımlanamaz.

Proje Yürütücüsü
KAFFED
Kafkas Dernekleri Federasyonu

Editör ve Program Geliştirme
Doç. Dr. Sinem Vatanartıran

Yazarlar
İlhan Aydemir
Ayşe Tufan
Talih Altınışık
Şeyma Kanbek
Aylin Öz

Ölçme ve Değerlendirme
İlhan Aydemir

Rehberlik
Özlem Aydemir

Müzik
Betal Yivan
Engin Met / GINNİ

Ressam
Asiye Erin

Grafi Tasarım
Abdulkadir Polat

Bu kitabın hazırlanmasında destek veren Düzce Üniversitesi Çerkes Dili ve Edebiyatı Bölümü öğretim üyesi Doç. Dr. **Susana Shkhalakhova** ‘ya, Maykop’tan Sn. **İbrahim Çetaw** ve **Zamira Bedanokova**’ya, Nalçik’ten **Hatokşoko Gazi Adığe Dil Derneği**’ne, KAFFED olarak sonsuz teşekkür ederiz.

ISBN 978-975-11-5018-9

Millî Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulunun 27.03.2019 gün ve 6348200 sayılı yazısı ile eğitim aracı olarak kabul edilmiştir.

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlâhî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerîhamdan İlâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'şım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif Ersoy

GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

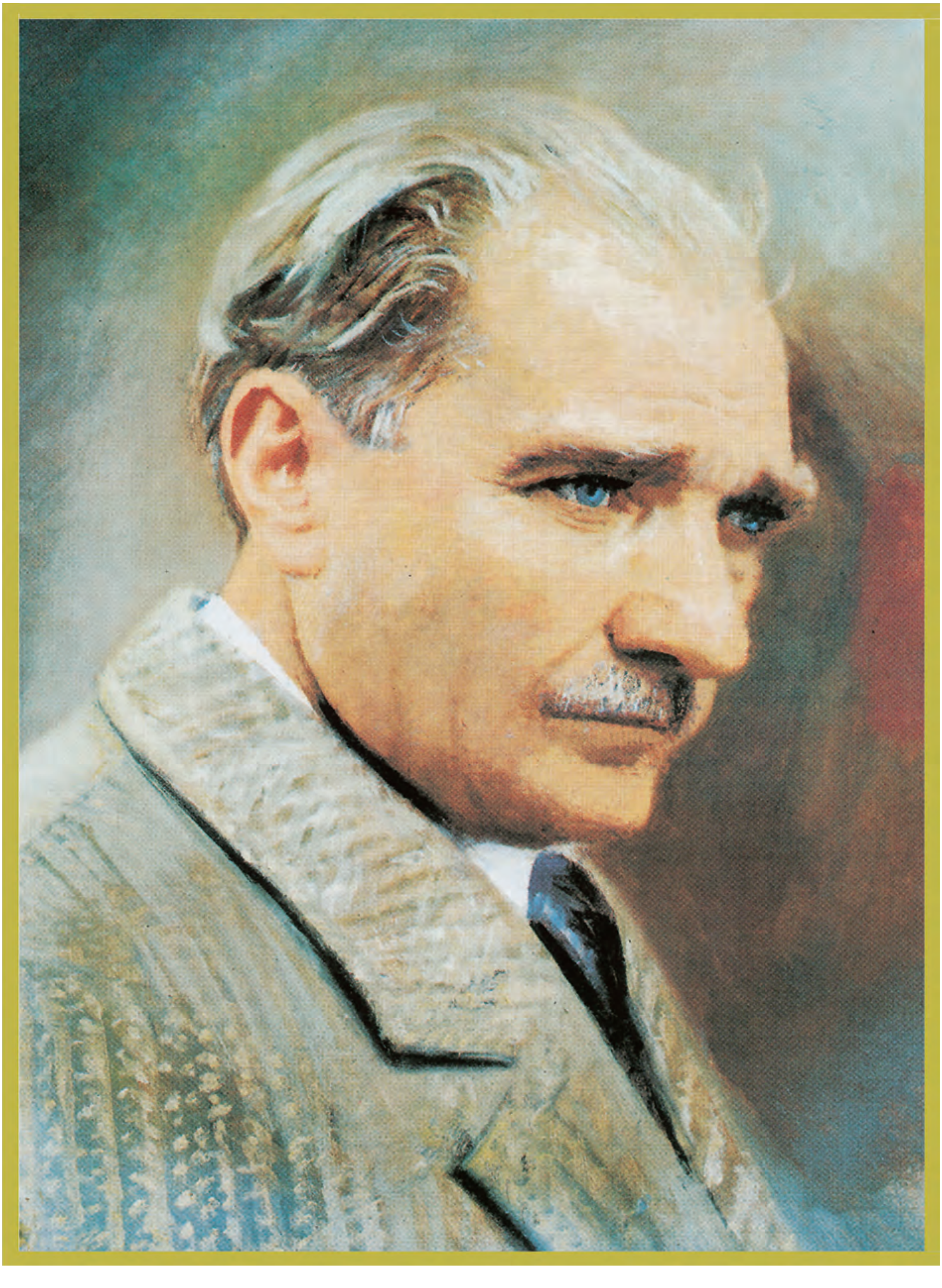

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

KİTAP HAKKINDA GENEL BİLGİ

Ortaokulda okutulan 5–8. sınıflar Yaşayan Diller ve Lehçeler seçmeli dersi kapsamında Adığe Dili (Batı ve Doğu Lehçeleri) için hazırlanan öğretim programına uygun olarak yazılmıştır. Seçmeli dersler yönetmeliğine göre, öğrenciler herhangi bir seçmeli dersi istedikleri sınıfta seçebildikleri için, bu kitapta modüler sisteme uygun olarak, 5-8. sınıf öğrencilerinden bu dersi dördüncü defa seçecek olanlar için hazırlanmıştır. Modül 4 kitabı, Avrupa Birliği Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni'nde belirtilen dile ilişkin yeterlilik düzeylerinden, A2.1 temel düzeyinin dil becerileri dikkate alınarak hazırlanmıştır.

Kitapta, hem Batı hem de Doğu lehçelerinde, Rusya Federasyonu'na bağlı Adigey Cumhuriyeti ve Kabardey Balkar Cumhuriyeti'nde resmi dil olarak seçilen lehçeler kullanılmıştır. Adığecede Kiril alfabesi kullanılmaktadır. İlk iki modülde, bu dile ait seslerin ve alfabenin öğretimi öncelikliydi. Üçüncü modülde ise seslerin ve alfabenin öğretimi tamamlanmış, öğrencilerin bu alfabe ile daha akıcı okuyup yazmalarına yönelik etkinliklerle dört dil becerisi A1.2 düzeyinde geliştirilmiştir. Son modül olan bu kitapta ise, daha çeşitlilik gösteren bağlamlarda dilin günlük kullanımına yönelik vurgular yapılmakla birlikte, dil zenginliğini ve kültürel farkındalığı öne çıkaran serbest okumalar da eklenmiştir.

Modül 4'de dört temel dil becerisinin de (dinleme, okuma, yazma, konuşma) geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Önceki modüllerde olduğu gibi, üniteler temalara göre oluşturulmuş ve her temaya uygun A2.1 seviyesinde dil kullanımı ve aktif kelimeler belirlenmiştir. Konuşma becerilerinin gelişmesi için, metin içindeki diyalogların, ayrıca rol yapma, doğaçlama, drama gibi yöntemlerle tekrar edilmeleri önerilmektedir. Bu modülde yazılı ifadelerin oranı artırılmıştır ve önceki modüllere göre öğrencilerin okuma becerilerinin gelişimine daha fazla yer ayrılmıştır.

ÜNİTE İÇERİKLERİ

ALFABE

ÜNİTE 1. HASTAYIM

Dil İşlevleri: Hastalık durumunu ifade etme. Tavsiyede bulunma: yemelisin, içmelisin, dinlenmelisin/dinlenmek, uyumalısın/uyumak... Koşullu ifadeler kurmak: dinlenmezsen, iyileşemezsin... Sıklık ifade etmek: günde 3 defa ilaç almak...

Aktif Kelimeler: Soğuk algınlığı, baş ağrısı, diş ağrısı, bel ağrısı, kulak ağrısı, hasta, yorgun, diş hekimi, öksürük, hastalık, ateş, kusma, doktor, randevu, ilaç, tedavi, reçete.

ÜNİTE 2. MESLEKLER

Dil İşlevleri: Mesleklerin gerekliliklerini anlatmak. Kişilik özelliklerini ifade etmek. Bir görüşü onaylatmak (öyle değil mi?). Bir görüşü onaylamak/reddetmek.

Aktif Kelimeler: Meslekler: doktor, hemşire, mühendis, öğretmen, sanatçı, yazar, avukat... Dersler: fizik, kimya, matematik, sosyal, edebiyat... Kişilik özellikleri: sabırlı, araştırmacı, yaratıcı, estetik... İnsanlara yardım etmeyi sevmek, öğretmeyi sevmek, adaletli olmak, çok çalışmak, insan hayatı kurtarmak... Duygularını ifade etmek. İnşa etmek. Yeni icatlar bulmak. Okul ile ilgili kelimeler: okul sınıf, ders, kalem, kağıt, defter, tahta, ders çalışmak, öğretmek, öğrenmek, sıra, sandalye, test olmak, ev ödevi...

ÜNİTE 3. MESAJIM VAR

Dil İşlevleri: Birine bırakılan mesajı iletmek. Mesaj iletmek. Bir davete katılıp katılmayacağını iletmek. Özürlerini/mazeretini ifade etmek.

Aktif Kelimeler: Telefon, cep telefonu, mesaj, evde bulunmak/evde var/evde yok, davetiye, davet.

ÜNİTE 4. DÜNYA TURU

Dil İşlevleri: ‘....den beri bu grupta dans ediyor.‘‘.... yıldır bu grupta dans ediyor.’ Bir dansın hikayesini anlatmak. Ülke isimlerini ve başkentleri söylemek. «Kim? Nerede? Ne zaman? Nasıl?» sorularını kullanmak.

Aktif Kelimeler: Oyuncu, baş dansçı, dans, ekip, turne, milli dans, milli kıyafet, koreografi, konser/gösteri, dünya turu, dans isimleri, Türkiye, Ankara, İstanbul, Almanya, Berlin, Köln, Avusturya, Viyana, Amerika, New York, Japonya, Tokyo, Ürdün, Amman, başkent, büyük şehir, seyirci, kalabalık.

ÜNİTE 5. SAKARIM BEN

Dil İşlevleri: Yolunda gitmeyen, başından geçen anekdotları anlatmak/anektodlara cevap vermek. Ev kazalarını ifade etmek.

Aktif Kelimeler: Kazalar, hasarlar, şaşırmak, kırılmak, bacak kırılması, ayak burkması, kol kırmak, yere düşmek, ayağı kaymak, kaynar su dökmek, eli yanmak.

ÜNİTE 6. 13. CUMA

Dil İşlevleri: Yolunda gitmeyen, başından geçen anekdotları anlatmak / anekdotlara cevap vermek. Ev kazalarını ifade etmek.

Aktif Kelimeler: Batıl inanç, yataktan düşmek, incitmek, çarpmak, alnı şişmek, ayağı kaymak, kalçası ezilmek, dişi kırılmak, kolunu yakmak, parmağını kesmek, revir, şanssız, sebep, sonuç, çözüm.

ÜNİTE 7. HİKAYELER

ADIĞECE ÖĞRETİM MATERYALİ

Doğu (Kabardey) ve Batı (Adigey) Lehçeleri

• MODÜL 4 •

ПСАЛЪАЩХЬЭХЭР/ДЭТХЭР

АЛФАВИТ 2-3

ЕЗАНЭ ТЕМЭ. СЫСЫМАДЖЭЩ 4

АПЭРЭ ДЕРС. СЫСЫМАДЖ 5

ЕТIУАНЭ ТЕМЭ. IЭЩIАГЪЭ ЛIЭУЖЬЫГЪУЭХЭР 18

ЯТIОНЭРЭ ДЕРС. СЭНЭХЬАТХЭР 19

ЕЩАНЭ ТЕМЭ. МЕСАЖ СИIЭЩ 30

ЯЩЭНЭРЭ ДЕРС. МЕСАЖ СИI 31

ЕПЛIАНЭ ТЕМЭ. ДУНЕЙР ИХЪУРЕЯГЪКIЭ КЪЭКIУХЬЫН 44

ЯПЛIЭНЭРЭ ДЕРС. ДУНАЕ КЪЭКIУХЬ 45

ЕТХУАНЭ ТЕМЭ. СЫIЭШЫМЫГУЩ СЭ 60

ЯТФЭНЭРЭ ДЕРС. СЫIЭДЖЭ-БЫДЖ 61

ЕХАНЭ ТЕМЭ. ЕПЩIЫКIУЩАНЭ МЭРЕМ МАХУЭ 72

ЯХЭНЭРЭ ДЕРС. ЯПШIЫКIУШЭНЭРЭ БЭРЭСКЭШХУ 73

ЕБЛАНЭ ТЕМЭ. ТАУРЫХЪХЭР 94

ЯБЛЭНЭРЭ ДЕРС. ПШЫСЭХЭР 95

АДЫГЭ АЛФАВИТ

Doğu (Kabardey) Lehçesi

А	Э	Б	В	Г	Гу
Гъ	Гъу	Д	Дж	Дз	Е
Ё	Ж	Жь	З	И	Й
К	Ку	КI	КIу	Къ	Къу
Кхъ	Кхъу	Л	Лъ	ЛI	М
Н	О	П	ПI	Р	С
Т	ТI	У	Ф	ФI	Х
Ху	Хь	Хъ	Хъу	Ц	ЦI
Ч	Ш	Щ	ЩI	Ы	Ъ
Ь	Э	Ю	Я	I +а,э,ы	Iу

АДЫГЭ АЛФАВИТ

Batı (Adigey) Lehçesi

А	Б	В	Г	Гу	Гъ
Гъу	Д	Дж	Дз	Дзу	Е
Ё	Ж	Жъ	Жъу	Жь	З
И	Й	К	Ку	Къ	Къу
КI	КIу	Л	Лъ	ЛI	М
Н	О	П	ПI	ПIу	Р
С	Т	ТI	ТIу	У	Ф
Х	Хъ	Хъу	Хь	Ц	Цу
ЦI	Ч	Чъ	ЧI	Ш	Шъ
Шъу	ШI	ШIу	Щ	Ъ	Ы
Ь	Э	Ю	Я	I +а,э,ы	Iу

ЕЗАНЭ ТЕМЭ. СЫСЫМАДЖЭЩ

Dinleme Konuşma

1 ЩIэдэIун

a. ФыщIэмыдэIу ипэ мы лъабжьэм щIэт сурэтым феплъ. Дэнэ щыIэхэ? Сыт ящIэр?

b. ФыщIэдэIуи упщIэхэм жэуап ефт.

c. Псалъэпкъым аргуэру фыщIэдэIужи мы лъабжьэм щIэт упщIэхэм жэуап ефтыж.

1- Уафэр сыт хуэдэт?
2- Хэт сымаджэ хъуар?
3- Жансет сымаджэщ. Сыт ищIэн хуейр?

2 БзэзехьэкIэ

a. "Псы куэд **уефэн хуейщ**, Жансет."

Сэ	псы **с**ефэн хуейщ.	Дэ	псы **д**ефэн хуейщ.
Уэ	псы **у**ефэн хуейщ.	Фэ	псы **ф**ефэн хуейщ.
Ар	псы ефэн хуейщ.	Ахэр	псы ефэн хуейщ./ Псы ефэн хуей**хэ**щ

АПЭРЭ ДЕРС. СЫСЫМАДЖ

Okuma Yazma

1 Едэlу

А. Шъуемыдэlузэ ыхэкlэ къэтыгъэ сурэтым шъуеплъ. Тыдэ щыlэха? Сыд ашlэрэр?

В. Шъуедэlу ыкlи упчlэхэм джэуап къяшъут.

С. Текстым джыри зэ шъуедэlу ыкlи ыхэ чlэт упчlэхэм джэуап къяшъут.

I- Ор сыд фэдагъ?
2- Хэт сымаджэ хъугъэр?
3- Жансэт сымадж. Сыд ышlэн фай?

2 Бзэ Зехьакl

а. "Псы бэу **уешъон фай** Жансэт."

Сэ	псы **с**ешъон фай.	Тэ	Псы тешъон фай.
О	псы **у**ешъон фай.	Шъо	Псы шъуешъон фай.
Ар	псы ешъон фай.	Ахэр	Псы ешъон фаех.

3 Зэджэн

a. Тхыгъэм феджи лъабжьэм щIэт упщIэхэм жэуап ефт.

Анэ : Пэрыт! Бислан иджыри жейрэ? Иджы къэс къэтэджын хуеящ.

Пэрыт : НытIэ мамэ, пэжщ! Си гугъэмкIэ дыгъуэпшыхь кIасэу гъуэлъыжащ. Сы сыщыгъуэлъыжам ар иджыри дерс елэжьт.

Анэ : Бислан! ИIэ, къэуш абаткIэ. Армыхъумэ еджапIэм укъыкIэрхунущ.

Бислан : Мамэ! Нобэ еджапIэм сымыкIуэмэ хъункъэ? Гъэлеяуэ сешауэ зэхызощIэ. Жэщым нэху щыху сыпсчащ, си ныбэри къызэIохьэ, си гугъэмкIэ сыкъэжьынущ...

Анэ : Уэху ху ху ху! МафIэм узэкIуэцIесхьэ. СэркIэ дохутырым дывгъакIуэ. Иджыпсту пIалъэ зэIытхынщ.

Бислан : Мамэ! Дохутырым дыщыкIуэкIэ си шынэхъыжьри ди гъусэу ныреkIуэ.

1- Хэт сымаджэр?
2- Бислан кIасэу сыт щIэгъуэлъыжар?
3- Бислан дохутырым кIуэным щышынэрэ?

b. Лъабжьэм щIэтха псалъэхэм еплъ. Табилицэм ит сурэтхэмрэ гуэгъу зыхуэщI.

A. Ешын

B. Къэжьын

C. Псчэн

D. ЩыIэщIэлъ къетын

E. Ныбэр узын

F. ПIалъэ зэIыхын

3 Еджэн

а. Текстым едж, ыхэ чIэт упчIэхэм джэуап къят.

Ны : Пэрыт, Беслъан джыри мэчъыя? Джы нэсэ къэтэджын фэягъ.

Пэрыт : Ары сян, шъыпкъэр оIо. СызэренэгуерэмкIэ тыгъуасэ чэщым кIасэу гъолъыжьыгъ. Сэ сызэгъолъыжьым ащ джыри дерс ышIыщтыгъ.

Ны : Беслъан! Тэдж, икъун. Арымырмэ еджапIэм укIонкIэ укIэсэщт.

Беслъан : Сян, непэ еджапIэм сымыкIомэ хъущт ба? ЛъэкI сиIэп. Чэщ ренэм сыпскагъ, сыгуи зэIахьэ. Сыкъэжыщтмэ сшIэрэп.

Ны : Уууууу! МэшIошхо пкIэлъ. Iазэм дэжь тыгъакIу, джыдэдэ макъэ етэгъэгъэIу.

Беслъан : Сян Iазэм дэжь тыкIон зыхъукIэ сшынахьыжъи къыддэрэкIу.

1- Хэта сымаджэр?
2- Беслъан сыд пае кIасэу гъолъыжьыгъ?
3- Беслъан Iазэм дэжь кIонэу мэщына?

b. ЗикIэгъэтхъыгъэ гушыIэхэм яплъ. Таблицэм ит сурэтхэм гъусэ афэшI.

A. ЛъэкI зимыI
B. Пскэн
C. Гур зэIыхьан
D. Къэжын
E. МашIо
F. ЗэIукIэгъу

4 Псалъэ лэжьыгъэ

Бислан сымаджэ хьэлъэщ. Лъабжьэм щIэт сурэтым еплъ. Бислан и сыт къеузыр? Псалъэхэр захуэу тетхэ.

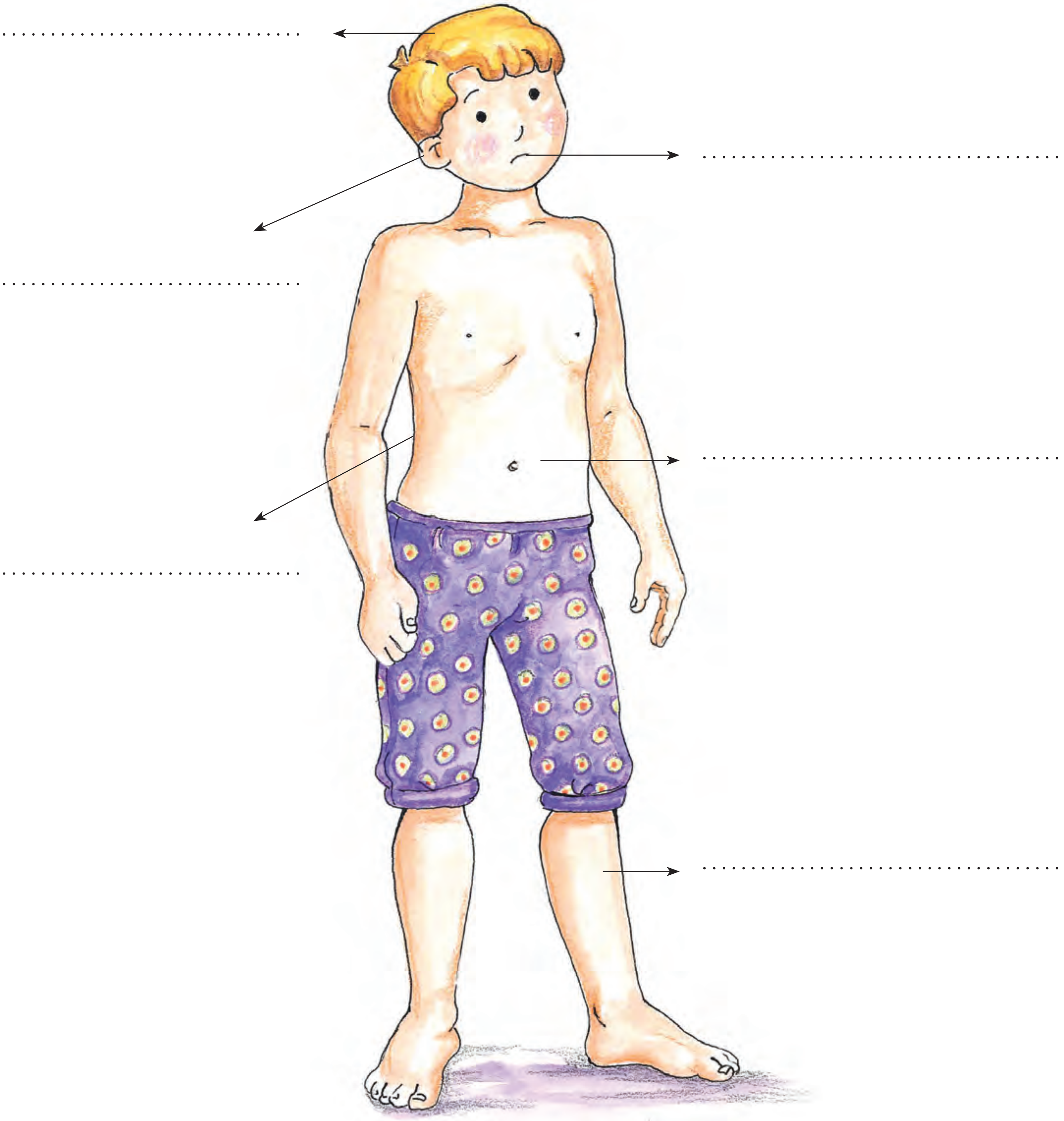

Ныбэ уз	Дзэ уз	Щхьэ уз	Щхьэ уз	Бгы уз	Лъакъуэ уз

4 ГушыӀэ зэгъэшӀэн

Беслъан сымэджэшху. ЫчӀэгъ чӀэт сурэтым еплъ. Беслъан сыд узырэр? ГушыӀэхэр тэрэззэу хэгъэуцу.

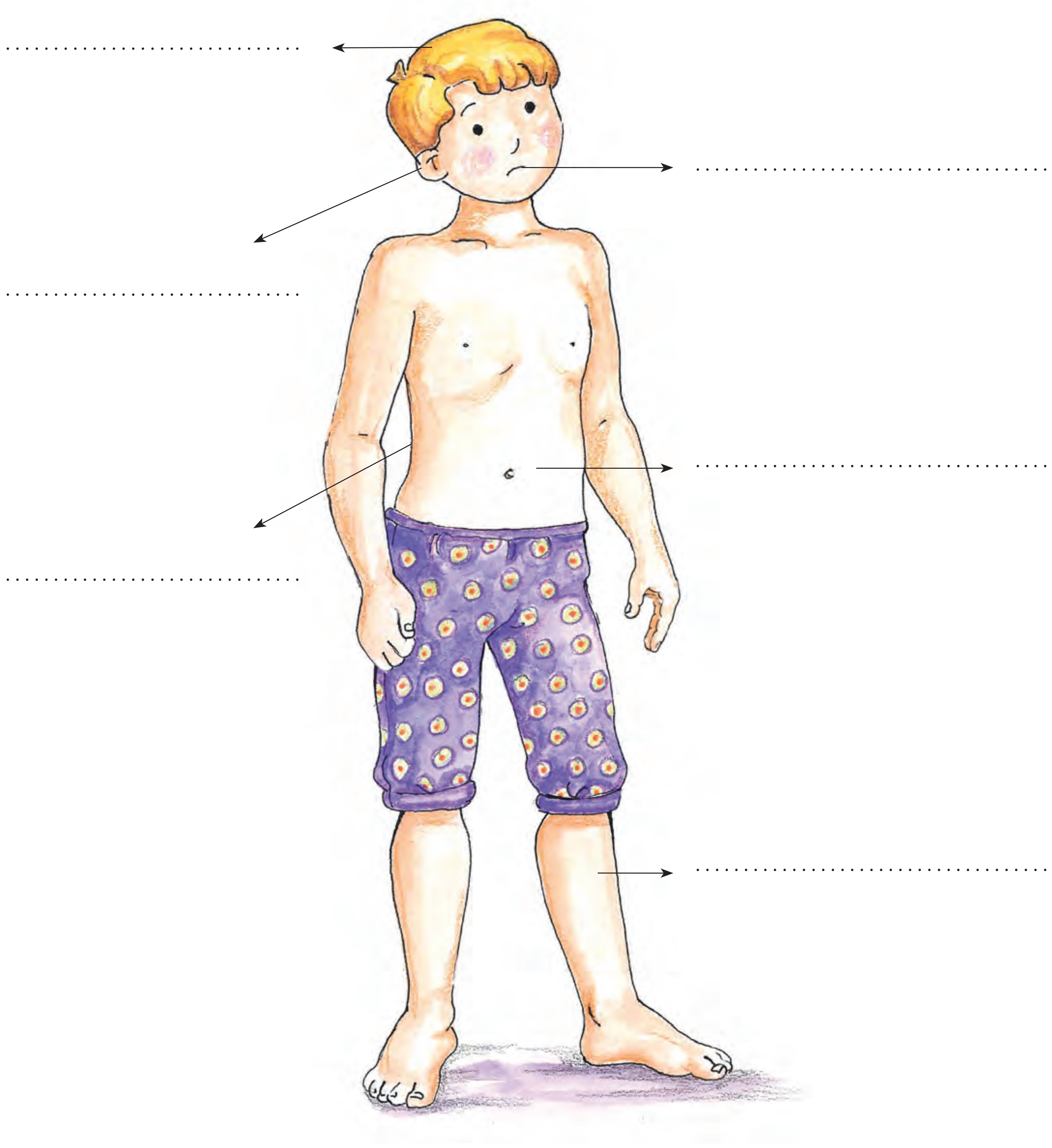

Ныбэ уз	Цэ уз	ТхьакӀумэ уз	Шъхьа уз	Бгы уз	ЛъэкӀапӀэ уз

5 ЩӀэдэӀун

а. Бислан еджапӀэм и ныбжьэгъу Нарт щопсалъэ. Псалъэхэм щӀэдэӀуи табилицэм лъагъуэ тедзэ.

Бислан сыт и лажьэр	ЩӀыӀэщӀэлъ кърет	Масчэ	И щхьэр мэуз	Дохутырым макӀуэ	Сыма джэщым макӀуэ	Хущ хъуэ зрехьэлӀэ	Машхэ	Нэхъфӏ мэхъуж
блыщхьэ махуэ								
Гъубж махуэ			x					
Бэрэжьей махуэ								
Махуэку махуэ								
Мэрем махуэ								
Щэбэт махуэ								
Тхьэмахуэ махуэ								

А. Зэ щӀэдэӀуж, псалъэухахэр нэгъэсыж.

Нарт : БлэкӀа тхьэмахуэм еджапӀэм ...., Бислан. ....?

Бислан : Унэм сыщыӀащ, зи щхьэкӀэр ....

Нарт : Сыт щхьэкӀэ, сыт къэхъуар?

Бислан : .... махуэм щӀыӀэщӀэлъ къызитащ. Си пщтырыгъэр 39 .... хъуащ.

Нарт : Уааа! Сыт щхьэкӀэ?

Бислан : СщӀэкъым. Псы куэд сефащ, ауэ гъбж махуэм .... Щхьэхуэуи ....

Нарт : Бэрэжьей .... ухъужа?

Бислан : Хьэуэ, сыхъужакъым. Бэрэжьей махуэм куэду .... Абы щхьэкӀэ дохъутырым сыкӀуащ . Абы сэ .... къызитащ.

Нарт : Хущхъуэр зэрызэпхьэлӀэу фӀы ухъужа?

Бислан : Хьэуэ, сыхъужакъым. .... махуэм сымэджэщым сыкӀуащ си анэм и гъусэу. КъызэплъэкӀуахэщ.

Нарт : Пэжууи? Сытыт уи лажьэр?

Бислан : .... сыхъуат. Ауэ мэрем махуэм нэхъыфӀу зэхэсщӀэжу сыхуежьащ. Щыпэу ....! Си тхьэмахуэкӀэр фӀыуэ блэкӀащ.

5 Едэlун

a. Еджапlэм Бесльанрэ иныбджэгъоу Нартрэ зэдэгущыlэх. Зэдэгущыlэгъум едэlуи таблицэр гъэтэрэзыжь.

Бесльан сыд илажь	Машlо	Мапскэ	Шъхьэуз	Iазэ	Сымэджэщ	Уц	Шхэн	Хьужьын
Блыпэ								
Гъубдж			X					
Бэрэскэжьый								
Мэфэку								
Бэрэскэшху								
Мэфэзакъу/Шэмбэт								
Тхьаумаф								

b. Джыри зэ едэlу ыкlи диалогыр гъэтэрэзыжь.

Нарт : Блэкlыгъэ тхьамафэм еджапlэм ....,
Бесльан, ...?

Бэсльан: Унэм сисигъ, сыда пlомэ бэу ....

Нарт : Сыд пае, сыд хъугъэ?

Бэсльан : .... мафэм машlо скlэлъыгъ. 39 ....
хъугъэ.

Нарт : Аааа! Сыд пае?

Бэсльан : Сшlэрэп. Псы бэу сешъуагъ, ау гъубдж мафэм.............
фэшъхьафэу.........

Нарт : Бэрэскэжьый .... ухъужьыгъа?

Бэсльан : Хьау, сыхъугъэп. Бэрэскэжьыем бэу .... Ащ пае
Iазэм сыкlуагъ. Сэ .... къыситыгъ.

Нарт : Уц узешъом нахь дэгъу ухъугъа?

Бэсльан : Хьау, сыхъугъэп .... мафэм сянэрэ сэрырэ
сымэджэщым тыкlуагъ. Сэ тест сашlыгъ.

Нарт : Ара? сыд уилажьэу аlуагъ

Бэсльан : .... сыхъугъэ аlуагъ. Ау Бэрэскэшхо мафэм нахь дэгъу
сыхъун езгъэжьагъ. Апэ дэдэу .... ыкlи тхьамафэ
зыгъэпсэфыгъор дэгъу дэдэу блэкlыгъ ....

6 Тхэн

Лъабжьэм щIэт псалъэхэмкIэ псалъэуха фыухуэ.

1. Сэ / щхьэр узын / нобэ / куэд.

…………………………………………………………………………………………………

2. Абы / дзэр узын / абы щхьэкIэ / дохутыр / кIуэн.

…………………………………………………………………………………………………

3. Дэ / хьэпшып зехьэн / бгыр узын / тхьэмахуэкIэ.

……………………………………………………………………………………………..

4. Сэ / тхьэкIумэр узын / абы щхьэкIэ / есын.

……………………………………………………………………………………………

7 БзэзехьэкIэ лэжьыгъэ.

А. Сысымаджэ хьэлъэщ

Зыбгъэпсэхун хуейщ! → Зомыгъэпсэхумэ фIы ухъужынкъым! → ФIы умыхъужмэ еджапIэм укIуэфынкъым!

Лъабжьэм псалъэухахэм нықъуэхэр екIун псалъэхэмкIэ нэвгъэсыж.

Зыгъэпсэхун | ФIы хъужын | Шхэн | Дохутырым кIуэн | Хущхъуэ зэхьэлIэн

Сымаджэ хъун | Жейн | ЕлIа ешауэ къэнэн | ФIы хъужын

1. А. Сысымаджэщ.
   В. Дохутырым укIуэн хуейщ. УмыкIуэмэ, ухъужынкъым.

2. А. Дохутырым сыкIуащ. Хущхъуэ къызитащ. ЗэсхьэлIэну сыхуейкъым.
   В. ………………………. ……………………. фIы ухъужынкъым.

3. А. Гъур сыхъуащ.
   В. СпщэфIа шхынхэр ………………… . Умышхмэ, ……………………..

4. А. Куэду сешащ.
   В. ……………………………… . ……………………, зыбгъэпсэхуфынкъым.

5. А. Бауэ бапщэу сыкъэнащ. Топ куэдыIуэ дыджэгуащ.
   В. …………………………… . Зомыгъэпсэхумэ, ………………………………

6 Тхэн

Къэтыгъэ гущыIэхэр гъэфедэзэ гущыIэухыгъэ зэхэгъэуцу.

1. Сэ/шъхьэ узын/непэ/лъэшэу.

....

2. Ащ/цэ узын/ ащ пае/ Iазэ/кIон.

....

3. Тэ / пкъыгъо хьын/ бгы узын /тхьэмафэм ыкI.

....

4. Сэ/ тхьакIумэ узын/ащ пае /есын.

....

7 Бзэ ЗехьакI.

А. “Сысымэджай.”

Зыбгъэпсэфын фай → Зымыгъэпсэфымэ ухъужьышъущтэп → Умыхъужьымэ еджапIэм укIошъущтэп

Ыхэ чIэт гушыIэ ухыгъэхэм ищыкIэгъэ гущыIэхэр хэгъэуцожь.

зыгъэпсэфын | хъужьын | шхэн | доктор кIон | уц ешъон

сымэджэ хъун | чъыен | лъэкI имыIэн | хъужьын

1. А. Сысымадж.
   В. Iазэм укIонфай. УмыкIомэ, ухъужьышъущтэп.

2. А. Iазэм сыкIуагъ. Уц къыситыгъ. Сешъонэу сыфаеп.
   В. .... ухъужьышъущтэп.

3. А. Кило бэу стыгъэ.
   В. СшIырэ шхынхэр .... кило птыщт
....

4. А. Лъэшэу сыпшъыгъ.
   В. ...., зыбгъэпсэфышъущтэп.

5. А. СызэIуихьагъ. Бэрэ Iэгуао тешIагъ.
   В. .... Зымыгъэпсэфымэ, ...

B. “Сысымаджэ хьэлъэщ”.

Топ уджэгун хуейкъым! ➔ Топ уджэгумэ упщIантIэIуэнщ. ➔ УпщIантIэIуэмэ зыбгъэпIыщIэнщ.

C. Лъабжьэм щIэт псалъэухахэм хуэныкъуэхэр декIун псалъэхэмкIэ нэвгъэсыж.

ефэн | зыхуэпэн | къэIэтын | шхын | пшынэ едэIуэн

1. Си тэмакъыр мэуз.

Псы щIыIэ уефэн хуейкъым, уефэмэ, уи тэмакъыр нэхъри узынщ.

2. Сыпщтырщ.

Iуву ……………………. ……………………… нэхъри пщтыр ухъунщ.

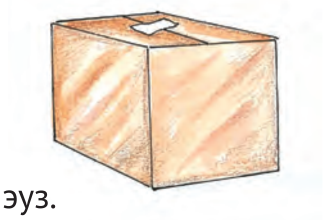

3. Си бгыр мэуз.

Хьэльэ ……………… . ………………… уи бгыр нэхъри нэхъыбэу узынщ.

4. Си дзэр мэуз.

Пхъы ………………… . ………………… уи дзэр нэхъри нэхъыбэу узынщ.

5. Си щхьэр мэуз.

Макъышхуэу ………………… ……….., уи щхьэр нэхъри нэхъыбэу узынщ.

В. “Сысымэджай.”

Iэгуао уешIэн фаеп → Iэгуао уешIэмэ лъэшэу упкIэнтIэн → Лъэшэу упкIантIэмэ чъыIэ къыпхэхьан

ЫIхэ чIэт гушыIэ ухыгъэхэм ищыкIэгъэ гущыIэхэр хэгъэуцожь.

ешъон | зыфэпэн | Iатын | шхэн | музыкэ едэIун

1- Сычый мэузы.

Псы чьыIэ уешъон фаеп уешъомэ учый нахь узыщт.

2- МашIо скIэлъ.

Iужъу .... уимашIо нахьыбэ хъущт.

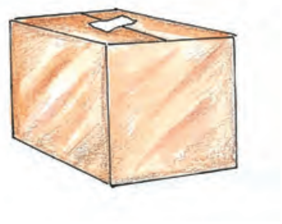

3- Сыбг мэузы.

Онтэгъу .... убг нахь узыщт.

4- Сыцэ мэузы.

Пхъы .... пцэ нахь узыщт.

5- Сишъхьэ мэузы.

Мэкъэ IэтыгъэкIэ .... пшъхьэ нахь узыщт.

8 Тхэн

Мы тхьэмахуэм сымаджэ хьэлъэ ухъуащ. ЕджапIэм укIуэфакъым. Уи егъэджакIуэм месаж хузэгъэпэщ. Лъабжьэм щIэт псальэхэр псори къэбгъэсэбэпурэ тхьэмахуэр дауэ блэкIами къэIуатэ, уи унэ лэжьыгъэхэр къыпхуигъэхьыну елъэIу.

пщтыр	тэмакъ уз	псчэ	дохъутыр
хущхъуэ	пщын	сымаджэ	сымаджэщ
щхьэ уз	ныбэ уз	къэжьын	зыгъэпсэхун
блыщхьэ	гъубж	махуэку	тхьэмахуэкIэ

Зиусхьэн си егъэджакIуэ,

Мы тхьэмахуэм еджапIэм сынэкIуэфакъым. . . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

Си унэ лэжьыгъэхэр къысхуебгъэхьын? Къысхуебгъэхьмэ, сэри унэм зышызгъэпсэхукIэ щысщIынщ.

Махуэ ухъу. ПщIэ пхузощI.

8 Тхэн

Мы тхьамафэм сымэджэе ухъугъ. ЕджапIэм укIошъугъэп. Уиегъэджак Io зы имел фегъэхь. IЫхэ чIэт гущыIэхэр зэкIэ гъэфедэзэ мы тхьамафэр зэрэбгъэкIуагъэр къэIуат; унэмкIэ гъэцэкIэнхэм акIэупчI.

машIо	чый уз	пскэ	Iазэ
уц	пшын	сымадж	сымэджэщ
шъхьа уз	ныбэ уз	къэжын	зыгъэпсэф
блыпэ	гъубдж	мэфэку	тхьэмафэм ыкI

СиегъэджэкIо лъапI,

Мы тхьамафэм еджапIэм сыкъэкIошъугъэп. ....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

УнэмкIэ гъэцэкIэнхэр къысфебгъэхьышъущта? Къысфебгъэхьымэ унэм зыщызгъэпсэфызэ згъэцэкIэн.

Опсэу, лъытэныгъэ зыфэсшIырэр.

Dinleme Konuşma

I Щlэдэlуын

Сурэтым феплъ. Фи гугъэмкlэ егъаджыкlуэмрэ и еджакlуэхэмрэ сыт къэпсэлъыр? Федаlуи фи гугъэмрэ зэфлъытыж.

2 Аргуэру федэlуэжи упщlэхэм жэуап ефт.

a. Бислъан ин хъумэ сыт хъуну хуей? Сыт щхьэкlэ?
b. Дохутыр хъуну хэт хуей? Сыт щхьэкlэ?
c. Жансет и еплъыкlэмкlэ егъэджакlуэфlым сыт хуэдэ щэн хэлъын хуей?
d. Пэрыт сыт щхьэкlэ унащlэ хъуну хуей?
e. Жан и анэм и lэщlагъэр сыт?

3 Упщlэхэм ефта жэуапхэм хуэдэу лъабжьэм щlэт табилицэми ифтхэ:

ЕджакIуэ	Зыхуей Iэщlагъэ	Iэщlагъэр къызэрыхэщхьэхукlхэр
Бислъан	адвокат	хей

Okuma Yazma

I Едэlун

Сурэтым шъуеплъ. Егъэджаклом сабыймэ сыд ариIорэр? Шъуедэlу ыклu шъузэгупшысагъэр шъууплъэкIужь.

2 Джыри зэ шъуедэlу ыкIи упчIэхэм джэуап къяшъут.

a. Беслъан ины зыхъукIэ хэт хъунэу фай? Сыд пае?
b. Хэта доктор хъунэу фаер? Сыд пае?
c. ДжансэткIэ егъэджэкIо дэгъум сыд фэдэ нэшанэха хэлъын фаехэр?
d. Пэрыт сыд пае инженер хъунэу фая?
e. Жан янэ исэнэхьаткIэ хэта ?

3 УпчIэхэм къяшъутыгъэ джэуапхэмкIэ ыхэ чIэт таблицэр шъуузэндыжь:

Еджаклу	Зыфае сэнэхьатыр	Сэнэхьатым инэшанэхэр
Беслъан	очыл	зафэ

4 Фи ныбжьэгъухэмрэ фэрэ фыхъуну фызыхуей Iэщlагъэхэм фытепсэлъыхь:

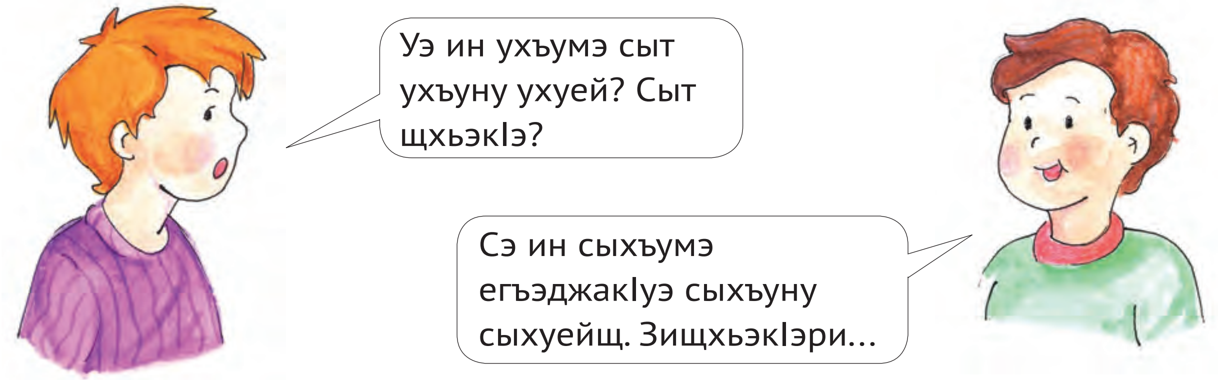

Псалъэхэм еплъ. Сурэтхэмрэ гуэгъу зэхуэщl.

Узэщlаклуэ	Тхаклуэ	Адвокат	Дохутыр	сымаджэпль
Егъэджаклуэ	Пшынауэ	Унащlэ	Сурэтыщl	

A.

B.

C.

D.

E.

F.

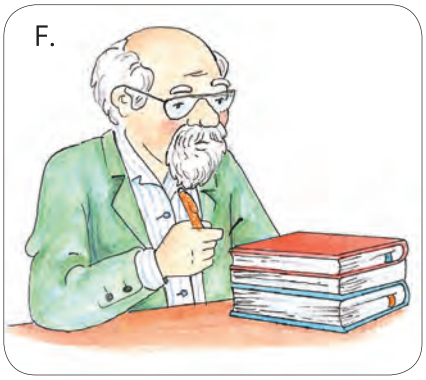

G.

H.

I.

4 **Уиныбджэгъухэмрэ орырэ шъузфэе сэнэхьатым шъутегущыI.**

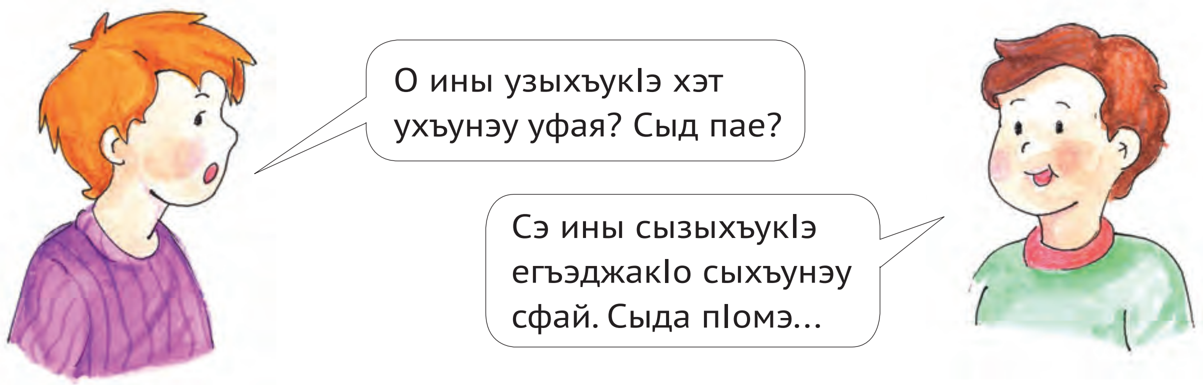

ГущыIэхэм яплъ. ГущыIэхэмрэ сурэтхэмрэ зэфэхьыс.

Доктор | Очыл | ТхакIо | Инженер | ЕгъэджакIу

Сымэджаплъ | Музыкант | Архитектор | СурэтышI

A.

B.

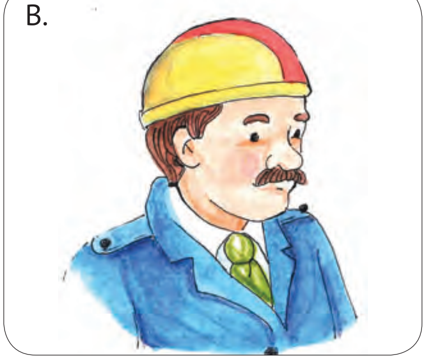

C.

D.

E.

F.

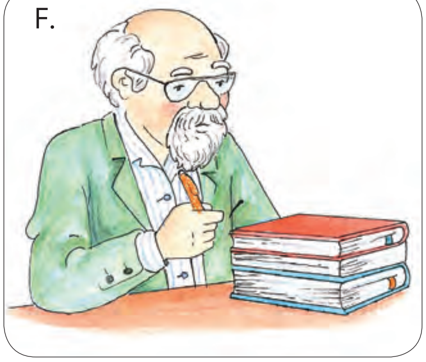

G.

H.

I.

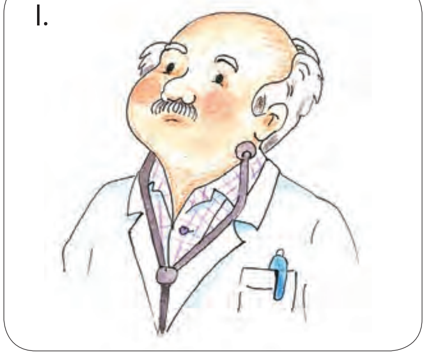

D. Лъабжьэм щIэт IэщIагъэхэмрэ абыхэм хэлъын хуей щэнхэмрэ гуэгъу зэхуэфщIурэ псалъэуха фухуэ. Зым нэхърэ нэхъыбэм гуэгъу зэхуэфщIыфынщ.

Щапхъэ: Зы адвокатыр, хей хъун хуейщ.

Адвокат →	гущIэгъу
УзэщIакIуэ	дэIэпыкъуэгъу
УхуакIуэ	къэгъэщIакIуэ
Дохутыр	зэхуагъэ
Сымаджэплъ	зэпIэзэрыт
Пшынауэ	бэшэч
ЕгъэджакIуэ	гущхуагъэ
СурэтыщI	нэжэгужэ
ТхакIуэ	лэжьакIуэ
Щхьэщыт	IэпэIэсэ
КъэхутакIуэ	гумызагъэ
УщиякIуэ	проблемэ зыубзыхуф
	егъэщIэныр зыфIэфI

Псалъэуха зэхэвгъувэ.

Щапхъэ: Адвокат ухъуфын щхьэкIэ уи анэдэлъхубзэр фIыуэ пщIэн хуейщ.

1. ....
....

2. ....
....

3. ....
....

4. ....
....

D. Ыхэкӏэ чӏэт сэнэхьатхэм ахэлъ нэшанэхэм яплъызэ зэгъэгъусэх ыкӏи гущыӏэухыгъэхэр зэхэгъэуцох. Зы е нахьыбэ зэбгъэгъусэми хъущт.

Щысэ: Очылыр зафэу щытын фай.

Очыл	гушхо
Архитектор	улэул
Инженер	гъэпсакӏо
Доктор	зэфагъэ зыхэлъ
Сымэджапль	зэхэшӏыкӏ зиӏэр/гупкӏэ
Музыкант	щыӏагъэ зыхэлъ
Егъэджакӏу	гумэкӏрыл
Сурэтышӏ	нэгушӏу
Тхакӏо	лэжакӏу
Іэшъхьэтет	дэхэныгъэ зыхэлъ
	ушэтакӏо
	чӏэупчӏэрэй
	проблем зэшӏохыныр зикӏасэр
	гъэсэныр зикӏасэр

Гущыӏэ ухыгъэхэ зэхэжъугъэуцу.

Щысэ: Очыл ухъущтмэ уиныдэлъфыбзэр дэгъу хъун фай.

1. ....
....

2. ....
....

3. ....
....

4. ....
....

E. Си Iэщlагъэр гурыгъуазэкlэ къащlэ.

Зы Iэщlагъэ зыхухэфх. Фи ныбжьэгъур упщlэ пщыкlутху къывэупщlынурэ фи Iэщlагъэр гурыгъуазэкlэ къищlэну иужь итынущ. Къывэупщl упщlэхэм "нытlэ" е "хьэуэ" къудейуэ жэуап ефтыжыфынщ. Нэхъ упщlэ мащlэкlэ къэзыщlэм текlуэныгъэр къихьа мэхъу!

Офис узщылажьэр?

Уи мэзапщlэр куэдыlуэ?

Жэщхэра ущылажьэр?

Iэнэм убгъэдэсу узэрылажьэр?

Зыгъэпсэхугъуэ махуэхэр уи куэд?

Ущылажьэ щlыпlэм хухэха фащэ щыщыптlэгъэн хуей?

Цlыху куэд къыббгъэдэт?

Уи Iэщlагъэр илэжьыну хуейуэ куэд щыlэ?

Уи Iэщlагъэм шынагъуэ пылъ?

Узэлэжьым уригъэзэшрэ?

Уи Iэщlагъэм удихьэхрэ?

F. Дохутыр ухъун щхьэкlэ дэтхэнэ дерсхэр джын хуей?

Дерс псори тфlэмыфlынкlи хъунщ. Ауэ иужькlэ дызыхуей Iэщlагъэхэм папщlэ дерс зыбжьанэхэм дыщыгъуэзэн, абыхэм итхэр зэдгъэщlэн хуейщ. Фэркlэ дэтхэнэ Iэщlагъэхэм папщlэу дэтхэнэ дерсхэм пщlэ щиlэ? Гуэгъу зыхуэфlщ.

Дерсхэр	**Iэщlагъэхэр**
Физикэ	Щыпэ щlэтlысхьэгъу егъэджакlуэ
Математикэ	Дохутыр
Химие	Адвокат
Инджылисыбзэ	Компютер хуэlэзэ
Бийологие	Гитарэ еуэ
Анэдэлъхубзэ	Сымаджэкlэлъыплъ
Сосйологие	Тхакlуэ
Таурыхъ	Зэlущакlуэ
Музикэ	Сурэтыщl
Сурэтыщl	Щlэныгъэлl
Компютер	Психолог
Географие	Тхьэбзащlэ
Физкултурэ	

E. Сисэнэхьат къашIэ.

Зы сэнэхьат къызфыхэшъух. Шъуиныбджэгъу упчIэ I5-кIэ къышъоупчIыщт, етIанэ къыхэшъухыгъэ сэнэхьатыр къышIэщт. КъызкIэупчIэрэ упчIэмэ е “ары” е “хьау” джэуапэу ешъутыщт. Анахь упчIэ макIэкIэ сэнэхьатыр къэзышIэрэм текIоныгъэр къыхьыщт!

Офис ущэлажьа (Офиса узщылажьэрэр)

Уимэзэ лэжьапкIэ ина?

Чэщым олажьа?

Iанэм укIэрыса?

Зыгъэпсэфыгъо уахътэр бэу уиIа?

Униформэ зыщыплъэн фая?

ЦIыфыбэ ухэтэу олажьа?

О уиIофкIэ лэжьэнэу фаеу цIыфыбэ щыIа?

УиIоф щынагъо хэлъа?

УиIоф зэщыгъуа?

УиIоф стресс хэлъа

УиIоф чэфа?

F. Доктор ухъуным пае сыд фэдэ дерса узэджэн ищыкIагъэр?

Дерс пстэури тикIэсэшъущтэп. Ау тапэкIэ тшIэнэу тызфэе сэнэхьатым пае дерсэу щыIэхэм ащыщхэр дэгъоу тшIэн фай. Сыд фэдэ сэнэхьатым пае сыд фэдэ дерса къыхэпхын фаер. Зэфэшъухьыс

Дерсхэр	**Сэнэхьатхэр**
Физика	Пэублэ еджапIэм иегъэджакIу
Хьисапыр	Доктор /Iазэ
Химиер	Очыл
Инджылисыбзэ	Инженер
Биологиер	Гитарист
Ныдэлъфыбзэр	Сымэджаплъ
Социологиер	ТхакIо
Тарихъыр	Архитектор
Музыкэр	СурэтышI
Сурэтыр	Iоф къегъэжьакIо
Компьютерыр	Психолог
Географиер	Шхынзехь
Спортыр	

2. Лъабжьэм щIэт табилицэм фыхэплъэ. Лъабжьэм щIэт упщIэхэм жэуап ефт.

Зы тхьэмахуэм и дерсхэм и тхьэмахуэгъэпс.

махуэ	I.дерс	2.дерс	3.дерс	4.дерс	5.дерс	6.дерс
блыщхьэ	математикэ	математикэ	гъащIэгъэпс	гъащIэгъэпс	музикэ	лъэрыщIэ
гъубж	спорт	спорт	лъэрыщIэ	лъэрыщIэ	лъэрыщIэ	музикэ
бэрэжьей	гъащIэгъэпс	гъащIэгъэпс	анэдэлъхубзэ	анэдэлъхубзэ	сурэт	сурэт
махуэку	анэдэлъхубзэ	анэдэлъхубзэ	инджылысыбзэ	инджылысыбзэ	математикэ	математикэ
Мэрем						

I. НэхъыфI дыдэу ффIэфI, фыдэзхьэх дерсыр дэтхэнэра? Сыт щхьэкIэ?

2. Зий ффIэмыфI дерсыр дэтхэнэра? Сыт щхьэкIэ?

3. Мы програмэм теухуауэ дэтхэнэ махуэр зэшыгъуэ?

4. Мы програмэм теухуауэ дэтхэнэ махуэр гушхуэгъуэ?

5. Мэрем махуэм и програмэр дапхуэдэ хъуну фыхуеин?

Сурэтым и гъусэуи лъабжьэм щIэт табилицэри къэвгъэсэбэпыфынщ.
Щапхъэ: Iэнэхэм я щIыIум дытегъуэлъхьэн хуейкъым.

(- / +)	Унэ лэжьыгъэ / игъуэу щIын Псэлъэн зылъыгъэсын Iэуэлъауэ щIын Зэгъусэу лэжьэн телефон / къэгъэсэбэпын Къэгувэн И тIысыпIэ тIысын Псалъэ зэпыудын

2. Ыхэ чIэт таблицэм шъуеплъ, упчIэхэм джэуап къяшъут.

Зы тхьамафэм идэрс програм.

Мафэ	I. Дерс	2. Дерс	3. Дерс	4. Дерс	5. Дерс	6. Дерс
Блыпэ	Хьисап	Хьисап	Социальнэ шIэныгъэр	Социальнэ шIэныгъэр	Музык	
Гъубдж	Спорт	Спорт				
Бэрэскэжьый	Социальнэ шIэныгъэр	Социальнэ шIэныгъэр	Ныдэлъфыбз	Ныдэлъфыбз	СурэтшIын	
Мэфэку	СурэтшIын	СурэтшIын	Инджылызыбз	Инджылызыбз	Хьисап	
Бэрэскэшху						

I. Анахь шъуикIасэу, нахь чэфэу шъушIырэ дерсыр тара? Сыд пае?

2. Сыд фэдэ дерса анахь уимыкIасэр? Сыд пае?

3. Программэу къэтыгъэмкIэ сыд фэдэ мафэм нахь уригъэзэщра?

4. Программэу къэтыгъэмкIэ сыд фэдэ мафэр нахь чэфа? ОркIэ мы програмэм та мафэр нахь чэф?

5. Бэрэскэшхо мафэм уипрограммэ сыд фэдэ хъунэу уфая?

Сурэтым еплъ, таблицэм ит гущыIэхэр къызфэгъэфед. Щысэ: ЕджэкIо Iанэм утегъуалъхьэ хъущтэп.

(- / +)	УнэмкIэ гъэцэкIэн / игъом шIын ГущыIэ тын Макъэ пыIукIын Зэдэлэжьэн Телефоныр гъэфедэн КIасэу къэнэн ТIысын / ПхъэнтIэкIу кIыхь ГущыIэр зэпыутын.

3. Лъабжьэм щIэт еджапIэ пэщ сурэтым феплъ. ФэркIэ сыт хуэдэ мыхъумыщIагъэ щыфлъагъурэ? ФэркIэ зэрыхъун хуей еджапIэ пэщ хабзэхэр фтхы.

__________ ....

....

__________ ....

....

__________ ....

....

3. Сурэтым еплъ. ОркӀэ сыд фэдэ проблема классым щыӀэр? Классым илъын фэе зекӀуакӀэр къэтх.

__________ . . . .

. . . .

__________ . . . .

. . . .

__________ . . . .

. . . .

ЕЩАНЭ ТЕМЭ. МЕСАЖ СИIЭЩ

Dinleme Konuşma

1 **А. Лъабжьэм щIэт сурэтхэм феплъ. Сытхэр флъагъуми къывбгъэдэт фи ныбжьэгъум жефIэ.**

1. ЩIалэгъуауалэр дэнэ щыIэ?
2. ФэркIэ, сыт абыхэм ящIэр?

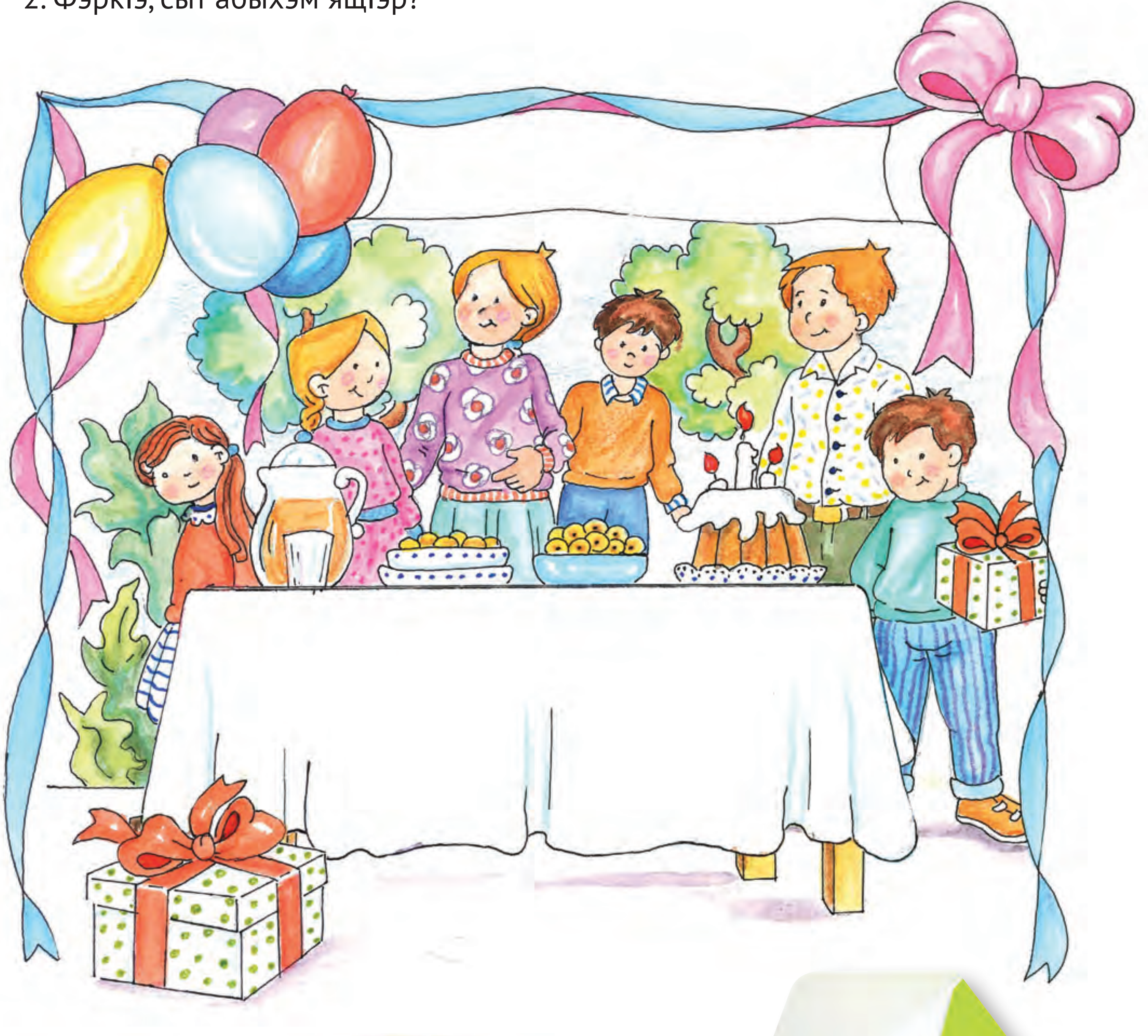

Okuma Yazma

1 **А. Ыхэ чIэт сурэтхэм шъуяплъ ыкIи шъульэгъухэрэр шъуиныбджэгъухэм яшъуIу.**

1. НыбжьыкIэхэр тыдэ щыIэха?
2. ШъоркIэ сыд ашIэрэ?

В. Псалъэхэмрэ сурэтхэмрэ гуэгъу зыхуэфщІ.

Телефон | Къыщыхъуа махуэ | Месаж

Егъэблагъэ тхылъ | Жып телефон | ХуэгуфІэн

1 ....

2 ....

3 ....

4. ....

5. ....

6. ....

В. ГущыIэхэмрэ сурэтхэмрэ зэфэшъухьыс

Телефон | Къызыхъугъэ маф | Егъэблэгъэ тхылъ

Мобилнэ Телефон | Месаж | ФэгушIон

1 ....

2 ....

3 ....

4. ....

5. ....

6. ....

С. Псалъэхэм елэжьын.

А. Укъыщыхъуа махуэр сыт щыгъуэ?
В. 2002 гъэм, фокIадэм и 25-ым. Укъыщыхъуа махуэр сыт щыгъуэ?
а. . . . .

ЩIышылэ

бл	гъу	бэ	ма	мэ	щэ	тхьэ
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

Мэзае

бл	гъу	бэ	ма	мэ	щэ	тхьэ
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28					

Гъатхэпэ

бл	гъу	бэ	ма	мэ	щэ	тхьэ
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

Мэлыжьыхь

бл	гъу	бэ	ма	мэ	щэ	тхьэ
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

Накъыгъэ

бл	гъу	бэ	ма	мэ	щэ	тхьэ
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				
30	31					

Мэкъуауэгъуэ

бл	гъу	бэ	ма	мэ	щэ	тхьэ
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30		

Бадзэуэгъуэ

бл	гъу	бэ	ма	мэ	щэ	тхьэ
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

Шыщхьэlу

бл	гъу	бэ	ма	мэ	щэ	тхьэ
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

ФокIадэ

бл	гъу	бэ	ма	мэ	щэ	тхьэ
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	

Жэпуэгъуэ

бл	гъу	бэ	ма	мэ	щэ	тхьэ
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

ЩакIуэгъуэ

бл	гъу	бэ	ма	мэ	щэ	тхьэ
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30			

Дыгъэгъазэ

бл	гъу	бэ	ма	мэ	щэ	тхьэ
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

2 Лъабжьэм щIэт гъэхэр тхыгъэу фтхы.

2002 МинитIрэ тIурэ

1995 Минрэ щибгъуурэ бгъущIрэ тхурэ

2005 МинитIрэ . . . .

1986 Мин . . . .

1973 . . . .

2017 . . . .

1864 . . . .

1864 накъыгъэ 21 - Минрэ щийрэ хыщIрэ плIырэ илъэс, накъыгъэ мазэм и тщIорэ зырэ махуэ.

C. ГущыIэ ЗехьакI.

a. Сыдигъуа укъызыхъугъэ мафэр?
b. Iоныгъо и-25-м 2002-рэ илъэсым. О укъызыхъугъэ мафэр сыдигиъуа?
a. . . . .

Щылэ

бл	гъу	бэ	мэ	бшхо	мф	тхьэ
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

Мэзай

бл	гъу	бэ	мэ	бшхо	мф	тхьэ
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28					

Гъэтхапэ

бл	гъу	бэ	мэ	бшхо	мф	тхьэ
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

Мэлылъфэгъу

бл	гъу	бэ	мэ	бшхо	мф	тхьэ
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

ЖъоныгъуакI

бл	гъу	бэ	мэ	бшхо	мф	тхьэ
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				
30	31					

Мэкъуогъу

бл	гъу	бэ	мэ	бшхо	мф	тхьэ
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30		

Бэдзэогъу

бл	гъу	бэ	мэ	бшхо	мф	тхьэ
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

ШышъхьэIу

бл	гъу	бэ	мэ	бшхо	мф	тхьэ
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

IОныгъо

бл	гъу	бэ	мэ	бшхо	мф	тхьэ
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	

Чъэпыогъу

бл	гъу	бэ	мэ	бшхо	мф	тхьэ
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

ШэкIогъу

бл	гъу	бэ	мэ	бшхо	мф	тхьэ
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30			

Тыгъэгъаз

бл	гъу	бэ	мэ	бшхо	мф	тхьэ
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

2 Ыхэ чIэт илъэсхэр къэшъутх.

2002 МинитIурэ тIурэ

1995 Минрэ шъибгъурэ тIокIиплIырэ пшIыкIутфырэ

2005 МинитIурэ . . . .

1986 Минрэ . . . .

1973 . . . .

2017 . . . .

1864 . . . .

1864 ЖъоныгъуакI 21 - Минрэ шъийрэ тIокишрэ плIырэ илъэс, ЖъоныгъуакI мазэм и тIокIишрэ зырэ маф. . . . .

3

2. Лъабжьэм тхыгъэу щIэт бжыгъэхэр фтхы.

Минрэ щибгъуурэ хыщIрэ тхурэ 1965

Минрэ щибгъуурэ блыщIрэ хырэ . . . .

МинитIрэ пщIыкIуплIрэ . . . .

МинитIрэ щэрэ ищIрэ бгъурэ . . . .

D. Хэт, сыт щыгъуэ къэхъуа?

Фи класэгъуухэм феупщIурэ лъабжьэм щIэт табилицэр из фщIы. ИужькIэ фи зэдэджьэгухэм теухуауэ къэфхутахэр псалъэухаурэ фызэдэгуашэ.

Си ныбжьэгъум и цIэр	Къыщыхъуа махуэр	Къыщыхъуа мазэр	Къыщыхъуа гъэр

Ди еджэщым зы махуэм къэхъуауэ ныбжьэгъу .... щIэсщ. .... мазэм къэхъуауэ ныбжьэгъу .... щIэсщ. Сэр нэхърэ нэхъапэ къэхъуауэ ныбжьэгъу .... щIэсщ. Ди класым нэхъыжь дыдэу щIэс еджакIуэр ....’щ. Ди еджэщым нэхъыщIэ дыдэу щIэс еджакIуэр ....’щ. .... мазэм къэхъуауэ зыри щIэскъым. .... рэ ....рэ зы махуэм къэхъуахэщ.

3

2. Ылхэ чlэт илъэсхэр пчъагъэкlэ къэшъутх.

Минрэ шъибгъурэ тlокlишрэ тфырэ l965

Минрэ шъибгъурэ тlокlишрэ пшlыкlутыхрэ ....

Минитlурэ пшlыкlуплlырэ ....

Минитlурэ шъэрэ тlокlиплlырэ бгъурэ ....

D. Хэт, сыдигъо къэхъугъ

Уикласс ис уиныбджэгъухэм къызыхъугъэ мафэмкlэ яупчl Ахэр гъэфедээ гущыlэ ухэу къэтыгъэхэм якlурэр ахэгъэуцу.

Уиныбджэгъу ицl	Къызыхъугъэ мафэр	Къызыхъугъэ мазэр	Къызыхъугъэ илъэсыр

Сикласс а зы мафэм къэхъугъэ нэбгырэ................ис. .... мазэм къэхъугъэ нэбгырэ......ис. Сапэ къэхъугъэ нэбгырэ...........ис. Сапэ къэхъугъэ нэбгырэ............ ис. Сикласс анахьыжъэу ис еджакlор .... ары. Сикласс анахьыкlэ ис еджакlор ....ары. .... мазэм къэхъугъэ зи исэп. .... ыкlи .... а зы мафэм къэхъугъэх.

Е. Пэрытрэ Жансетрэ «Дыщэпс Кафем» щIэсхэщ. Пэрыт къыщыхъуа махуэм теухуа зэIущIэм, Жансетыр ирегъэблагъэ. Лъабжьэм щIэт уэршэрым псынщIэу феджэ.

1. Хэт къыщыхъуа махуэм и зэIущIэ?
2. Къыщыхъуа махуэ зэIущIэр дэнэ къыщыхъуну?

Пэрыт : Жансет! тхьэмахуэкIэм зы програмэ уиIэ?
Жансет : ЗэкIэ зы програмэ сиIэкъым.
Пэрыт : КъакIуэ тхьэмахуэ щэбэт махуэр Жан къыщыхъуа махуэщ. Ридадэрэ сэрэ, ар щымыгъуазэу зэIущIэ зэхыдошэ. УкъэкIуэн?
Жансет : СынэкIуэнщ нытIэ. СфIэфIыщэу. Сызэребгъэблэгъам щхьэкIэ фIыщIэ пхузощI. Дэнэ щыхъунур?
Пэрыт : Ридадэхэ къуажэм щыIэ я унэм и хадэм щекIуэкIынущ.
Жансет : Дэгъуэщ! СыныщыкIуэкIэ сэ сыт нэсхьмэ хъуну?
Пэрыт : Тортрэ ефэн гуэрхэр дэ къызэдгъэпэщынущ.
Жансет : Дагъэрыжьэхэри сэ зэзгъэпэщынщ арамэ. Си анэм и дагъэрыжьэхэр IэфIыщэ мэхъу.
Пэрыт : Мис мыр фIыщэ хъуащ! Зэредгъэблэгъэн тхылъхэри зэзогъэпэщ. къыдедеджэхэм естынущ.
Жансет : Сэ егъэблэгъэн тхылъ къызэптын хуейкъым. IупщIу адресымрэ и сыхьэтымрэ месажу къысхуегъэхь. Сэ игъуэу абы сыщыIэнщ.
Пэрыт : ФIыщэщ! ДызэрылъагъунщI.

E. Пэрытрэ Жансэтрэ кафэу Дышэпс чӀэсых. Пэрыт, Жансэт зэхахьэм къырегъэблагъэ. Къызыхъугъэ мафэр хагъэунэфыкӀыщт. ЫӀэкӀэ къэтыгъэ диалогум псынкӀэу шъуадж.

1. Хэт къызыхъугъэ мафэр ыгъэмэфэкӀыщт?
2. Къызыхъугъэ мафэр тыда щыхагъэунэфыкӀыщт?

Пэрыт : Жансэт тхьамафэм ыкӀэм зыгорэ пшӀэнэу гухэлъ уиӀа?

Жансэт : ДжырэкӀэ зи гухэлъ сиӀэп.

Пэрыт : КъэкӀощт тхьамафэм шэмбэтым, Жан къызыхъугъэ маф. Ридадэрэ сэрырэ дгъэгушӀоным пае зэхахьы фэтэшӀы. УкъэкӀощта?

Жансэт : Адэ сыкъэкӀощт. Сигопэ дэдэу. УкъызэрэсэджагъэмкӀэ опсэу.Тыдэ щыӀэщт.

Пэрыт : Ридадэ иунэу чылэм дэтым ищагу щыхъущт.

Жансэт : Сыдэу шӀагъуа! СыкъакӀо хъумэ сэ сыд къэсхьымэ хъущтыр?

Пэрыт : Тортумрэ шъонхэмрэ тэ дгъэхьазэрыщт.

Жансэт : Ащыгъум дэгъэрыжьэхэри сэ къэсшӀын. Сянэ идэгъэрыжьэхэр Ӏашӏу дэдэ мэхъух.

Пэрыт : Мыр дэгъу дэдэ хъугъэ! Егъэблэгъэ тхылъи сэгъэхьазыр, икласс ис еджакӀохэм яастыщт.

Жансэт : Сэ егъэблэгъэ тхылъ къысэптын ищыкӀагъэп. Сыхьат пчъагъэмрэ адрэсымрэ зэхэфыгъэу месаж къысфегъэхь. Сэ ащ сыкъэкӀощт.

Пэрыт : Дэгъу !тызэрэлъэгъун.

Уэршэрыр зэ феджэжи упщIэхэм жэуап ефт:

1. Жан зэIущIэм щыгъуазэрэ?
2. Жан зэIущIэм кIуэну?
3. ЗэIущIэм сыт щашхыну?
4. Жансет и ныбжьэгъум и адресыр дауэ зэригъэщIэну?

F. БзэзехьэкIэ лэжьыгъэ.

Егъэблэгъэныр дэщтэн.

Пэрыт : “ЗэIущIэм унэкIуэн?”

Жансет : СынэкIуэнщ нытIэ. СфIэфIыщэу. Сызэребгъэблэгъам щхьэкIэ фIыщIэ пхузощI. Упсэушхуэ.

G. Сурэтым феплъ. ФемыдаIуэ ипэ упщIэхэм жэуап ефт.

1. Пэрыт хэт иригъэблагъэр?
2. Пэрыт и ныбжьэгъур, къыщыхъуа махуэм теухуа зэIущIэм къэкIуэну ?

Иджы федаIуи фи жэуапхэм фыкIэлъыплъыж.
Зэ федэIуэжи упщIэхэм жэуап ефт:

1. Анзор дэнэ щыIэ?
2. Щэбэт махуэм Анзор и програмэр сыт?

Диалогум джыри зэ шъуедж ыкIи упчIэхэм джэуап къяшъут:

1. Жан зэхэхьам икъэбар ешIа?
2. Жансэт зэхэхьым кIощта?
3. Сыд зэхэхьэм ашхыщтыр?
4. Жансэт иныбджэгъу иадрэс сыдэущтэу зэригъэшIэщт?

F. Бзэ зехьакI.

Егъэблэгъэныр къабыл шIын.

Пэрыт : Зэхахьым укъэкIощта?
Жансэт: Адээ сыкъэкIощт . Сигопэ дэдэу. УкъызэрэсэджагъэмкIэ опсэу.

G. Сурэтым шъуеплъ. ШъуемыдэIузэ упчIэмэ джэуап къяшъут.

1. Пэрыт хэт ригъэблагъэрэр.
2. Пэрыт иныбджэгъу зэхахьым къэкIощта?

Джы шъуедэIу ыкIи шъуиджэуапхэр шъууплъэкIужь.
Джыри зэ шъуедэIу ыкIи упчIэхэм джэуап къяшъут:

1. Анзор тыдэ щыIа?
2. Щэмбэт мафэм Анзор сыд ипрограмэр?

G. БзэзехьэкӀэ

Егъэблэгъэныр дэмыщтэн.

Анзор Жан къыхуитха тхылъым феджэ.

Си Псэу Жан,

Укъыщыхъуа махуэмкӀэ сынохъуэхъу! Сыуигъусэну сыхуейнт, ауэ сыхэтын хуейуэ зы хьэгъуэлӀыгъуэ диӀэщ. Абы щхьэкӀэ уи махуэм сынэкӀуэфакъым. Уи ныбжьэгъухэм я гъусэу зэман дахэ бгъащӀэу си гугъэщ.

Уи ныбжьыщӀэм уузыншэу, гупсэхуу уитыну сынохъуэхъу.

Анзор

Пэрыт : ЗэӀущӀэм унэкӀуэн?

Анзор : Си гуапащэт, ауэ сынэкӀуэфынкъым. Сыхэтын хуейуэ зы хьэгъуэлӀыгъуэ щыӀэщ.

H. Фырагъэблагъэу фыздэмыкӀуэфа зы зэӀущӀэ къэвгупсыс. Иджы а фи ныбжьэгъум фызэрымыкӀуэфар къыфхуигъэгъуну месаж хуэфтх.

Си Псэу ....,..

....

....

....

....

....

....

....

G. Бзэ зехьакI

Егъэблэгъэныр къабыл мышIын.

Анзор Жан фитхыгъэ тхьапэм шъуедж.

ШIу слъэгъоу Жан,

Укъызыхъугъэ мафэмкIэ сыпфэгушIо! Уадэж сыщыIэнэу лъэшэу сыфэягъ шъхьае тыщыIэн фаеу джэгу горэ тиI. Ащ пае уизэхахьэ сыкъэкIошъугъэп. Сэгугъэ уиныбджэгъухэмрэ орырэ уахътэр дэгъоу жъугъэкIуагъэу. Ныбджэу узэрыхьагэмкIэ псэуныгъэрэ рэхьатныгъэрэ уиIэнэу сыпфэлъаIо.

Анзор

Пэрыт : Зэхахьым укъэкIощта?
Анзор : Лъэшэу сыфэягъ, ау сыкъэкIошъущтэп. СыщыIэн фаеу джэгу горэ щыI.

H. Шъурагъэблэгъагъэу шъумыкIошъугъэу зы зэхэхьа горэм шъуегупшыс. Джы дэдэ а уиныбджэгъу узэрэмыкIощтым иушъхьагъу мэсаж фэтх:

ШIу слъэгъоу ....,
....
....
....
....
....
....
....

ЕПЛIАНЭ ТЕМЭ. ДУНЕЙР ИХЪУРЕЯГЪКIЭ КЪЭКIУХЬЫН

А. Лъабжьэм щIэт сурэтым сыт щыфлъагъурэ? Мы къэфакIуэ гупыр фцIыхурэ? Гупым сыт щыгъуэ, дэнэхэм зыкъыщагъэлъэгъуэну?

В. Зэджэн.

Нальмэс КъэфакIуэ гупым теухуауэ щыгъуазэ фызыхуэхъунухэм фыкъеджи лъабжьэм щIэт упщIэхэм жэуап ефт.

Лъэпкъым и гъащIэр, и културэр, и таурыхъхэр и къафэхэру жаIэ хъунщ. Сыт щыгъуэ зыкъэдгъэлъагъуэми ди фащэхэр, ди къафэхэр, ди таурыхъхэр, ди културэр зэрагъэлъагъуну къыткIэлъыплъыну къакIуэ цIыхубэр диIэщ. Дэ къыщыткIэлъыплъкIэ и захуэр ухуеймэ ди блэкIар къыддалъагъуэ. Дэ тщIэуэ длэжь закъуэр, пасэрей ди културэр, ди къафэхэр, ди пшыналъэхэр нобэрей къэгъэлъэгъуапIэм къехьэлIэнырщ. Нальмэсыр, лъэпкъ къафэхэм и хъумакIуэщ; ахэр къызыхэкIахэр зэщIекъуэ, езым и гупсысэкIэр хелъхьэри къегъэлъагъуэ. КъэфакIуэ гупыр, 1936 гъэм Мейкъуапэ щаухуащ. А махуэ лъандэрэ дунейм и щIыпIэ куэдым я къэфэкIэхэр къыщагъэлъэгъуащ, тыгъэ куэди къыхуагъэфэщащ.

ЖаIэ уэрэдхэм пасэрей цIыхубэ къафэхэри пшыналъэхэри хэтщ. Мы къафэхэр егугъуурэ гъэхьэзыра лъэпкъ фащэхэмкIэ къагъэлъагъуэ. Фащэ дахэхэр зэкIу къэфакIуэхэм ящыгъмэ кIэлъыплъхэр арыххэу дехьэхри гъэлъэгъуэныр икIэ нэсыху я нэр къатонэ. Нальмэсым и къэгъэлъэгъуэ псори гум икIыжыгъуейщ. КIэлъыплъхэм ягу къинэну гум щызэхащIэ теплъэгъуэхэр гум имыкIыжу къахуегъанэ. Нальмэсым къэралыгъуэ куэдым зыкъыщигъэлъэгъуащ. Урысейм, Тыркум, Йорданым, Сирием, белгиием, Германым, Францием хуэдэу. Идджыпсту мы гупым къэфакIуэ 70 хэтщ, абыхэм я ныбжьыр ехьэеуэу 20 хуэдизщ.

ЯПЛIЭНЭРЭ ДЭРС. ДУНАЕ КЪЭКIУХЬ

Dinleme Konuşma Okuma Yazma

А. Ыlхэ чlэт сурэтым сыд хэшъулъагъорэ? Мы къэшъуакlо купыр шъуинэlуаса? Къэшъуакlо купым та уахътэм тыдэ лъэгъу къыщагъэлъэгъощт?

B. Еджэн.

Налмэс къэшъуакlо купым фэгъэхьыгъэ, шыгъуазэ узыщыщт информацые шъуедж ыкlи ыхэ чlэт упчlэхэм джэуап къяшъут.

ЩыІэныгъэр, културэр,лъэпкъым фэгъэхьыгъэ пшысэхэр къашъокlэ къэтэгъэлъагъо. Зэкlэ <u>тикъэгъэлъэгъонхэм</u>, тлъэпкъ ищыгъынхэр, тикъэшъуакlэхэр, типшысэхэр, тикултурэ зэрагъэлъэгъунэ къакlоу <u>къытэплъыхэр</u> бэ. Шыпкъэр пlощтмэ тэ къытэплъыхэ зыхъукlэ, титарихъ алъэгъух. Тэ тшlэрэ закъор ижърэ тикултурэ, тикъашъохэр, тиорэд мэкъамэхэр непэ пчэгум къилхьаныр ары.

Налмэс лъэпкъ къашъохэм <u>якъэухъумакlу</u>; ахэмэ яхъишъэхэр къеугъои, зэхефы ыкlи пчэгум къырелъхьэ. <u>Къэшъуакlо куп</u>ыр 1936 илъэсым Мыекъуапэ щызэхащагъ. А мафэм щегъэжьагъэу дунаем ичlыпlэ зэфэшъхьафхэм я<u>хореграфие</u> къыщагъэлъэгъуагъ ыкlи шlухьафтын бэ дэдэ къыхьыгъ.

Зыми темыхыгъэ <u>лъэпкъ къашъохэр</u> ыкlи мэкъамэхэр тирепэртуаркlэ тиlэх. Мы къашъохэм атегъэпсыхьагъэу фэсакъызэ агъэхьазырыгъэ шыгъынхэмкlэ къагъэлъагъо. Къэшъокlо <u>lаззхэм</u> шъошэ дахэу ащыгъхэм еплъыхэрэр ашlогъэшlэгъонэу зэу зыпещэх къэгъэлъэгъоныр кlуафэ нэс еплъых. Налмэс иконцэртхэр зэкlэ <u>пщымыгъупшэнэу</u> щыт. Еплъыхэрэм гукъэкlыжь гъэшlэгъонхэр къафегъанэ.

Налмэс непэ къызнэсыгъэм хэгъэгу пчъагъэмэ концэрт къащитыгъ. Гущыlэм пае Урысыем, Тыркуем, Иорданыем, Сирием, Белгиием,Германием, Францыем. Къэшъуакlоу 70 хэт ыкlи къэшъуакlохэм анибжъ гурытымкlэ илъэс 20.

УпщIэхэр:

a. Нальмэсыр сыт щыгъуэ щаухуар?

b. Нальмэсым дэтхэнэ къэралыгъуэхэм зыкъыщагъэлъэгъуа?

c. Нальмэсым иужь дыдэу дэнэ зыкъыщигъэлъэгъуа?

d. Нальмэсым и къафэхэм сытхэр къаIуатэрэ?

e. Нальмэсым къэфакIуэ дапщэ къыщыфэрэ?

f. Нальмэсым къыщыфэн щхьэкIэ ныбжьыр дапщэ хъун хуей?

1 Псалъэ лэжьыгъэ

Тхыгъэм хэту и лъабжьэр щIэтхъа псалъэхэр захуэрэ мызахуэрэ псалъэухам фыкъеджэурэ, къарыкIхэр хуэфэщэнкIэ къэвгъуэти гуэгъу зэхуэфщI.

1. Зыкъэгъэлъэгъуэн	A. ЗэфIэкIы къыпэкIуэ фIыщIэ
2. КIэлъыплъакIуэ	B. Щыгъупщэгъуей
3. Зыхъумэ	C. ХузэфIэкI
4. КъэфакIуэ гуп	D. Зы жылэм и фэеплъ културэ къафэ
5. Хореографие	E. Къэфэн папщIэу зэгуэува къызэрыгуэкI
6. Жылагъуэ къафэ	F. Зыгуэрым и Iуплътеплъэхэр хъумэн
7. ЛъапэIэсэ	G. Зы IэщIагъэм хуэIэзэ хъун
8. Щыгъупщэгъуей	H. КъафэкIэ зэгъэпэщын
9. Тыгъэ	I. КIэлъыплъакIуэ

C. ЩIэдэIун.

1. Пэрыт, Нальмэсым Дунейр къэкIухьын сурэтышхуэр Жансетрэ и адэмрэ ядогуашэ. Уэршэрым федаIуи упщIэхэм жэуап ефт.

a. И адэм Нальмэсыр илъэс дапщэ ипэ илъэгъуа?

b. Налмэсым и нэхъ цIэрыIуэ япэрей къэфакIуэ нэхъыщхьэр хэт?

c. Нальмэсым дэтхэнэ къэралыгъуэхэм я къэлащхьэхэм зыкъыщагъэлъэгъуэну?

d. Хэхэс Адыгэхэр дэтхэнэ къэралыгъуэхэм щыпсэурэ?

УпчIэхэр:

a. Налмэс сыдигъо зэхащагъ?

b. Налмэс сыд фэдэ хэгъэгуха концэрт къызщитыгъэхэр?

c. Налмэс аужьэу сыд фэдэ хэгъэгуа концэрт къызщитыгъэр?

d. Налмэс икъашъохэм сыда къаIуатэрэр?

e. Налмэсым нэбгырэ тхьапща къыщышъорэр?

f. Налмэсым укъыщышъоным пае уныбж тхьапшын фая?

1

ГущыIэ зехьакI

Текстым къыкIэгъэтхъыгъэ гущыIэхэр зыхэт гущыIэ ухыгъэхэм шъуяджэзэ гущыIэхэм ямахьанэ къашъушIэ ыкIи зэфэшъухьыс.

1. Къэгъэльэогъу	A. Къэгъэхъэн ыуж къахьырэ шIухьафтын
2. Еплъырэр	B. Щымыгъупщэнэу Iамал зимыI
3. УхъумакIу	C. Перформанс
4. КъэшъокIо куп	D. Лэпкъ гъэнэфагъэм фэгъэхьыгъэ, клтурэм ехьылIагъэ къашъохэр.
5. Хореографие	E. Къэшъоным пае къызэрэугъоигъэ куп
6. Лъэпкъ къашъу	F. Гъэнэфагъэу зы горэ къзыухъумэрэ цIыф
7. Iазэ	G. Iоф горэм фэIазэр
8. Пщымыгъупщэн	H. Къэшъуакiэ горэм игъэпсыкI
9. ШIухьафтын	I. Концэртым еплъынэу кIорэ цIыфыр

C. ЕдэIун.

1. Налмэс купым идунае къэкIухьэ иафишэ Пэрыт, Жансэтрэ ятэрэ арегъэльэгъу. ЯзэдэгущыIэгъу шъуедэIу ыкIи упчIэхэм яджэуап къяшъут.

a. Ильэс тхьапш ыпэкIэ ятэ Налмэс ильэгъугъагъ?

b. Налмэс анахь зэльашIэрэ къэшъокIо шъхьаIэу хэта хэтыгъэр?

c. Сыд фэдэ хэгъэгухэм якъэлэ шъхьаIэхэм Налмэс къэгъэльэгъон къыщитыщт?

d. Хэхэс Адыгэхэр сыд фэдэ хэгъэгухэм ащыпсэухэра?

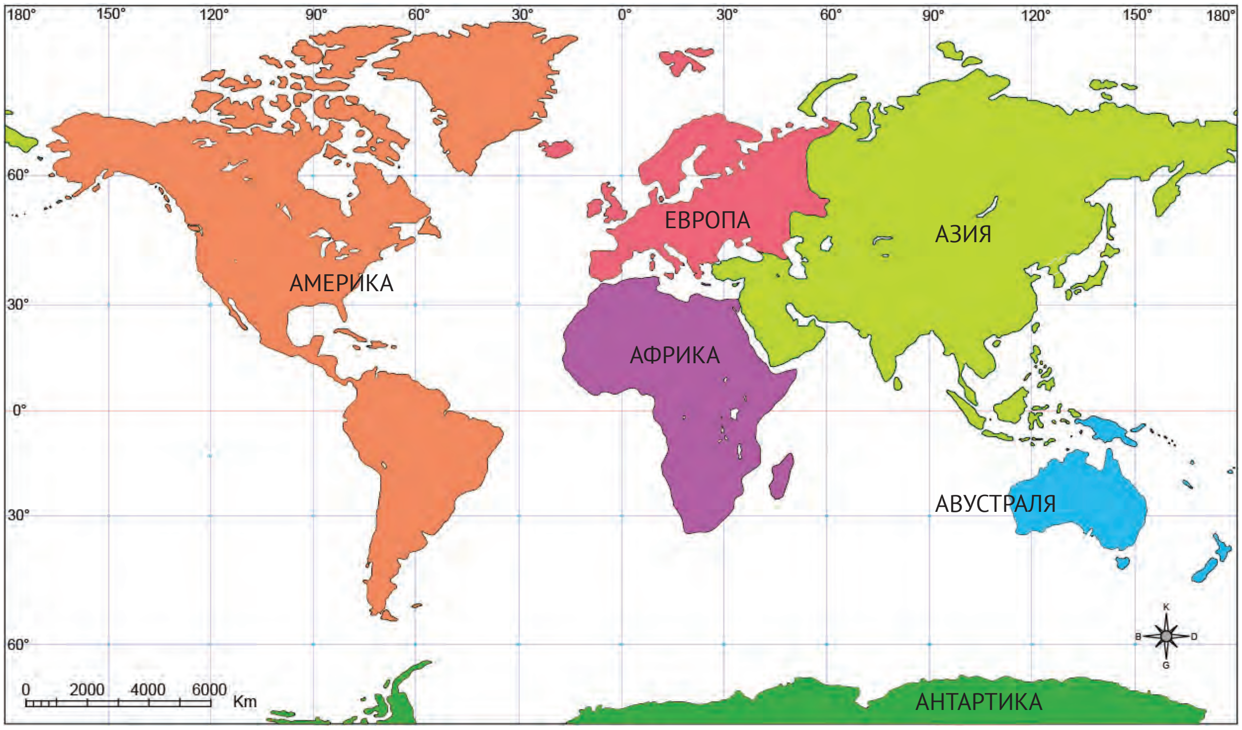

2. Аргуэру зэ федэIуэж; Нальмэсым дэтхэнэ щIытIыгушхуэхэм, дэтхэнэ къэралхэм, дэтхэнэ къэлащхьэхэм зыкъыщагъэльэгъуэну?

ЩIЫТIЫГУШХУЭ	КЪЭРАЛЫГЪУЭ	КЪЭЛАЩХЬЭ

D. БзэзехьэкIэ

Ильэс 20 льандэрэ Нальмэсыр сльагъуакъым.

1- Нэгъабэ пльэгъуа? ХЬЭУЭ.

2- Ильэси (5-тху) ипэ пльэгъуа? ХЬЭУЭ.

3- Иужь дыдэу сыт щыгъуэ пльэгъуа? Илэс (20-тIощI) ипэ.

4- ИужькIэ зий пльагъужа? Хьэуэ.

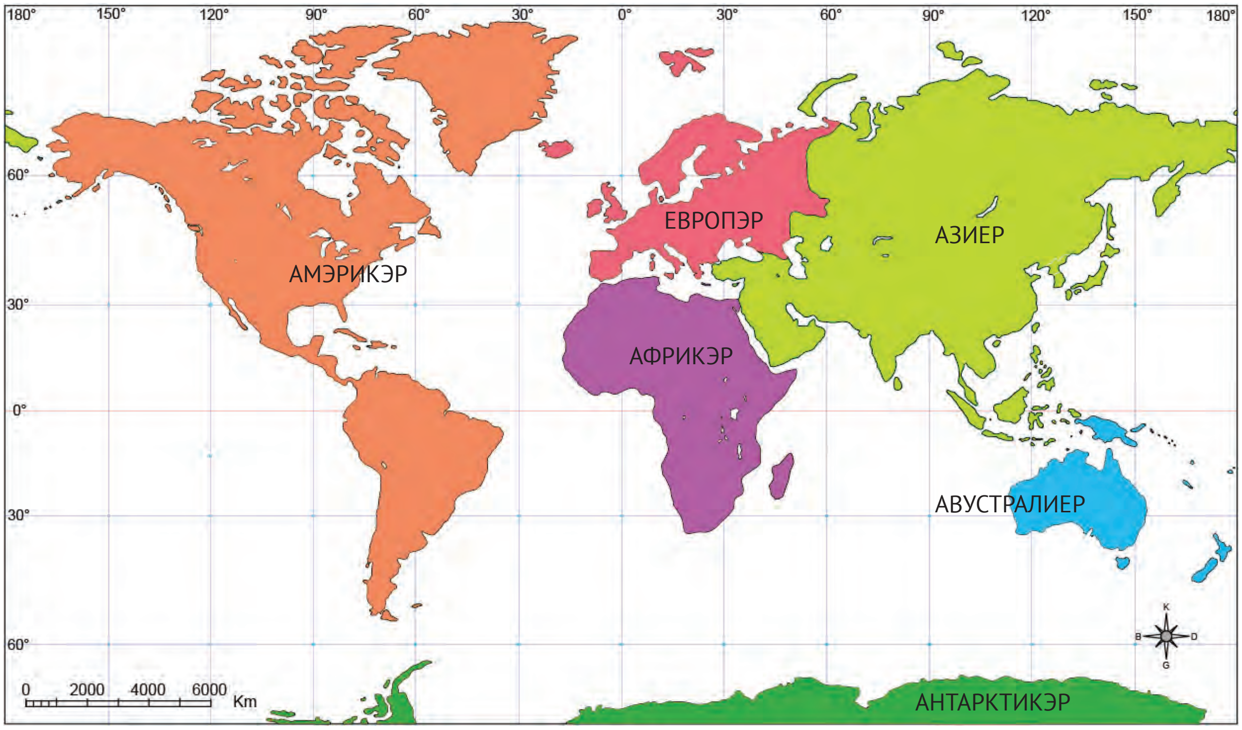

2. Джыри зэ шъуедэӀу; Налмэс сыд фэдэ чӀыналъэм, хэгъэгум ,къэлашъхьэм концэрт къыщитыгъ.

ЧӀЫНАЛЪ	ХЭГЪЭГУ	КЪЭЛАШЪХЬ

D. Бзэ зехьакӀ

Илъэс тӀокӀ хъугъэу Налмэс сеплъыгъэп.

1 – ГъэрекӀо сеплъыгъа? ХЬАУ.

2 – ИлъэситӀ ыпэкӀэ сеплъыгъа? ХЬАУ.

3 – Ауж дэдэ сыдигъо сеплъыгъ? ИЛЪЭС 20- ТӀОКӀ ЫПЭ.

4 – Джыри зэ сеплъыгъа? ХЬАУ.

Къул Мухьэмэд, <u>ильэс</u> <u>40</u> <u>хъуащи</u> къофэ.

Мухьэмэд къафэу сыт щыгъуэ щыхуежьар?

Ильэс 40 ипэ.

Мухьэмэд къэфэныр щигъэтыжа?

НытIэ, ауэ куэдрэ Нальмэсым и гъэлэжьакIуэу щытащ. Иджыхэм културэм щхьэщыту мэлажьэ.

Зэман куэд лъандэрэ Нальмэсыр слъэгъуакъым. (Иужь дыдэу сыт щыгъуэ слъэгъуа? ЗЭМАН КУЭД ИПЭ.)

1995 гъэ лъандэрэ Нальмэсыр слъэгъуакъым. (Иужь дыдэу сыт щыгъуэ слъэгъуа? 1995 гъэм.)

<u>Дыгъуасэ лъандэрэ</u> уэрэд седэIуакъым. (Иужь дыдэу сыт щыгъуэ седэIуа? Дыгъуасэ.)

Е. Псалъэ лэжьыгъэ

Налмэсым **щыпэ зыкъэгъэлъэгъуитIыр** Турциям и къэлащхьэ Анкарарэ, къыкIэлъыкIуэуи нэхъ къалэшхуэ Истамбыл щекIуэкIынущ.

Ещанэ зыкъэгъэлъэгъуэныр Америкэм и къэлащхьэ Вашингтон, еплIанэ зыкъэгъэлъэгъуэныр Нью-Йорк щекIуэкIынущ.

Ебгъуанэу иужьрей дыдэ зыкъэгъэлъэгъуэныр Японием и къэлащхьэ Токио щекIуэкIынущ.

1	зы	езанэ
2	тIу	етIуанэ
3	щы	ещанэ
4	плIы	еплIанэ
5	тху	етхуанэ
6	хы	еханэ
7	блы	ебланэ
8	и	еянэ
9	бгъу	ебгъуанэ
10	пщIы	епщIанэ

Ипэ ититIыр

Мыхьамэт илъэс 40 (тIокIитIу) хъугъэу къэшъо.

Сыдигъо Мыхьамэт къэшъоныр иублагъа?

Илъэс ТIОКIИТIУ ыпэ.

Мыхьамэт къэшъоныр ыгъэтIылъыжьыгъа?

Ары. Ау гъэсакIоу бэрэ Налмэс хэтыгъ. Джы министр Культурэу Iоф ешIэ.

Бэ шIагъэ Налмэс сыземыплъыгъэр. (Аужь дэдэу сыдигъо сеплъыгъ? БЭ ШIАГЪЭ.)

I995-м шегъэжьагъэу Налмэс сеплъыгъэп. (Аужь дэдэу сыдигъо сеплъыгъ? I995.)

Тыгъуасэ шегъэжьагъэу орэд седэIугъэп. (Аужь дэдэу сыдигъо седэIугъ? ТЫГЪУАС.)

Е. ГущыIэ зехьакI

Налмэс **иапэрэ къэгъэлъэгъонитIу** Тыркуем икъэлэшъхьаIэу Анкара етIанэ анахь къэлэ инэу Истанбыл щыIэщтых.

Яшэнэрэ къэгъэлъэгъоныр Амэрикэм икъэлэшъхьаIэу Вашингтон, яплIэнэрэ къэгъэлъэгъоныри Ню -йорк щыIэщтых.

Ябгъонэрэ ыкIи **аужь**рэ къэгъэлъэгъоныр Японием икъэлэшъхьаIэу Токио щыIэщтых.

1	Зы	Апэрэ	АпэрэитIу
2	ТIу	ЯтIонэрэ	
3	Щы	Ящэнэрэ	
4	ПлIы	ЯплIэнэрэ	
5	Тфы	Ятфэнэрэ	
6	Хы	Яхэнэрэ	
7	Блы	Яблэнэрэ	
8	И	Иенэрэ	
9	Бгъу	Ябгъонэрэ	
I0	ПшIы	ЯпшIэнэрэ	

F. Зэджэн

КЪЭХЪУА ГУЭРЫМ КЪЫХЭКIА КЪАФЭ

1. Сурэтым къыщыфэ къафэр дэтхэнэ къафэ?

Уджыр пасэрей дыдэ адыгэ къафэхэм ящыщщ. Тхьэ куэд щыщыIэ зэманым тхьэлъэIу щащIкIэ тхьэжыгым и хъуреягъкIэ пэублэ къафэу къеуджэкIыу щытащ. Илъэс минитI зиныбжь Нарт IуэрыIуатэхэми и пэублэр удж пшыналъэращ. Мы къафэр ди нобэм нэхъыбэу джэгухэм и ублэгъуэмрэ и ухыгъуэмрэ къыщофэхэ. Уджыр адыгэхэм цIыхухъумрэ цIыхубзымрэ IэблэкIэ зэрыубыдрэ хъурейуэ къафыхь къафэщ. НыбжьыщIэхэр мы къафэм щызэбгъуроувэ, зэпэхъурейуэ яухуа къафэм дихьэхыу зэрытхъэжхэм и гъусэуи я зэныбжьэгъугъэр ирагъэфIакIуэ. Зэпэщхьэхуэ удж пшыналъэхэри щыIэщ ауэ къызэрыфэхэр дэни щызэхуэдэщ.

1. И лъабжьэр щIэтхъа псалъэхэм къарыкIхэр хуэвгъэфащэ:

a. ТхьэлъэIу	1. Зы щхьэусыгъукIэ екIуэкI зэIущIэ
b. УблапIэ	2. Зы Iуэхум и щIэдзапIэ
c. КIэух	3. Зэбгъурыту Iэблэхэр зэрыубыдын
d. IэблэкIэ зэрыубыдын	4. Зы Iуэхум и ухыгъуэр

F. Еджэн

ХЪЫШЪЭ ЗЫХЭЛЪ КЪЭШЪУАКI

I. Сыд фэдэ къашъуа сурэтым итыр?

Уджыр ижъырэ Адыгэмэ якъэшъуакIэмэ ащыш. Тхьабэ диныр ашIошI зыщыхъущтыгъ уахътэхэм тхьаелъэIу къашъоу агъэфедэщтыгъ. Зы чъыгышхор хъураеу къакIухьэзэ, ублапIэ къашъоу къэшъощтыгъэх. Илъэс минитIу зиныбдж Нарт IорыIуатэхэми яублапIэр удж пшъыналъэхэр ары. Мы къэшъуакIэр непэ нахьыбэрэ джэгум иублэгъумрэ иухыгъомрэ къашIы.

Уджыр Адыгэмэ хъулъфыгъэмрэ бзылъфыгъэмрэ IаблэкIэ зэрэубытыгъэу, хъураеу къакIухьэзэ къашIырэ къэшъуакI. НыбжьыкIэхэр мы къашъоу щызэгоуцо, агъэпсыгъэ хъураем зэригъэтхъэжьыхэрэм игъусэу язэныбджэгъугъэми хагъахъо. Зэфэшъхьафэу удж пшъыналъэхэр шыI ау икъэшъуакIэ тэкIи щызэфэд.

1. КIэгъэтхъыгъэ гущыIэхэм ямэхьанэхэр къашъушIэ:

a. ТхьалъэIу	1. Ушъхьагъу зиIэ тьалъэIу
b. УблапIэ	2. Зы Iофым икIэдзапI
c. КIэух	3. Зэготэу, Iалджанэхэр зэрыдзагъэу
d. IаблэкIэ зэрэубытын	4. Зы Iофым иухыпI

2. Япэхэм уджыр сыт щхьэкIэ ЯщIрэт?

. . . .

3. Иджыхэм уджыр сыт щхьэкIэ ЯщIрэ?

. . . .

4. Уджым и щIыкIэр сыт хуэдэ?

. . . .

G. ЗэдэIуэн

Иджы удж пшыналъэ федэIуэнущ. Удж пшыналъэм и гъусэу жаIэ псалъэхэм и ныкъуэхэр вгъэтэмэмыж.

НАРТ IУЭРЫIУАТЭ

СОСРЫКЪУЭ МАФIЭ КЪЕХЬ

Армэ СосрыкъуапцIэ
Армэ лIыфIыцIэ гъущIынэ
МыдэкIэ емынэ шу
....
Нарт шухэр щышэсым
Сосрыкъуэр къакIэрыхущ
Жэщибл махуил уаеми
Уэ, къарищIэкIщ
....
....
Уэ, Имыс мафIэ уиIэ?
Уэ, Сосым, мафIэ уиIэ?
Жьынду ЖьакIэ, мафIэ уиIэ?
....
Уэзырмэдж, мафIэ уиIэ?
Нэсрэн ЖьакIэ, мафIэ уиIэ?
....
Хъымыщ и къуэ Батэрэз, мафIэ уиIэ?

Албэч и къуэ Тотэрэш, мафIэ уиIэ?
Нартыдзэуэ ежьахэм
МафIэ зиIэ къахэкIкъым.
....
....
СосрыкъуапцIэ дызыхэмытым
Дэ дыкъыдежьэнтэкъым
Ар жаIэу зыдэщытым
Сосрыкъуи къэсащ
Уэ, СосрыкъуапцIэ
Ди дыщэ лIэужь, ди лIэужьыфI
....
Ай хьай сэ сиIэ
....
Дзэр псори щызэдекIуэм
Сосрыкъуи къагъэгубжьщ
....
Ихьри псым хидзэжщ.

H. Удж щIыкIэ зэвгъащIэ.

И къафэкIэр; Къафэгъухэр, хъыджэбзыр щIалэм и ижьымкIэ къыщыту, я IэхэмкIэ зэроубыдри зэпэхъурейуэ къефэкI хуэдэу ипэкIэ макIуэхэ. ИпэкIэ щыкIуэхэм лъабжьэм щIэтым хуэдэурэ бэкъуэныр ягъэзащIэ.

1. Лъэбакъуэ ; лъакъуэ ижьыр зы лэбакъуэ ипэ.
2. Лъэбакъуэ; лъакъуэ сэмэгур лъакъуэ ижьым идеж.

2. Ыжърэ уахътэхэм удж къэшъуакIэр сыд пае агъэфедэщтыгъ?

....

3. Уджыр непэ сыд пае агъэфедэрэ?

....

4. Удж къэшъуакIэм ихореографие сыд фэда?

....

G. ЕдэIун

Джы удж пшъыналъэхэ шъуедэIу. Пшъыналъэм къыдаIорэ орэдыр фэныкъо гущыIэхэмкIэ игъэкъужь.

НАРТ IОРЫIУАТЭ

САУСЫРЫКЪО МАШIО КЪЕХЫ

Армэ СэусырыкъуапцIэ
Армэ лIышIуцIэ гъучIынэ
мыдкIэ емынэ шыу
....
Нарт шыухэр зышэсым
Саусырыкъо къакIэрыхь
Чэщибл мэфибл уаеми
О, къарешIэкIы
....
....
О, Имыс машIо уиа?
О, Сосым машIо уиа?
Жьындыу ЖьакIэ, машIо уиа?
Аракъшу, машIо уиа?
....
Нэсрэн жьакI, машIо уиа?
Ашэмэз къо Ашэмэз, машIо уиа?
....

Албэчыкъо Тутарыщ, машIо уиа?
Нартыдзэу ежьагъэхэм
МашIо зиIэ къахэкIырэп
Ным икъуитIуи къэтхьаусхэ
Тэ тымыделэмэ
....
....
Ар аIо щытхэу
Саусырыкъо къэсыгъ
О, СаусырыкъуапцIэ
Ти дышэ лIэужъ, ти лIэужьышIу
....
Ай хьай сэ сиI
МашIор ины къафишIыгъ
Дзэ пстэури зытекIом
Саусырыкъо къагъэгубжьы
....
Ихьи псым хидзэжьыгь

H. Удж къэшъуакIэ зэжъугъашI.

Уджым икъэшъуакI; къызэдашъохэрэр (пшъашъэр кIалэм иджабгъукIэ щытэу) я Iэхэр зэрэубыты ыкIи хъураер къашIын пае мэкIуатэх. КIуатэхэзэ ыхэ чIэт сурэтмэ афэдэ лъэбэкъу азы.

1. лъэбэкъу; лъэбэкъу джабгъур зы лъэбэкъу ипэ.
2. Лъэбэкъу; лъэбэкъу сэмэгур лъэбэкъу джабгъум дэжь.

3. Лъэбакъуэ; Лъакъуэ ижьыр ипэ.
4. Лъэбакъуэ; Лъакъуэ сэмэгур лъакъуэ ижьым идеж.

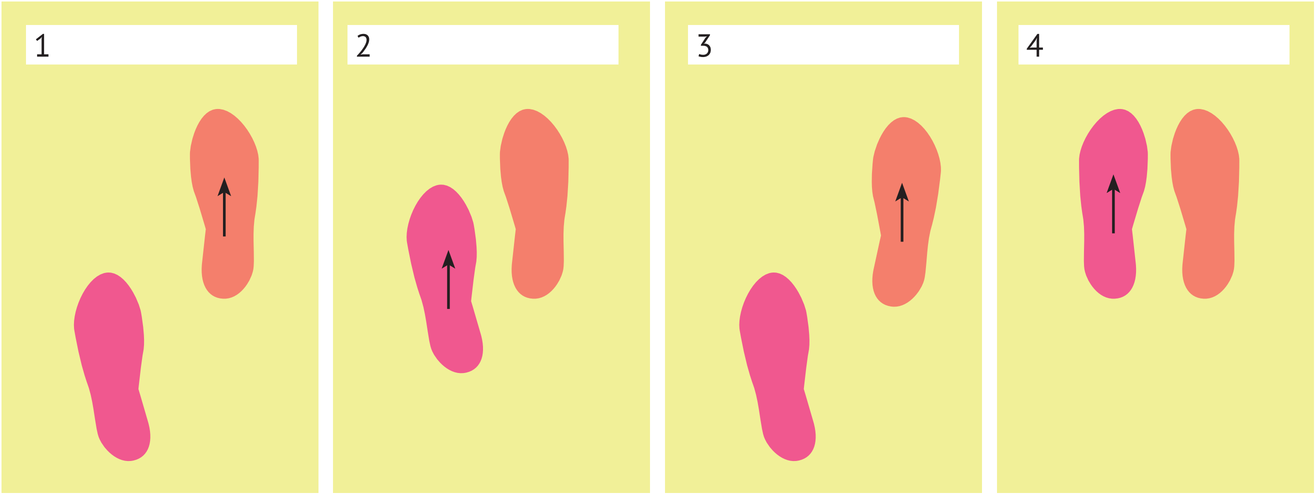

İ. Зы таурыхъ зиIэ нэгъуэщI зы къафэр фи ныбжьэгъум жефIи и лъэбакъуэхэр зэрыфчынур гурывгъаIуэ.

Къыхэфхыфыну къафэхэр: къэжыхь, адыгэ къафэ, апсыуэ, лъапэруш, къафэ къуаншэ

Сосрыкъуэ МафIэ Къехь
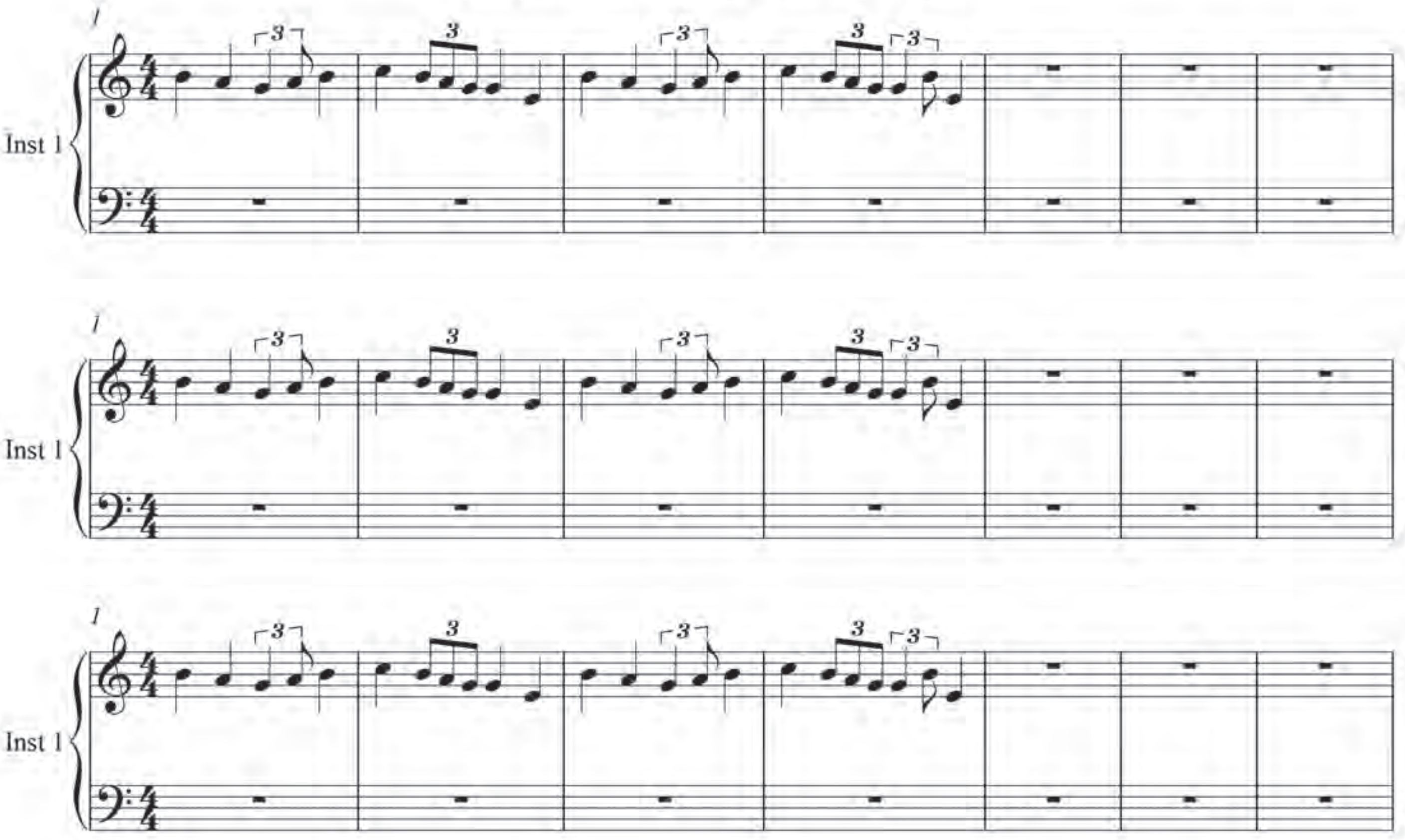
3. Лъэбэкъу; лъэбэкъу джабгъур ипэ.
4. Лъэбэкъу; лъэбэкъу сэмэгур лъэбэкъу джабгъум дэжь.

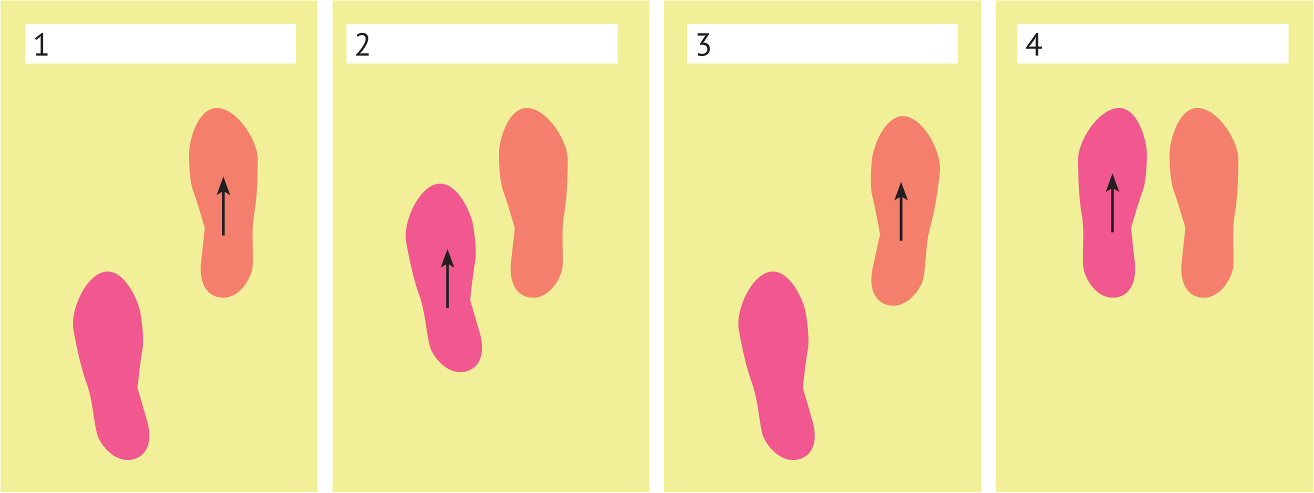

I. Шъори таурыхъ зыхэлъ нэмыкI къэшъуакIэ горэ шъуныбджэгъум къыфэшъуIуат ыкIи илъэбэкъухэр зэришIыщтыр гурыжъугъаIу.

Къыхэшъухыщт къэшъуакIэхэр: Чэчэн, къафэ (зэфокIу) Iапсыуа, лъэпэрышъу, къэфэ къуанчэ.

Сосрыкъуэ МафIэ Къехь
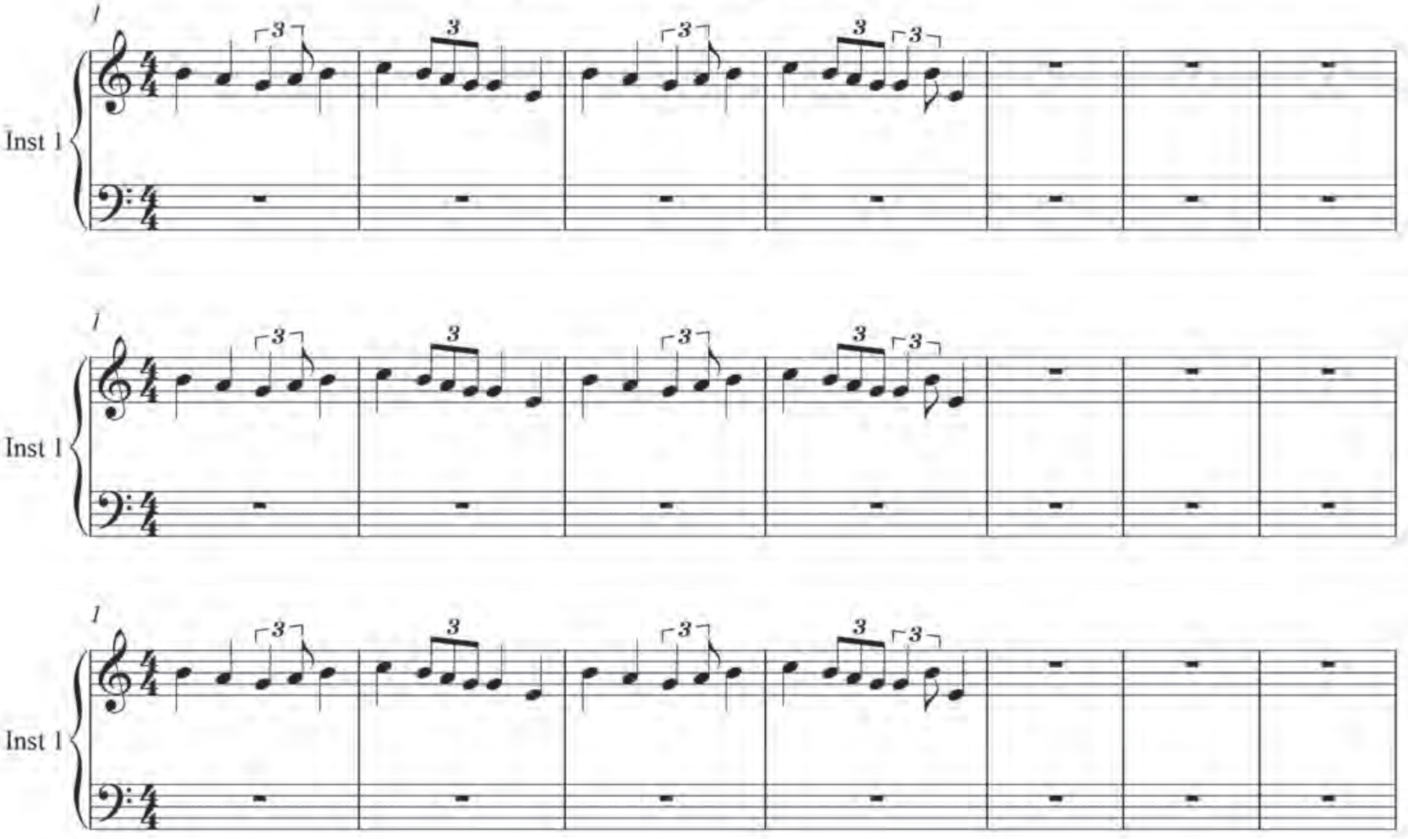
СОСРЫКЪУЭ МАФIЭ КЪЕХЬ

НАРТ IУЭРЫIУАТЭ

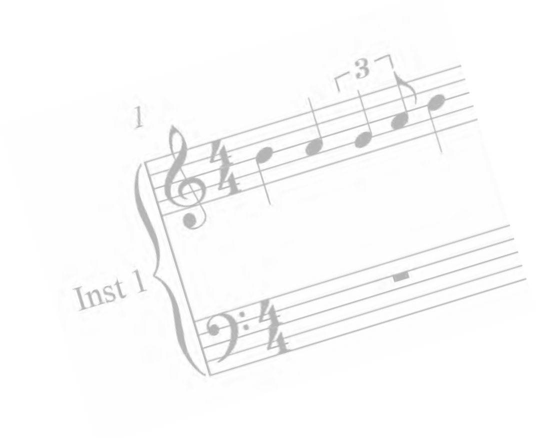

Армэ Сосрыкъуапцэ
Армэ лIыфIыцIэ гъущIынэ
МыдэкIэ емынэ шу
Нарт шухэр мэшэс
Нарт шухэр щышэсым
Сосрыкъуэр къакIэрыхущ
Жэщибл махуил уаеми
Уэ, къарищIэкIщ
Нартыжьхэри илъэпIыщIэщ
Уэ езыхэри ныззэупщIыжщ
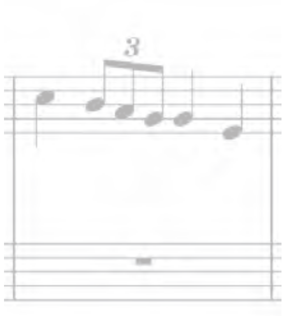
Уэ, Имыс мафIэ уиIэ?
Уэ, Сосым, мафIэ уиIэ?
Жьынду ЖьакIэ, мафIэ уиIэ?
Аракъшу, мафIэ уиIэ?
Уэзырмэдж, мафIэ уиIэ?
Нэсрэн ЖьакIэ, мафIэ уиIэ?
Ашэм и къуэ Ашэмэз, мафIэ уиIэ?
Хъымыщ и къуэ Батэрэз, мафIэ уиIэ?
Албэч и къуэ Тотэрэш, мафIэ уиIэ?

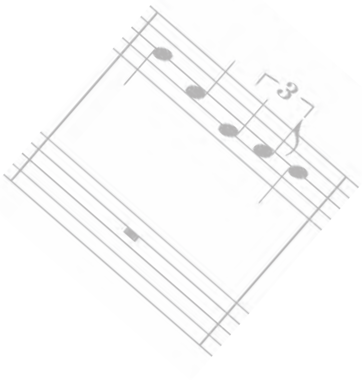

Нартыдзэуэ ежьахэм
МафIэ зиIэ къахэкIкъым.
Анэм и къуитIри къытхьэусыхэщ
Дэ дымыделэтэм
СосрыкъуапцIэ дызыхэмытым
Дэ дыкъыдежьэнтэкъым
Ар жаIэу зыдэщытым
Сосрыкъуи къэсащ
Уэ, СосрыкъуапцIэ
Ди дыщэ лIэужь, ди лIэужьыфI
МафIэ щхьэкIэ дызэтеулIэ
Ай хьай сэ сиIэ
МафIэр ину къахуищIщ
Дзэр псори щызэдекIуэм
Сосрыкъуи къагъэгубжьщ
МафIэр зэхидзыжри
Ихьри псым хидзэжщ.
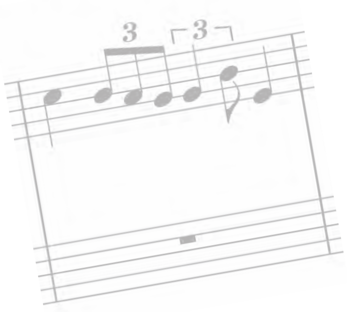
САУСЫРЫКЪО МАШIО КЪЕХЫ

НАРТ IОРЫIУАТЭ

Армэ СэусырыкъуапцIэ
Армэ лIышIуцIэ гъучIынэ
мыдкIэ емынэ шыу
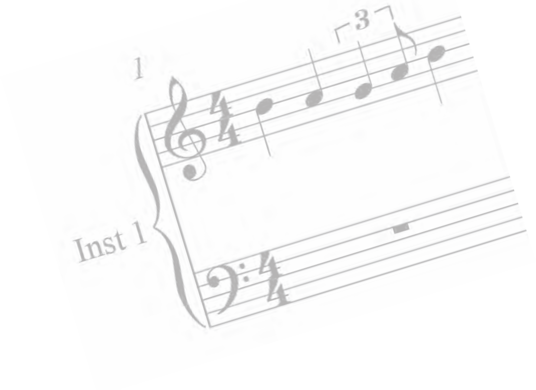

Нарт шыухэр мэшэс
Нарт шыухэр зышэсым
Саусырыкъо къакIэрыхь
Чэщибл мэфибл уаеми
О, къарешIэкIы
Нартыжьхэри илъэпIыкIэ....
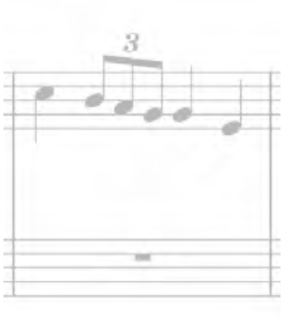
О ежьыхэри зэупчIыжьы
О, Имыс машIо уиа?
О, Сосым машIо уиа?
Жьындыу ЖьакIэ, машIо уиа?
Аракъшу, машIо уиа?
Орзэмэс, машIо уиа?
Нэсрэн жьакI, машIо уиа?
Ашэмэз къо Ашэмэз, машIо уиа?
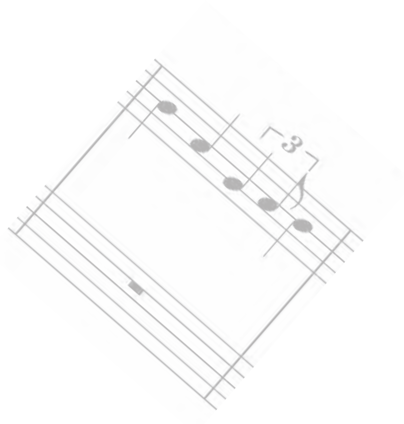

Хъымыщыкъо Пэтэрэз, машIо уиа?
Албэчыкъо Тутарыщ, машIо уиа?
Нартыдзэу ежьагъэхэм
МашIо зиIэ къахэкIырэп
Ным икъуитIуи къэтхьаусхэ
Тэ тымыделэмэ
СаусырыкъуапцIэ зыхэмытым
Тэ тыкъыдежьэнэп
Ар аIо щытхэу
Саусырыкъо къэсыгъ
О, СаусырыкъуапцIэ
Ти дышэ лIэужъ, ти лIэужьышIу
МашIо пае тызэтелIэ
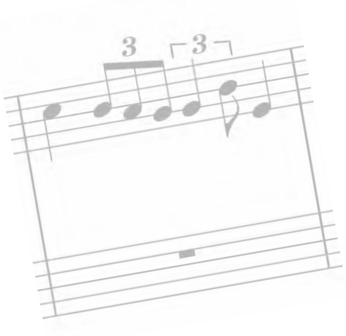
Ай хьай сэ сиI
МашIор иныкъафишIыгъ
Дзэ пстэури зытекIом
Саусырыкъо къагъэгубжьы
МашIор зэхидзыжьи
Ихьи псым хидзэжьыгь

Dinleme Konuşma

1 Зэдэlуэн

A. Фемыдаlуэ ипэ лъабжьэм щlэт сурэтым феплъи сытхэр флъагъуми къывбгъэдэс фи ныбжьэгъум жефlэ.

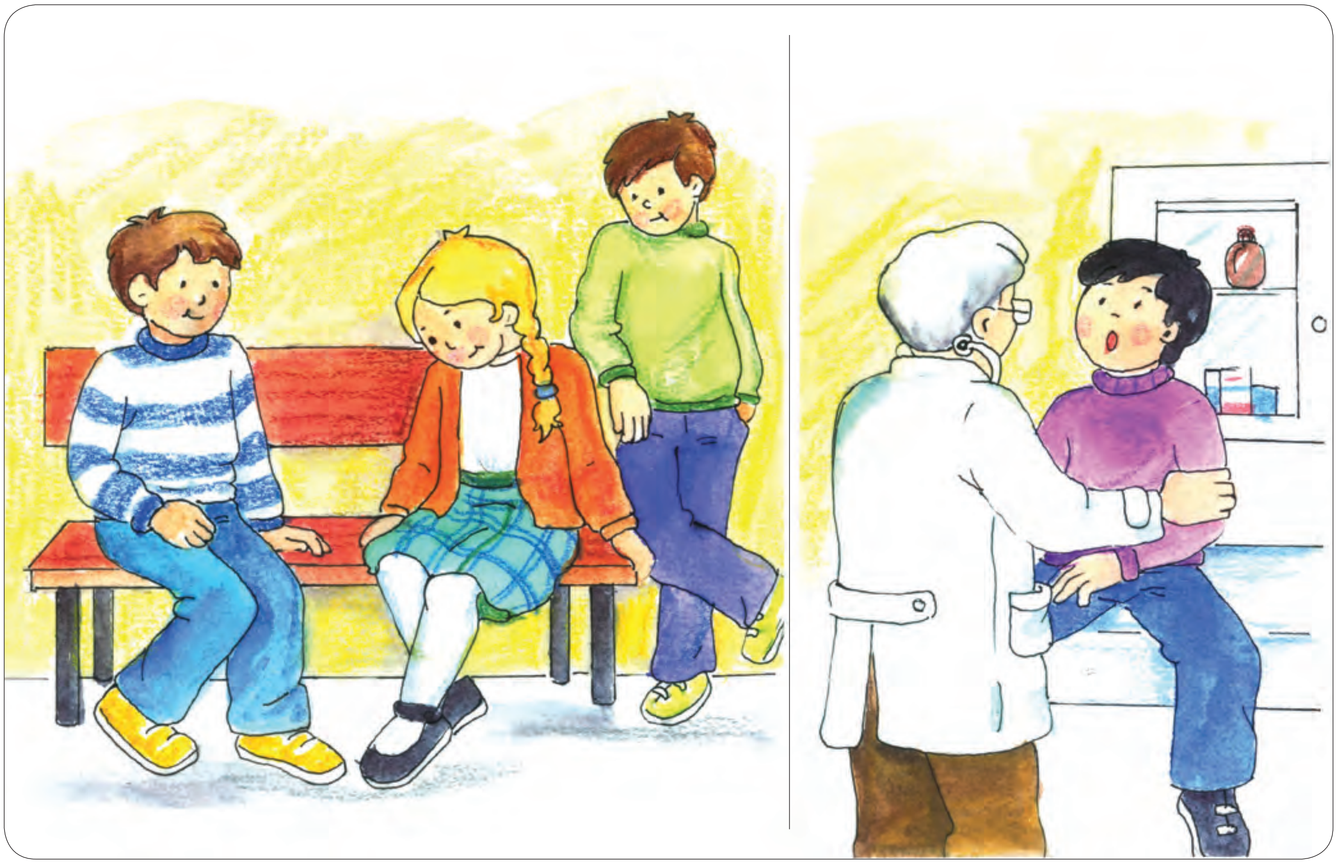

B. Сурэтым аргуэру феплъыжи лъабжьэм щlэт упщlэхэм фи гуп ныбжьэгъухэмрэ жэуап ефт.

1. Щlалэгъуалэхэр дэнэ щыlэ?
2. Сыт щхьэкlэ абдежым щыlэхэ?

C. Псалъэхэм федаlуэурэ сурэтхэмрэ гуэгъу зэхуэфlщl.

пlыщlэн

шхэн

лъакъуэр lуэнтlэн

щlым теджэлэн

lэблэ къутэн

лъакъуэр цlэнтхъуэн

унэм щхьэм къыщырикlуэн

лъатэр къызэlыхьэн

щхьэ уз

lуэщхъун

Okuma Yazma

1 ЕдэIун

A. ШъуемыдэIу ыпэ ыхэ чIэт сурэтхэм шъуяплъ ыкIы шъулъэгъухэрэр къышъугос шъуныбджэгъу ешъуIу.

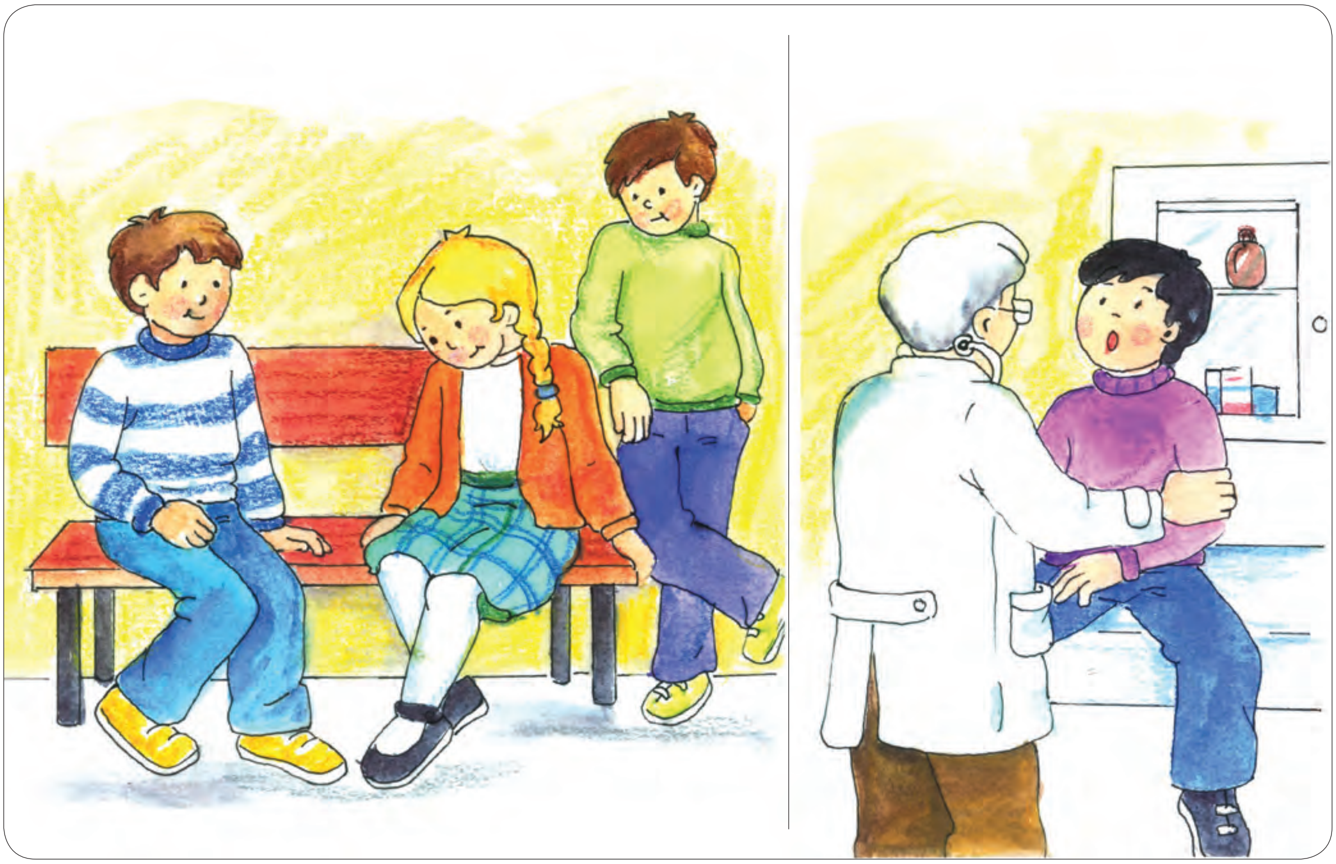

B. Сурэтым джыри зэ шъуеплъ ыкIы ыхэ чIэт упчIэхэр шъуикуп хэт шъуныб-джэгъухэмрэ шъорырэ джэуап къяшъут.

1. НыбжьыкIэхэр тыдэ щыIэха?
2. Сыд пае ащ щыIэх?

C. ШъуедэIузэ гущыIэхэмрэ сурэтхэмрэ зэфэшъухьыс.

Чъыlэ лlэн

хъупцIы

лъакъо ушъорэкIын

Iэлджанэ зэпыутын

унэкIоц фыкъоныгъ

илъакъо Джэен

чIыгум тефэн

гу зэIыхьэн

гъэшIэгъон

шъхьа узныгъ

D. Щапхъэм федаIуи фи ныбжьэгъум къыщыщIам феупщI.

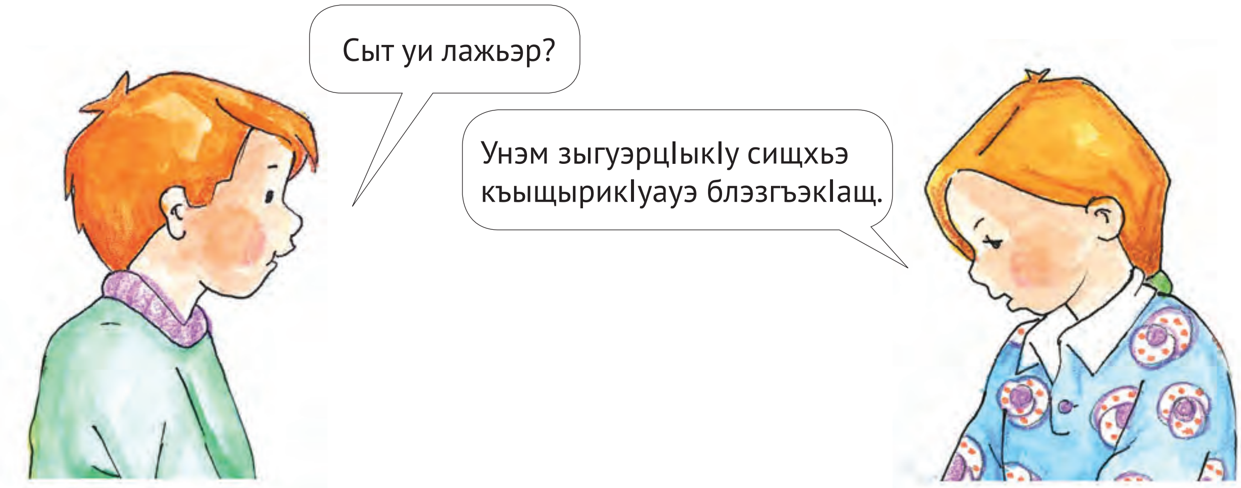

E. ФедаIуи феджэ. ЩIалэгъуалэхэр дэнэ щыIэ? Сыт ящIэр?

Нэсрэн : Си гугъэщ куэдрэ сыпамыгъэплъэну. СыIей дыдэу зэхэзощIэ. Ридадэ узыщIэмытIахъуэ абатIкIэ!

Ридадэ: Си Iэ илъкъым Нэсрэн! Си куэр Iейуэ машхэ.

Дижан : Джэгу утыкум ита шыпсыранэхэм ужьхэуагъэнщ. Тхъурымбей удз щыхуэ уи куэм.

Нэсрэн : ХъуэмпIэцIэдж къедзэкъа къудейщ ар. Мыва кIэртIоф щыхуэ и щIыIум.

D. Щысэм шъуедэlу ыкIи сыдми хъугъэр шъуиныбджэгъум шъуеупчI

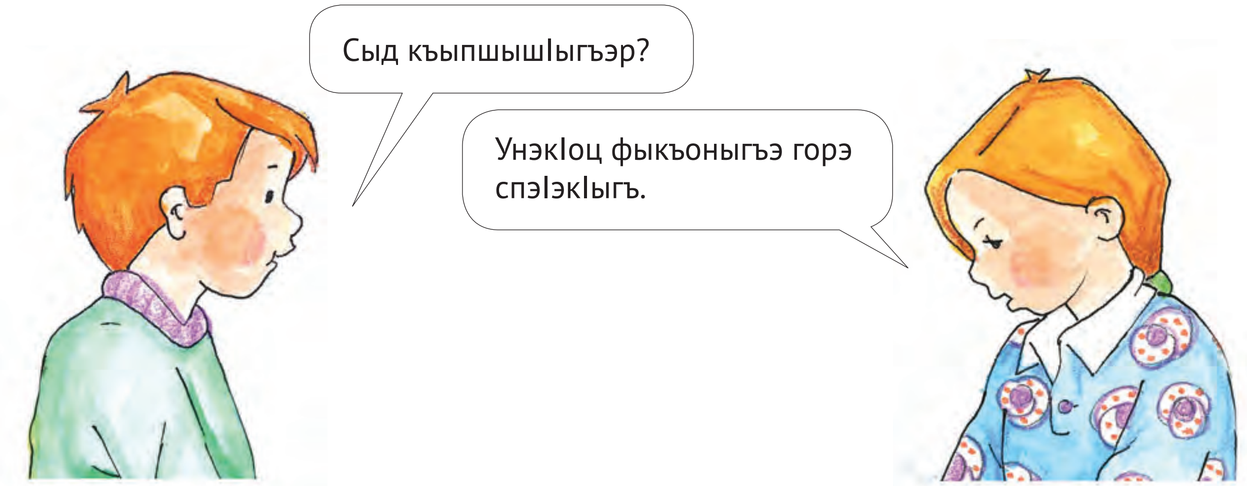

E. Шъуедэlу ыкIи шъуедж. НыбжьыкIэхэр тыдэ щыIэха? Сыд ашIэрэр.

Нэсрэн : Синасыпмэ бэрэ сежьэн фае хъунэп. Сигу ае мэхъу. Ридадэ икъун узэмыпэстхъыжь!

Ридадэ : СиIэмышIэ илъэп Нэсрэн! СилъэкIапIэ ае мэхъупцIы.

Дижан : Джэгугум ит пшIэсанэхэм уанэсыгъэщтын. ПрэмыкI уц щыф уилъэкIапIэ.

Нэсрэн : Къамзэгу ецэкъагъэ горэщтын. Картоф мыжъуагъэ щыф.

Дижан : ХъуэмпIэцIэдж дзэкъахуэу щытмэ, шыгъур зы псы бжэмышхым хэгъэзэрыхьи ар щыхуэ.

Ридадэ: Дауэ! Сэ сывгъэжьэну хьэмэ сывгъэхъужыну?

Сымэджаплъ: Нэсрэн, дохутырыр плъагъуфынщ. Фэри мы тхыпкъэхэр итхэ кхъыIэ.

Дохутыр: Сыт уи лажьэр?

Нэсрэн : СопIыщIэ, си щхьэр мэуз.

Дохутыр: Уи лъатэр къызэIыхьэрэ?

Нэсрэн : НытIэ, щIэх щIэхыу псы схуолIэ.

Дохутыр: Ыыыммм. Дыгъуасэрей фестивалым кхъуейм къыхэщIыкIа дагъэрыжьэхэм щыщ пшха?

Нэсрэн : Уа, нытIэ. Дауэ къызэрыпщIар?

Дохутыр: Ещхь тхьэусыхэхэмкIэ къэкIуауэ сымаджипщI сиIащ нобэ. Шхыным щхъуэ къыуищIащи сытым къыхэкIами дощIэ.

Нэсрэн : Дагъэрыжьэхэра?

Дохутыр: НытIэ. Нобэ фIы дыдэу зыгъэпсэху псы куэд ефэ. Пщэдей сыкъэлъыхъуэ кхъыIэ.

F. Зыгъэпсэлъэн кIапэлъапэхэр!

ЕдаIуэ, жыIэжи гуэгъу зэхуэщI.

1. Сыт уи лажьэр? Узыншагъэ къыуитыж.

2. Iей дыдэу зызэхэзощIэ.

Дижан : Къамзэгу ецэкъагъэмэ тхьацугъэтэдж пхъапхъэр зы псы джэмышхыкIэ зэхэшIыхь ыкIи уилъэкIапIэ щыф.
Ридадэ : Сыд фэдэ! Сыжъугъэжъощта хьауми сыжъугъэхъужьыщта?
Сымэджапль : Нэсрэн, докторур къыожьэ. Шъори мы формхэр къэшъутх
Доктор : Сыд уилажъэр?
Нэсрэн : ЧъыIэ сэлIэ ыкIи сшъхьэ мэузы.
Доктор : Угу зэIахьа?
Нэсрэн : Ары ыкIи бэрэ сыкъэжъы.
Доктор : Хьыммм. Тыгъуасэ фестивал шаугощыгъэ дэгъэрыжьэхэм ащищ пшыгъа?
Нэсрэн : Ыы, ары. сыд фэдэ къэпшIагъ?
Доктор : Ощ фэдэкъабзэ сымаджэ хъугъэу нэбгырипшI къэкIуагъ непэ. Пшхыгъэр къогоуагъ ыкIи къогоуагъэри тэшIэ.
Нэсрэн : Дагъэрыжьэхэр?
Доктор : Ары. Непэ дэгъоу зыгъэпсэф ыкIи псыбэ ешъу. Неущ телефонкIэ къыслъыхъу.

F. ГущыIэм ихэщыгъу! ЕдэIу, къэIожь ыкIи зэфэхьыс.

1. Сыд уилажьэр? Тхьам уегъэIотэжь.

2. Сигу зыгорэ фэдэу щыт.

G. Сурэтым феплъ. Зэпсалъэхэр хэт сымэ? ФедаIуи фыкъеджэ.

G. Сурэтым шъуеплъ. Хэта гущыIэхэрэр? Шъуедэlу ыкIи шъуедж.

Ридадэ: Дижан, дауэ ущыт?
Дижан : Упсэу, сынэхъыфIщ.
Нэсрэн : Сыт фэ мыпхуэдэу къыфщыщIар?
Ридадэ: УмыгъэщIагъуэ Нэсрэн, унэм зыгуэрцIыкIу ди щхьэ къыщырикIуауэ аращ.
Нэсрэн : Дауэ зэрыхъуар?
Дижан : Ридадэ дыгъуасэ дыдей къэкIуат. Сценэм къыщыджыхьт.
Ридадэ: Лъэгур псыфт. Тлъэгъуакъым. Дижан и лъакъуэр пцIантхъуэри щIым теджэлащ.
Дижан : Ридади сэ къыстеджэлащ. Сэ си лъакъуэр IуэнтIа къудейщ ауэ Ридадэ и Iэблэр къутащ.
Нэсрэн : Уэху! Тхьэм узыншагъэ къывитыж.
Ридадэрэ Дижанрэ: Упсэу.
Нэсрэн : Къуажэм къэущхъуэнтIа хадэшхуэр фIы фыхъужыным къыпоплъэ!
Ридадэ, Дижанрэ, Нэсрэн: Псори зэщIодыхьэшхэ.

Н. Ридадэрэ Дижанрэ я егъэджакIуэм абыхэм къахуитха тхыгъэм федаIуэурэ фыкъеджэ.

ПщIэ зыхусщI Ридадэрэ Дижанрэ,

Тхьэм узыншагъэ къывитыж! Унэм фи щхьэ къыщырикIуар згъэщIэгъуащ. ПсынщIэ дыдэу фIы фыхъужыну согугъэ.

Фи егъэджакIуэр

I. ИщхьэкIэ тет тхыгъэм феплъурэ фэри фи ныбжьэгъум фыхуэгузавэу тхыгъэ хуэфтх.

ПщIэ зыхусщI ....,

....

....

....

Ридадэ : Дижан, сыдэу ущыт?
Дижан : Опсэу, нахь сдэгъу.
Нэсрэн : Сыд къышъущыщIыгъэр?
Ридадэ : УмыгъэшIагъу Нэсрэн, унэкIоцI фыкъоныгъэ горэ тпэIэкIыгъ.
Нэсрэн : Сыд фэдэу хъугъэ?
Дижан : Ридадэ тыгъуасэу тадэжъ къэкIогъагъ. коридорум тыщычъэщтыгъ.
Ридадэ : ЧIыгур цIынэ къыкIэкIыгъ. Тлъэгъугъэп. Дижан ылъакъо джайи тефагъ
Дижан : Ридадэри сэ къыстефагъ. Сэ слъакъо ушъорэнкIыгъ ныIэп ау Ридадэ ыIэлджанэ зэпыутыгъ.
Нэсрэн : Ара! Тхьам шъуегъэIотэжь.
Ридадэрэ Дижанрэ: Опсэу.
Нэсрэн : Чылэм щыIэ хэтэ шхъонтIабзэр шъухъужьыным ежэ.
Ридадэ, Дижан, Нэсрэн: Зэрэгъэдэхьашхых.

Н. Ридадэрэ Дижанрэ яегъэджакIо къафитхыгъэ тхьапэм шъуедэIу ыкIи шъуедж.

ШIу слъэгъоу Дижанрэ Ридадэрэ,

Тхьам шъуегъэIотэжь! ШъушъхэкъырыкIуагъэ унэкIоцI фэкъоныгъэр бо згъэшIэгъуагъ. ЧIэхэу шъухъужьынкIэу шъусфэлъаIо.

ШъуегъэджакIу

I. Къэтыгъэ текстым шъоплъызэ шъори шъуиныбджэгъу оIотэжь месаж зэрыт тхьапэ фэшъутх.

ШIу слъэгъоу ....,

....

....

....

ЕХАНЭ ТЕМЭ. ЕПЩІЫКІУЩАНЭ МЭРЕМ МАХУЭ

Dinleme Konuşma

1 Лъабжьэм щІэт упщІэхэм псоми зэгъусэу жэуап ефт:

a. ФІэщхъуныгъэ лъабжьэншэхэр фиІэ?
b. 13. Мэрем махуэр сыт?
c. Нобэ фи щхьэ сытхэр кърикІуэфын?

2 Пэрыт и насыпыншагъэ мэрем махуэр

a. Лъабжьэм, Пэрыт и щхьэ кърикІуахэм фыщеджэнущ. Ипэу тхыгъэм псынщІэу фыкъеджэ. ИщхьэкІэ щыжыфІахэм ещхь гуэрхэр къэхъуа? Фызэхуеплъыж.

Иджы фыхусакъурэ фыкъеджэ, тхыгъэм къыкІэлъыкІуэ упщІэхэм жэуап ефт.

Нобэр сэрщхьэкІэ зий махуэфІ хъуакъым. Пщэдджыжьым жьыІуэу 6.30 м сыкъэтэджыну сыхуеящ. Ауэ сыкъэтэджыфакъым. ЗищхьэкІэр пІэм сыкъехуэхащ. Си лъэхъамбэ жьакІэр згъэузыжащ. Сыкъэтэджыну сыщыхуеІэм си щхьэр сызщылажьэ Іэнэм езудэкІащ. Си натІэр къытебэгащ.

Okuma Yazma

1 Ыхэ чIэт упчIэхэм пстэуми шъузэгъусэу джэуап къешъут:

a. Лъабжьэнчъэ шIошIхъуныгъэхэр шъуиIа?
b. 13. Бэрэскэшхо мафэр сыда ?
c. Непэ шъушъхьэ сыдхэр къырикIошъун?

2 Пэрыт и насыпынчъэгъэ бэрэскэшхо мафэр

a. Ыхэ Пэрыт ишъхьэ къырыкIуагъэхэм шъуяджэщт. Ыпэу тхыгъэхэм псынчIэу шъухаплъ. ИшъхьэкIэ къэшъутыгъэ джэуапхэм афэдэ техъухьэхэр хъугъа, шъууплъэкIужьых.

Джы шъуфэсакъыызэ шъуеджт ыкIи тхыгъэм къыкIэлъыкIорэ упчIэхэм джэуап ешъут.

“Непэ сэ пае зи мэфэ дэгъу хъугъэп. Пчъэдыжьым жьэу 6.30 м сыкъэтэджынэу сфэягъ. Ау сыкъэтэджышъугъэп. Сыда пIомэ пIэм сыкъефэхыгъ! Си лъэкъуамбэ жьыер згъэузыжгъ. Сыкъэтэджынэу зысэIом сшъхьэ сызщылажьэрэ Iанэм есыутэкIыгъ. СинатIэ къэбэгыгъ..

ЗыгъэпскIыпIэм сыщIэхьащ. Лъэгур псыфт. Си лъакъуэр пцIантхъуэри сыджэлащ. Си шхуэжьр иущэбащ.

СызэщIэкъуауэурэ псы зыдэзгъэжэхыну иужь сихьащ. Мылым хуэдэу псы! Псы хуабэр пыупщIат. Мылым хуэдэ псымкIэ псынщIэу псы зыдэзгъэжэхащ.

Псы зыдэзгъэжэхауэ сыкъыщыщIэкIыжым аргуэру си лъакъуэр пцIэнтхъуащ. Нэпафэу сытехуащ, си зы дзэр сIуудащ. Си дзэм лъыпс къижу хуежьащ. Абдеж дыдэм бжьэхуц кIапэ си жьэм жьэдэслъхьащ.

Зыгъэпскlыпlэм сыкlуагъь. Чlыгур цlынэ къыкlэкlыгъ. Слъакъо джайи стефагъ. Сишъухыжъ зэхэпlытlагъ. Сыдэпкlаезэ псы къызэзгъэшэхынэу ыуж сихьагъ. Псыр къыlусхыгъ. Мылым фэдэу псы. Псы фабэр пыупчlыгъ. Мылым фэдэ псымкlэ псынчlэу псы къызэзгъэшэхыгъ.

Псы къызэзгъэшэхи сыкъикlыжьын сlо пэтрэ слъакъо джэягъэ. Напэкlэ стефагъ; си зы цэ lуутыгъ. Сицэ лъы къыкlин фежьагъ. Ардэдэм бзыуцыф тlэкlу сижэ дэслъхьагъ.

Си пэщым сыкIуэжащ. ЗыщыстIэгъэну сызыхуей фащэхэр згъуэтыжакъым. Пщэдджыжьым зэпсори си анэм жьыщIыгъэ машинэм ирилъхьат. Жьыуэ зы цыджанэрэ кот гъуэншэджрэ зэщыстIэгъащ.

Аркудейкlэ иухакъым. Пщэдджыжьышхэ сщIыну пщэфIапIэм сыкIуащ. Хьэкум жьэпхъалъэр къытесхыну сыхуеят си Iэблэр езгъэсыжащ. ЩIакхъуэм къыщыгуэзгъэжым си Iэхъуамбэр сыуIэжащ. ЕджапIэм сыкъыкIэрхунути пщэдджыжьышхэм сыпыкIыжащ.

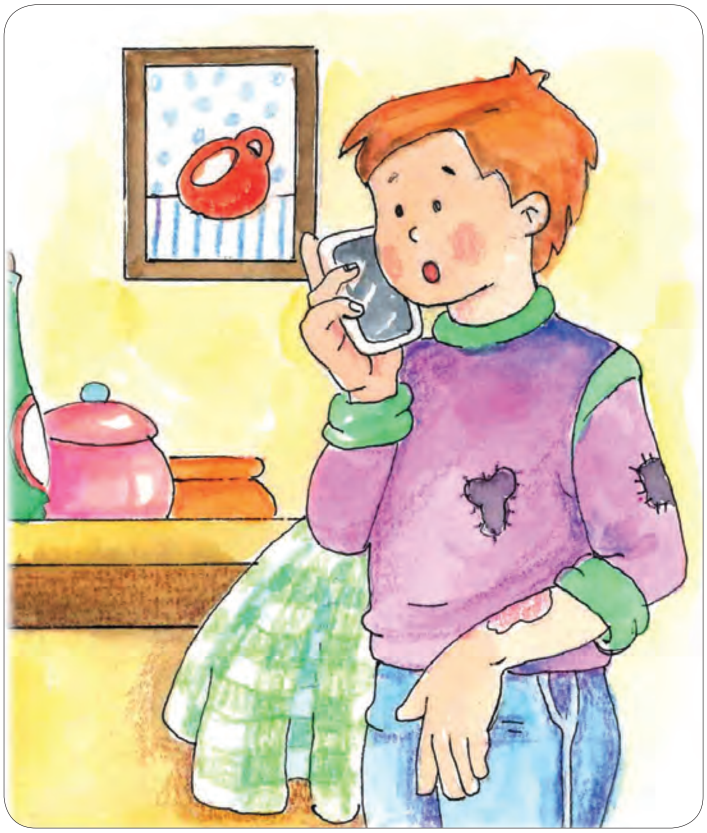

Си дзэр Iухуауэ, си фащэхэр фIейуэ, си Iэблэр исауэ, си Iэхъуамбэр уIэгъэу унэм сыкъыщIэкIащ.

Сыныбэнэщlу еджапIэм сыкъэкIуащ. Сыт къэхъумэ уигу ирихьын? Си тхылъылъэр унэм къыщысщыгъупщауэ къыщIэкIащ.

Иджыри зэфIэкIакъым! Си дзэм щхьэкIэ еджапIэм и сымаджэм щеIэзэ пэшым сыкIуати сымаджэм щеIэзэ пэшыр гъэбыдат. ЕIэзэнур сымаджэ хъури къэкIуэфатэкъым.

Си анэр къэслъыхъуэри псори жесIащ. Дохутырым пIалъэ къыIихыну къызжиIащ. Ауэ тхьэмахуэкIэм си дзэр къутауэ унэм сыщIэсынущ.

Си пэщым сыкIуагъ. Зыщыслъэнэу сызыфае шыгъынхэр згъотыжьыгъэп. Зэпстэури пчъэдыжьым сянэ машинэм рилъхьагъэ къыкIэкIыгъ. Зы тшёрт жъырэ зы кот гъончэдж зэкIэтхъыгъэрэ зыщыслъагъ.

Ухыгъэп джыри! Пчъэдыжьышхэ сшIынэу пшъэрхьэпIэм сыкIуагъ. Хьакум жьапхъэр къытесхын сIозэ сиIэлджанэ згъэсыжьыгъ ыкIи хьалыгъу сыбзын сIозэ сиIэхъуамбэ пысыупкIыжьыгъ. ЕджапIэм сыкIонэу сыкIэсэщт сIуи пчъэдыжьышхэм сыпыкIыжьыгъ.

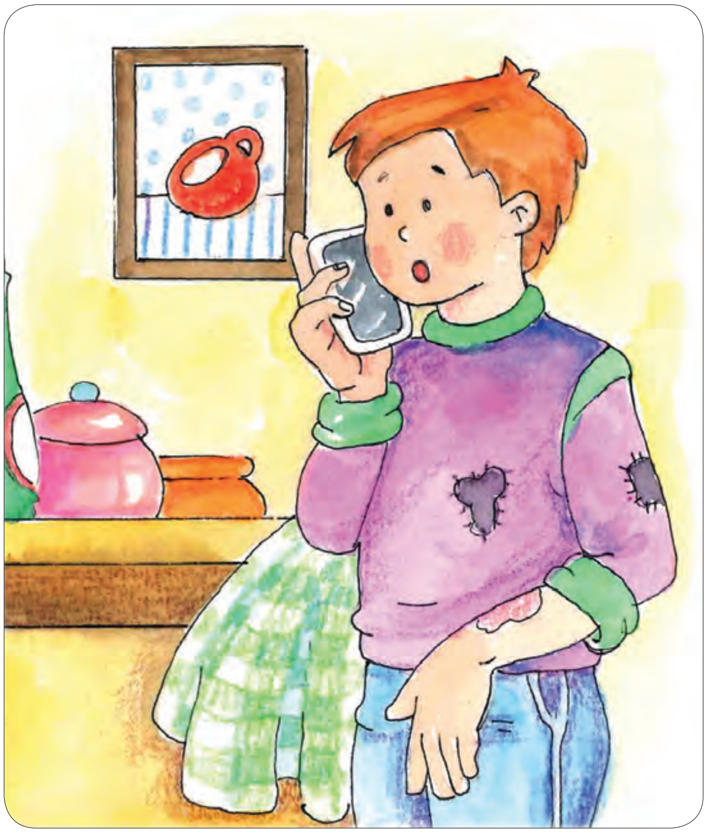

Сицэ Iуутыгъ, си шыгъыкнхэр шIойи, сиIэлджанэ сыгъэ. сиIэхъуамбэр уIагъэу унэм сикIыгъ.

СымэлакIэу еджапIэм сыкъэкIуагъ. Сыд хъумэ уигу рихьэн? Си тхылъылъэр унэм къысинагъэу къыкIэкIыгъ.

Ухыгъэп джыри! Сицэ пае еджапIэм и ревирым сыкIуагъэти Ревирыр гъэпытагъ. Сымэджаплъэр сымаджэ хъугъэти къэкIошъугъэп.

Сянэ слъыхъуи пстэури есIуагъ. Докторум пIалъэ къыIихынэу къысиIуагъ. А тхьэмафэкIэм сицэ къутагъэу унэм сисыгъ.

Дерсым сыщIэхьащ. ЕджакIуэм нобэм и пIалъэр дигу къигъэкIыжащ. Мазэм и 13 мэрем махуэт.

Иджы гурыIуэгъуэщ. Нобэр пэжу сэркIэ Мэрем махуэм и 13 щ. НэгъуэщI сыт къэхъуфын?

b. Захуэ / Къуаншэ

Лъабжьэм щIэт псалъэухахэр захуэмэ з къуаншэмэ къ фтхы. Псалъэ къуаншэхэр зэвгъэзэхуэж.

1. Нобэр Пэрыт щхьэкIэ махуэфIтэкъым. ....
2. Пэрыт псы щIыIэкIэ зигъэпскIащ. ....
3. ТIо лъэгум щыджэлащ. ....
4. НэхъыфI дыдэу илъагъу фащэр зыщитIэгъащ. ....
5. ЩIакхъуэр щызэпиупщIым и Iэхъуамбэр пиупщIащ. ....
6. И тхылъылъэр и ныбжьэгъухэм ягу ирихьащ. ....
7. Дзэм еIэзэр и дзэр зэрыIуигъэхуам щхьэкIэ къыхуэгубжьащ. ....
8. И анэм дохутырхэм пIалъэ къаIихащ. ....

Дэрсым сыкӀэхьагъ. ЕгъэджакӀом непэ итарыхъ тигу къигъэкӀыжъыгъ. Мазэм и 13 ыкӀи бэрэскэшху маф!

Ӏджы къысгурыӀуагъ. Непэ сэркӀэ шыпкъэкӀэ бэрэскэшху мафэм и 13. НэмыкӀэу сыд къэхъушъун?

b. Зафэ / Къуанчъэ

Ӏхэ чӀэт гущыӀэухыгъэхэр зафэмэ З къуанчъэмэ КЪ шъутх. ГущыӀэухыгъэхэм ахэт къуанчъэхэр зэжъугъэзэфэж.

1. Непэ пэрыткӀэ насыпынчъэ мэфагъ. ....
2. Пэрыт псы чъыӀэкӀэ зигъэпскӀыгъ. ....
3. ТӀо чӀыгум тефагъ. ....
4. Анахь шӀу ылъэгъурэ шыгъынхэр зыщилъагъ. ....
5. Хьалыгъу ыбзы пэтрэ ыӀэхъуамбэ ыуӀэжьыгъ. ....
6. Ӏтхылъылъэ ыныбджэгъухэм агу рихьэгъ. ....
7. Ыцэ зэрэӀууитыгъэм пае сымэджаплъэр къыфэгубжъыгъ. ....
8. Янэ докторым пӀалъэ къыӀихыгъ. ....

с. Лъабжьэм щIэт псалъэхэр къэвгъэсэбэпурэ Пэрыт къыщыщIар фтхы.

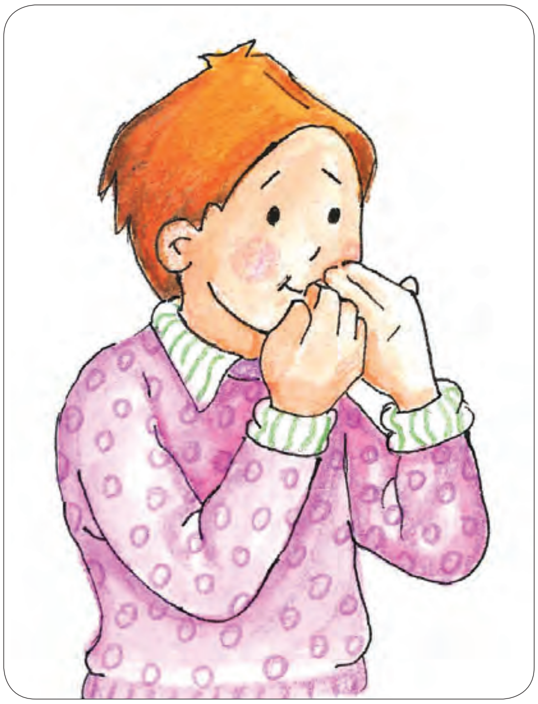

Къутэн

Дзэ . . . .

. . . .

. . . .

ЕудэкIын

Щхьэ . . . .

. . . .

. . . .

с. Ыхэ чӀэт глаголхэмрэ пкъыгъуацӀэхэмрэ жъугъэфедэзэ Пэрыт ышъхьэ къырыкӀуагъэр шъутх.

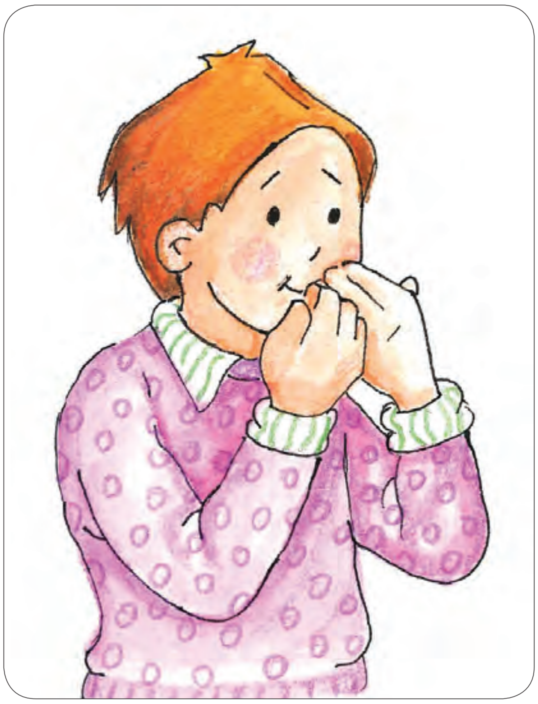

Іуутын

Цэ . . . .

. . . .

. . . .

ЕутэкӀын

Шъхьэ . . . .

ЦIэнтхъуэн
Лъакъуэ . . . .

Бэгын

Шхуэ . . . .

. . . .

. . . .

УIэн

Iэхьуамбэ . . . .

. . . .

. . . .

Джэен
Лъакъо . . . .

ЗэхэпIытIэн

Шхужъ . . . .

. . . .

. . . .

Гъэузыжьын

Iэхъуамбэ . . . .

. . . .

. . . .

3 **Зэпсэлъэн**

Зы журналист хуэдэу Пэрыт зыгуэр щхьэкIэ тевгъэпсэлъыхьу фегупсыс. Къывит жэуапхэр лъабжьэм щIэтщи упщIэхэр хуэвгъэув.

1. ....?

Мэрем махуэт.

2. ....?

Хьэуэ, зищхьэкIэр гъуэлъыпIэм сыкъехуэхащ.

3. ....?

Си щхьэр езудэкIащ; абы щхьэкIэ къэпщащ.

4. ....?

Хьэуэ аратэкъым, щIыIащэт.

5. ....?

Си анэм жьыщIыгъэ машинэм ирилъхьат.

6. ....?

Жьыуэ зы т-шёртрэ зэфIэтхъауэ зы кот гъуэншэджрэ зыщьстIэгъащ.

7. ....?

Си Iэблэр езгъэсащ, си Iэхъуамбэр сыуIэжащ.

8. ....?

Дзэ Iэзэр слъэгъуакъым. Нобэ еджапIэм къэкIуатэкъым.

9 ....?

ЗищхьэкIэр нобэ мазэм и 13’щ икIи мэрем махуэщ!

3 ЗэдэгущыI

Зы журналист фэдэу Пэрыт шъудэгущIэ шъуегупшыс. Къышъуитыгъэ джэуапхэр ыхэ чIэт. УпчIэхэр жъугъэхьэзыр.

1. . . . . ?

Бэрэскэшху мэфагъ.

2.. . . . . ?

Хьау, сыда пIомэ пIэм скъефэхыгъ.

3.. . . . . ?

Сшъхьэ есыутэкIыгъ ; ащ пае къэбэгыгъ.

4. . . . . ?

Хьау арыгъэп, чъыIэдэдагъ .

5. . . . . ?

Сянэ гыкIэрэ машинэм рилъхьагъ.

6. . . . . ?

Зы т-шёрт жъырэ зы кот зэкIэтхъыгъэрэ зыщыслъагъ.

7. . . . . ?

СиIэлджанэ згъэсыгъ, сиIэхъуамбэ сыуIагъ.

8. . . . . ?

Сымэджаплъэр слъэгъугъэп. Непэ еджапIэм къэкIуагъэп..

9. . . . . ?

Сыда пIомэ непэ мазэм и 13 ыкIи бэрэскэшхо маф.

4 Зэхэзэщхъуэнхэр

Лъабжьэм щIэт зэхэзэщхъуэныгъэхэр, къадэкIуэхэр, и хэкIыпIэхэр щыволъагъу. Дэтхэнэ зы зэхэзэщхъуэным, щапхъэ пычыгъуэм хуэдэ сыуIагъ фтхы.

Зэхэзэщхъуэн	ЗищхьэкIэр	КъыдэкIуэр	И хэкIыпIэр
Машинэ зэжьэхэуэн			
	Гъуэгугъэлъагъуэ нэхум щымыувыIэн Жэрыгъэ	Зэхэшэщэныгэшхуэ УIэгъэ	Милицэр лъыхъуэн Амбуланс къеджэн
Джэлэн			
	ПкIэлъейм псынщIэу къехын Мылым щыцIэнтхъуэн Мывэм фIэуэн	Лъакъуэр IуэнтIэн Лъэгуажьэр гъэузын Бгыр гъэузын	Мыл кIапэ ТецIэлъ гуэр Уз хэзыгъэкI
Зы гуэрым еудэкIын е жьэхэуэн			
	КъыщыкIухькIэ зыплъыхьын ПсынщIэу къэкIухьын ЩыкIуэкIэ телефоным епэщэщын	НатIэр къытебэгэн Лъапщэр IуэнтIэн	Мыл кIапэ Хуэфэщэн тецIэл
Iэр игъэсын			
	Къэплъа лэгъупым еIусэн	Iэр къисын Iэр узын	Псы щIыIэм дакъикъэ 20 хэгъэлъын Мыл кIапэ телъхьэн Хуэфэщэн кIэрыцIэл щыхуэн

4 фыкъоныгъэхэр

Ыхэ чІэт фыкъоныгъэхэр,иушъхьагъухэр, къадэкІохэр ыкІи хэкІыпІэхэр щышъолъэгъу. Фыкъоныгъэ пэпчъ щапхъэ пычыгъом фэдэ пычыгъохэр шъутх.

Фэкъоныгъэхэр	Ушъхьагъухэр	КъадэкІохэр	ХэкІыпІэхэр
Машинэ къеон			
	Гъогугъэлъагъу нэфым щымыуцун ПсынкІэ	Зэхэкъутэгъэшхо УІэгъэ	Милицэ лъыхъун Амбуланс къеджэн
ЧІыгум тефэн			
	ДэкІояпІэм псынчІэу къехын Мылым щыджэен мыжъом шъоІон	Лъакъор ушъорэнкІын Лъэгуанджэ узын ТхыцІэ узын	Мыл пакет Крем шъхьаф Уз хэзгъэкІ
Зы нэбгырэм е зыгорэм еутэкІын			
	Зыплъыхьэ Горэ КІон ПсынчІэу кІон КІо тетрэ телефоным риджэгун	НатІэ бэгын Лакъо ушъорэнкІын	Мыл пакет Фэшъхьаф крем
Іэр гъэсын			
	Плъыгъэ лэгъупым нэсын	Іэр сын Іэр узын	Псы ЧъыІэм дакъикъэ 20 хэгъэлъын Мыл пакет телъхьэн Фэшъхьаф крем щы-фэн

Щапхъэу тхыгъэ пычыгъуэ:

Машинэхэр сыт щхьэкIэ зэжьэхэуэн? Зы гузехуэр гъуэгугъэнэхум идеж щымыувыIэмэ е машинэр жэру ихумэ зы машинэмрэ адреймрэ зэжьэхэуэнщ. Зэхэзэщхъуэным иужь машинитIыми и зыгуэрхэр зэхэкъутэнщ. Абы къыщымынэжу гъуэгурыкIуэхэми уIэгъэ ягъуэтынщ. Мыпхуэдэ зэхэзэщхъуэн гуэр къызэрыхъуу занщIэу милицэр лъыхъуэн хуейщ. Зэхэзэщхъуэныр иныIуэу щытмэ амбуланс къеджэн хуейщ. И нэхъыфIыр машинэр хуэму зехуэнырщ.

Е 1. Нэ пычыгъуэ

....

....

....

Е 2.нэ пычыгъуэ

....

....

....

Е 3.нэ пычыгъуэ

....

....

....

5 Щыуагъэ фIэщхъуныгъэхэр, пасэрей хабзэжьхэр.

Мазэм и 13. мэрем махуэр щыуагъэу фIэщхъуныгъэщ. НэгъуэщI щыуагъэу фIэщхъуныгъэхэри щыIэ? Щыуагъэ фIэщхъуныгъэхэм ещхьыркъабзэу зи щхьэкIэри дымыщIэу хабзэхэри щыIэгъэнщ. Псальэм папщIэу «хьэнцэгуащэ» хуэдэу.

Щапхъэу тхыгъэ пычыгъу:

Машинэхэр сыд пае зэутэкIырэ? Зы кузефэр гъогугъонэфым деж мыуцумэ е машинэр псынкIэу ифымэ зы машинэр адырэм еутэкIы. Фыкъоныгъэм ыуж машинитIуми и зыгорэхэр зэхэкъутэщт. Ащ къыщымынэжьэу гъогурыкIохэри уIэгъэ ягъотыгъэуи мэхъу. Мыщ фэдэ Фэкъоныгъэ горэ зыхъукIэ занкIэу милицэм лъыхъун фай. Фыкъоныгъэ иныIоу щытмэ амбуланс къеджэн фай. НахьышIур машинэр самбырэу зефэн фай.

Е 1. рэ пычыгъу

. . . .

. . . .

. . . .

Е 2. нэрэ пычыгъу

. . . .

. . . .

. . . .

Е 3.нэрэ пычыгъу

. . . .

. . . .

. . . .

5 Лъабжъэ зимыIэ шIошI хъуныгъэхэр, пэсэрэй хэбзэжъхэр.

Мазэм и 13. бэрэскэшхо мафэр лъабжъэ имыIэу шIошI хъуныгъ. НэмыкIэу лъабжъэ зимыIэ шIошI хъуныгъэхэр шыIа? Лъабжъэ зимыIэ шIошI хъуныгъэхэм афэдэ къызхэкIыгъэр тымышIэрэ хабзэхэри щыIэх. ГущыIэм пае хьанцэ гуашъэ

ХЬЭНЦЭГУАЩЭ КЪЕХЬЭКІЫН

a. Мы сурэтым щыфлъагъу, щэкІым къыхэщІыкІа гуащэр сыт?
b. ФэркІэ, мы гуащэмкІэ цІыкІухэм сыт ящІэр?

Тхыгъэм фыкъеджэ упщІэхэм жэуап ефт.

Уэр гъаблэу уэшх къыщемышх лъэхъэнэхэм, къуажэм дэс цІыкІухэр уэшх щхьэкІэ Тхьэ елъэІуну къызэхуэсхэт. Хьэнцэм и гъумыпІэр ищІагъкІэ къагъанэт. Пхъэбгъу фІалъхьэти цІыхущхьэм ирагъэщхьэ щхьэр лъэныкъуитІкІэ плъэ хуэдэу ялэт. Абы фащэжьхэр зэщрагъэтІагъэт. И щхьэр фІапхыкІт, и бгыр бгырыпхкІэ щІапхыкІт.

ЦІыкІухэм ящІар зы лъэныкъуэмкІэ хъыджэбз цІыкІум, и зылъэныкъуэмкІэ щІалэ цІыкІум зэпаІыгъыу унэ унэу, усэ жаІэурэ кърахьэкІт. ЗэуэлІа унагъуэхэм къыщІэкІхэр а цІыкІухэм зыгуэркІэ къеупщІхэтэкъым. Сыт яІэми абы щыщ тхъу, джэдыкІэ, хьэжыгъэ, шыгъу хуэдэ зыгуэрхэр кърат, къехъуэхъуурэ къыІуагъэкІыжт. Абыхэм упщІэ къахуэмыгъувыныр хабзэт, упщІэ къагъувмэ щІэщхъур зэхэзэрхьыну яфІэщ хъут. ЛъэІур Тхьэм имыдэну яфІэщІт. Зэрагъэпэщам пщым и пхъур къызэригъэлъагъуэм къыдэкІуэу, псы хуэлІауэ зэрыщытым щхьэкІэ унэ зыІухьэхэм псы къыщытраутхэт.

Къызэхуахьэсахэри здахьти псыежэх Іуфэ гуэр кІуэхэт. Къызэхуахьэсахэр

ХЬАНЦЭГУАШЪЭ

a. Мы сурэтым щышъулъэгъурэ, нысхъапэр сыд?
b. ШъоркIэ, мы нысхъапэмкIэ сабыймэ сыд ащIэрэр?

Текстым шъуеджи ыкIи упчIэхэм джэуап къяшъут.

Огъу зыхъукIэ ошх къырагъэшхын пае тхьа елъэIу ашIынэу къуаджэм дэс сабыйхэр къызэрэгъугъойщтыгъэ. Хьанцэгорэм игъумыгъэ къырагъэзыхы икIэ пхъэ кIыхьэ папхэ ыкIи цIыфышъхьэм фагъэдагъэ бгъур, бгъуитIумкIи маплъэ фэдэу агъэлэщтыгъ. Ащ джэнэжъхэр щалъэщтыгъ, ишъхьи шъхьатехъо тырахъощтыгъ, ибги бгырыпхыкIэ апхыщтыгъ.

Сабыймэ ашIыгъэ хьанцэгуашъэр орэдхэр къаIозэ къыращэкIы, зыдэхьахэрэ шагухэм адэсхэр къамыупчIыхэ хьазырэу аIыгъ тхъу, кIэнкIэ, шъыгъу, хьаджыгъэ фэдэхэр къаратыщтыгъэ ыкIи тхьа елъэIузэ къагъэкIотэжъыщтыгъэх. Макъэ емгъэIуныр ыкIи укIэмыупчIэныр хэбзагъэ. Мы хабзэм утемытэу узекIомэ уитхьалъэIу къабыл мыхъунэу ашIошI хъущтыгъэ. Агъэхьазырыгъэ хьанцэгуашъэр ыкIи гъэр пшъы пшъашъэм итеплъэгъоу ашъыхъущтыгъ. ПсыфалIэ зэрэлIагъэм пае унэхэр къакIухьэ зыхъукIэ загъорэ агъэуцIыныщтыгъэ, шагухэм къадэкIыжьыхэ зыхъукIэ сабый купым псы къатыракIэщтыгъ.

Къаугъойгъэ шхыныгъохэр псы гъунэм ахьы, агъажъо Сабийхэм арагъэшхы. ЕтIанэ хьанцэгуашъэр псым хадзэ ежьхэри псым хэхьах, есых ыкIи

япщэфIти ар цIыкIухэм ирагъэшха иужь псым хьэнцэгуащэри я гъусэу щесхэт. Хьэнцэгуащэр и хэщIапIэ нэсыжыну, щхьэхуит ящIыну псы ежэхым къыханэт, гъэрыным къыIэщIэкIыжыну ялъытэт.

ХЬЭНЦЭГУАЩЭ

Хьэнцэри мэнцэри гуащэ
Хьэнцэгуащэ къыдохьэкI
Уэ ди Тхьэу Тхьэшхуэ
Уэшхышхуэ къегъэшх
ЦIыкIухэр псори зэгъусэу - Амин.

ИщхьэкIэ тет тхыгъэм фыкъеджэжи упщIэхэм жэуап ефт.

1 – ЦIыкIухэм хьэнцэгуащэр сыт щыгъуэ къыщрахьэкIыр?

. . . .

2 – ЦIыкIухэм хьэнцэгуащэр дэнэ къыщрахьэкIрэ?

. . . .

3 – ЦIыкIухэр Тхьэм сыт щхьэкIэ елъэIухэрэ?

. . . .

4 – Хьэнцэгуащэ лъэIур зэфIэкIа иужь унагъуэхэм цIыкIухэм сыт кърагщIэрэ?

. . . .

6 Пасэрей хабзэжьхэр

Фи нэхъыжьхэм фепсалъэ. Уэшх лъэIум ещхьыу зы хабзэжь зэвгъащIи а хабзэм теухуауэ кIэщIу зы тхыгъэ фтхы.

Щапхъэ:
Тхьэвыр лъеймэ хьэщIэ къэкIуэнущ.
ЩIакхъуэ исар пшхымэ ахъшэ къэбгъуэтынущ.

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

хьанцэгуашъэр икIыпIэ нэрэсыжь аIощ псым рагъэхьы, гъэрыпIэм рагъэкIыжьы.

ХЬАНЦЭГУАШЪЭ

Хьанцэ хьанцэ хьанцэгуашъэ
Гуашъэ къетэщэкIэу
О титхьэ тхьашхо
Ошхышхо къытфегъэшх
Сабыйхэм 'амин' къызэдаIо

ЫшъхьакIэ тет тхыгъэм шъукъеджэжьи упчIэхэм джэуап ешъут.

1. Сабийхэм хьанцэ гуашъэр сыдигъо къыращэкIырэ?

. . . .

2. Сабийхэм хьанцэ гуашъэр тыдэ къыщыращэкIырэ?

. . . .

3. Сабийхэр сыд пае тхьам елъэIухэрэ?

. . . .

4. Тхьа елъэIу уж унагъохэм сабийхэм сыд къаращIэрэр?

. . . .

6 Пэсэрэ хэбзэжъхэр

Шъуи нэхъыжъхэм шъуадэгушыI. Хьанцэ гуашъэм фэдэ пэсэрэ хабзэжъ горжусь зэжъугъашI ыкIи хабзэм фэгъэхьыгъэ зы тхыгъэ шъутх.

Щапхъэ:
Тхьацу лъыемэ хьакIэ къэкIощт.
Хьалыгъу сыгъэ пшхымэ ахъшэ къэбгъотыщт.

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

Dinleme Konuşma

СЭТЭНЕЙРЭ УАНАЩІЭМРЭ

Сэтэнейрэ нартхэ я уанащIэмрэ зэрихьэлIащ.

- Сыт пхузэфIэкIрэ, Сэтэней? Сыт уи IэщIагъэ? Къеупщlащ нартхэ я уанащIэр.

- Махуэм зы цей сод, жиIащ Сэтэней.

- Арамэ, сэ махуэм зы уанэ сщIынщ, жиIащ уанащIэм.

АбыкIэ зэпехьэхэри, Сэтэней гуащэ цейр ибзащ, уанащIэри и Iуэху и ужь ихьащ. УанащIэр жан гуэрти, уанэр ищIри тIысыжащ. Сэтэней цейр дын имыухауэ, дыгъэ къухьэгъуэ хъуащ. Сэтэней къэгузэващ, дыгъэм худэплъейри жиIащ:

- УзэтеувыIэркъэ! Си напэр токI!

Сэтэней и хьэтыр къилъагъури, дыгъэр и пIэ ижыхьащ, Сэтэней цей дын иухыху, и пIэ икIакъым, цейр дын иуха нэужьщ дыгъэр щыкъухьар.

Уанэр и дамащхьэм трилъхьэри, уанащIэр Сэтэней гуащэ дей кIуащ, дыгъэр щыкъухьэм:

- Укъэсхьакъэ, Сэтэней! ЖиIэри,

- Цейр уэкIурэ уэмыкIурэ сегъэплъ, жиIэри цейр уанащIэм щригъэтIэгъащ Сэтэней гуащэ.

- ЗэрыжаIэм ухуэдэщ, Сэтэней! жиIащ уанащIэм, цейр игу ирихьауэ.

Дыгъэм къухьэн и пэIуэкIэ, и пIэ йожыхьри заулрэ зеIэжьэ абы лъандэрэ, Сэтэней гуащэ и хьэтыркIэ.

Okuma Yazma

СЭТЭНАЙРЭ ОНАШІЭМРЭ

Сэтэнайрэ Нартмэ я онашIэрэ зэрихьэлIагъ.

-Дэгъоу сыд пшIэрэр, сыдым уфэIаз Сэтэнай_ КъеупчIыгъ нартмэ я онашIэ.

-Мафэм зы цые сэды, иIуи джэуап къитыгъ Сэтэнай.

-Армэ, сэ мафэм зы уанэ сшIын, еIо онашIэм ыкIи яIазагъэ зэрагъэныкъокъунэу аIо. Сэтэнай гуашэ цыер ебзы, онашIэри иIоф ыуж ехьажьы. ОнашIэр зэрэчаным пае псынчIэу еухы иуанэ. Сэтэнай шъуашэ дыныр ыухыгъэп ыкIи тыгъэри къохьэ тет. Сэтэнай гуIазэ тыгъэм еплъи:

-Зэ тIэкIу къызэтеуцу;синапэ тепхыщт!

Сэтэнай ихьатыр къилъэгъуи,тыгъэр зыдэщытым щыщтыгъ.Сэтэнай цыер идыфэ мыпIэтIэраоу щытыгъ тыгъэр. Тыгъэр Сэтэнайе цые дыныр зеухым къохьажьыгъ.

Уанэр итамэ тирилхьи онашIэр Сэтэнай дэжь къэкIуагъ тыгъэр зыкъохьэм.

-Зэныкъокъыр къэпхьыгъэп, иIуагъ.

- Зыщылъи зэ тегъэплъ, дахэу къокIуа къомыкIуа! иIозэ ыухыгъэ цыер онашIэм щилъагъ Сэтэнай гуашэ.

-ЗэраIорэм уфэд Сэтэнай, иIуагъ цыер ыгу рихьэгъэ дэдэу онашIэм.

А мафэм щегъэжьагъэу тыгъэр къомыхьэ рапшэ тэкIурэ къызэтеуцо Сэтэнай ихьатыркIэ.

БАЖЭМ ЗЭIУИЩАР?

Бажэр гъуэгуибл щызэхэхьэ зэхэхьэпIэм кIуэри тегъуэлъхьащ. ЛIа нэпцI зищIу хуежьащ. Макъ имыщIу, мыбауэ нэгъунэу хэлът, жи. Зы лъэхъэнэ дэкIа иужь пэж дыдэу бажэр зэрылIар зифIэщ хъуа къуаргъхэр къытегушхуахэщ. Хэтыр и лъакъуэм, хэтыр и ныбафэм къеуIуу щIадзащ. Къанжэ гуэри къэлъатэри и щхьэм къытетIысхьащ. И нэм къеуIуу хуежьащ. АбаткIэр хуэшэчыжнт? Бажэр пхъуэри къанжэр ипхъуэтащ. Къанжэм къэхъуар къыгурмыIуэу, зыIууар имыщIэу щIэщхъуауэ къанжэм жриIащ:

“Иджы, сэ сыумыш, ди адэжьхэм дагъэщIа джэгукIэ гуэр уэзгъэщIэнщ.!..”

“Хъунщ” жиIащ бажэм, “иIэ сыгъащIэ”.

“Ипэу бжьэ матитI къэбгъуэтын хуейщ” жиIащ къанжэм. “Тыншщ” жиIэри, Бажэм бжьэ матитI къигъуэтащ.

Къанжэм:

“Иджы сэ мы бжьэ матэхэм зым сигъэтIысхьэ, адрейри къысщхьэщыIубэж. Мыпхуэдэу сыщIэпхъуэжыфынкъым икIи сылъэтэфынкъым аракъэ? ИужькIи лъаджэу зы абрэмывэ гуэрым сыдэхьейи сыкъедзых. Сытым хуэдэу зэштегъэу зэрыпхуэхъунур плъагъунущ” жиIащ.

Бажэм къыжраIар игъэзэщIащ. Къанжэр матэм фIы дыдэу ириубыдащ, зы лъэгапIэ гуэр дрихьейри абрэмывэшхуэ гуэр щхьэщыхьэри къриутIыпIщхьэхащ.

ЛъэгапIэм къеукIурэхыу щIэзыдза матэр зыщхьэщыкIри и кIуэцIым ис къанжэри пырр… лъэтэжащ.

Ипэу, сыт хуэдэ зэштегъэу джэгукIэ мыбы къкIэлъыкIуэнур жиIэу хэгупсысыхь бажэм, къэхъуар куэд дэмыкIыу къыгурIуащ, ауэ къэхъури блэкIат.

ШЪОУР ХЭТА ЗЫШХЫГЪЭР?

Зы баджэрэ зы тыгъужъырэ зэшъэогъухэу щыIагъэх.ЗэшъэогъуитIур зежьэхэм, шъоу пхъэчай къыщэу зыгорэм IукIагъэх. «Мыр дгъэтIысын, дгъэсамбырынышъ шъоу шIотшхын»аIуи хъор-шэрыгъэкIэ ыуж ихьагъэх. Къагъэуцуи, мэкIэ-макIэу агъэдаIуи, агъэсамбыри, дысыгъэх кугъолъыкIэ. ТIэкIурэ щысыгъэхэу бэджэжъыер IукIошъыгъ. Пхъэчаим къецэуIу-ецэуIужьызэ гъуанэ фишIи, дэгъоу шъоум щышхагъ. ЯтIонэрэуи кIуишъ, пхъэчаир хьазырэу зэфэдитIу ышIыгъ бэджэжъыем.

КъэзэрэгъэгущыI-эрэгъэгущыIэжьхэу щысхэзэ ящэнэрэуи бэджэжъыер кIуи, зи къыримынэжьэу пхъэчаир къыбзэижьыгъ.

Пхъэчаир зипхъэчаир зыIохьэм, шъоур итыжьэп. «Ар хъущтэп, шъоур зыхэкIодагъэр шъоры!» ыIуи тыгъужъымрэ бэджэжъыемрэ ригъэзыгъ. «Ащыгъум зы фэтшIэн,- ыIуагъ бэджэжъыем,- щыри тыгъэм тыхэгъолъхьанышъ тычъыещт.»

Аущтэу зэдашти гъолъыгъэх. Зэчъыехэм бэджэжъыер къэтэджи адырэмэ яукIытапIэмэ шъоур ащифагъ.

- ЫЙ! Шъукъэтэдж! -ыIуи яджагъ.

Къызэтэджыжьхэм шъоур, кIо, къапэчъы. Сыдэу ашIын?

- ЫIхьы, ыдж сэ сшхыгъа, шъо шъушхыгъа?- ыIуи бэджэжъыер яупчIыгъ.

- Сыдэу тшIын. Тшхыгъэу къычIэкIын,- аIуи адрэхэр еуцолIагъэх. [м]

“Еууей” жиIащ, “Сэ сыт сщIар? Сызпылъахэр, сызэлэжьахэр, си фэ дэзгъэхуахэр пщIэншэ хъуащ. Мыпхудизрэ пщIэншэу ныбэнэщIу зыкъэзгъэнауэ къыщIэкIащ!”

Бажэ Iущым сыт ищIэнт. Еша елIауэ къанжэ Iущым кIэлъыплъу къэнэжат.

ЩIэрыщIэу зэIуищэн щIэщхъу гуэрхэр къигупсысу и гъуэгу теувэжащ.

ГУЛФИЕ И ПЩIЫХЬЫР

Къуажэ нэз гуэрым Гулфие ицIэу зы хъыджэбз цIыкIу изакъуэпцIийуэ щыпсэут.

Махуэ гуэрым Гулфие хадэм итIысхьауэ тхылъ еджэт. Махуэр хуабэт, дахэт. Жьапщэ тIэкIуи къепщэт. Гулфие тхылъ еджэурэ Iурихри жейуэ хуежьащ. Зы Iэуэлъауэ зэхихри къызщыуащ.

И пащхьэм зы тхьэIухуд итт.

- ЖыIэ! Гулфие, уи гурылъиц пхуэсщIэнущ!

Гулфие и нэхэм щIэIуэтыхьащ. Мыр нахуэ хьэмэ пщIыхь!? жиIэри егупсысащ.

- Си гурылъищи? ЖиIащ, Гулфие.

- НытIэ, Гулфие, жыIэ! Уи гурылъ фIыгъуищ къыуэзгъэхъулIэнущ!

БЭДЖЖЪЫЕМРЭ КЪАНДЖЫМРЭ

Бэджэжъыер гъогупибл зыщызэхэкIырэм дэжь кIуи зыщигъалIи тегъолъхьагъ, жьи пси къымыщэжьэу зыкъаумэрэ телъыгъ. Бэджэжъыер лIагъэ ашIошIи къолэбзыухэр къетIысылIагъэх, зыр ылъакъо теуIо,адрэр ыныбэ тес. Зы къандж горэ къэбыби ынэ шъыпкъэм тетIысхьи еуIоу ыублагъ.

Бэджэжъыем фэмыщыIэжьэу къетхъуи къанджыр ыубытыгъ. Къанджыр къэгущыIи бэджэжъыем къыриIуагъ:

- Тятэхэм сагъэшIэгъэ джэгукIэр озгъэшIэн сымышхи.

- Дэгъу, сэгъашIэ,- ыIуагъ бэджэжъыем.

-Бжьэмэтэжъитlу нэкIэу къэгъот.

- Хъун,- ыIуи, бэджэжъыем мэтитIур къыгъотыгъ.

- Джы мыщ сэ сигъэтIысхьи, зэтеуIубэжьи бгы лъагэм сыхьи сыкъызебгъэчъэхыкIэ лъэшэу джэгукIэшIоу, урыщхынэу щыт, - къанджым ыIуагъ.

ЗэриIуагъэм фэдэу ригъэтIысхьи бгым ыхьи къызырегъэчъэхым, мэтитIур зэрылъэтыжьи, бэджэжъыер кIэлъыплъэзэ къанджыр быбыжьыгъэ.

-АI-анасын, сэ мэлакIэ сызэрэлIэгъэ заулэр хьаулыеба джы, - ыIозэ бэджэжъыер кIэлъыплъэщтыгъэ. м

ЩІЭДЭІУН

ЕЗАНЭ ТЕМЭ

Хэзыгъэгъуазэ : Синэжан, Пэрыт, Бислан, Жансет, Тхьэмадэ Анзор зэгъусэхэу Іуащхьэмахуэм щыІэхэщ. МафІэшхуэм къетІысэкІахэу уэрэд жаІэ, уэршэр ящІ. Абы щыгъуэм уэс къесу хуожьэ, ауэ уэс къесыр зыфІамыгъэщІу нэху щыху зэхосхэ.

Бислан : Іуащхьэмахуэ дыкъызэрыкІуар сыту фІыуэ тІщІа.

Пэрыт : Ара дыдэщ! Мыбдежыр щІылъэм и нэхъ дахэ дыдэ щІыпІэрщ.

Тхьэмадэ : Ныбжьэгъухэ фи щІыІум зыгуэрхэр зытефпхъуэ, дунэйр фІы дыдэу къэщІыІащ. Сымаджэ фыхъуну сыхуейкъым. ИІэт Пэрыт! Мо зы пшыналъэ дахэ къеуи зыдгъэхуэбэнщ.

Пэрыт : Си гуапэу.

Синэжан : Уэрэпсэу! Уэс къесу хуежьащ. Сыту дахэ.

Жансет : Сэ пэжу сыпІыщІэу сыхуежьащ. ПщыІэм дыщІэхьэн? Нышэдибэ лъандэрэ си щхьэр мэуз. Си гугъэмкІэ сымаджэ сыхъунущ.

Тхьэмадэ : Ныбжьэгъухэ фызхуэсакъ. Жансет, мы хущхъуэр зэхьэлІэ, къыпщхьэпэнщ. Унэм сымаджэу фымыкІуэж.

Пэрыт : Си гугъэмкІэ Жансет щІыІэщІэлъ кърет. Къэпщтыращ. Псы куэд уефэн хуейщ Жансет.

Синэжан : СэркІэ дыкъэуджу дыхуевгъажьэ, дыкъэуджмэ фІы хъужынщ.

(Зэпсори зэщІэдыхьэшхэу пшынэм щІедзэ)

5 – ЩІЭДЭІУН

Нарт : БлэкІа тхьэмахуэм еджапІэм укъэкІуакъым, Бислан. Дэнэ ущыІа?

Бислан : Унэм сыщыІащ, зи щхьэкІэр сымаджэ сыхъуащ.

Нарт : Сыт щхьэкІэ, сыт къэхъуар?

Бислан : Блыщхьэ махуэм сыкъэпщтыращ, си пщтырагъыр 39 сантиград хъуащ.

Нарт : Уааа! Сыт щхьэкІэ?

Бислан : СщІэкъым. Псы куэд сефащ, ауэ гъубж махуэм сыкъызэІыхьащ. Щхьэхуэуи си щхьэр фІыуэ къызэузащ.

Нарт : Бэрэжьей махуэм нэхъыфІ ухъужа?

Бислан : Хьэуэ, сыхъужакъым. Бэрэжьей махуэм куэду сыпсчащ. Абы щхьэкІэ дохутырым сыкІуащ. Абы сэ хущхъуэ къызитащ.

Нарт : Хущхъуэр зэрызэпхьэлІэу фІы ухъужа?

Бислан : Хьэуэ, сыхъужакъым. Махуэку махуэм сымэджэщым сыкІуащ си анэм и гъусэу. КъызэплъэкІуахэщ.

Нарт : Пэжууи? Сытыт уи лажьэр?

ЕДЭIУН ТЕКСТХЭР

АПЭРЭ ДЭРС

АПЭРЭ IАХЬ

КъэIотакIу : Синэжан, Пэрыт, Бэслъан, Жансэт, тхьаматэ Анзор кIэрысхэу Iушъхьэмафэм тесых. Орэд къаIоу, гущыIэхэу мэшIошхо горэм кIэрысых. Джар дэдэм ос къесын регъажьэ ау ахэмэ зыхамышIэу нэф щыфэ щэсых.

Бэслъан : Сыдэу дэгъу тшIи Iушъхьэмафэм тыкъэкIуагъ.

Пэрыт : Шыпкъэ! Мыдэжьыр дунаем анахь дахэу тет чIыпIэр ары.

Тхьаматэ : КIалэхэр зыгорэхэр зыщышъулъэх, чъыIэ дэдэ хъугъэ. Сымаджэ шъухъуным сфаеп. Ео Пэрыт! Орэд дахэ горэ къеуи тыгъэфаб.

Пэрыт : Сигуапэ хъоу …

Синэжан : Ох оох! Ос къесын ежьагъ. Сыдэу дахе.

Жансэт : ЧъыIэ слIэн езгъэжагъ. Шэтыр чIэгъым тыкIэрэхь шIуа? Пчъэдыжь щегъэжьагъэу сшъхьэ мэузы. Сымаджэ сыхъункIэ сенэгуе.

Тхьаматэ : КIалэхэр шъузфэсакъ. Жансэт, мы уцым ешъу. КъыокIущт. Сымаджэ шъухъоу шъумгъэззэжь.

Пэрыт : Жансэт тIэкIуи машIо кIэлъ. Псы бэ ошъон фай Жансэт.

Синэжан : СэркIэ тыкъэшъон фай. Тыкъашъомэ хъужьыщт.

(Зэрэгъэдэхьашхых ыкIи пшынэ макъэр къэIун ежьэ.)

АПЭРЭ ДЭРС

ЯТФЭНЭРЭ IАХЬ

Нарт : БлэкIыгъэ тхьамафэм еджапIэм укъэкIуагъэп, Бэслъан. Тыдэ ущыIагъ?

Бэслъан : Унэм сисыгъ, сыда пIомэ сысымэджагъ.

Нарт : Сыда? Сыд хъугъэ?

Бэслъан : Блыпэ мафэм машIо къыскIилхьагъ. 39 хъугъэ.

Нарт : Ара! Сыд пае?

Бэслъан : сшIэрэп. Псы бэ сешъуагъ ау гъубдж мафэм нахьыкIэ сыхъугъ. Ащ нэмыкIэуи сшъхьэ аеу узыгъэ.

Нарт : Бэрэскэжъые мафэм дэгъу ухъужьыгъа?

Бэслъан : Хьау, сыхъужьыгъэп. Бэрэскэжъые мафэм аеу сыпскагъ. Ащ пае доктор сыкIуагъ. Уц къыситыгъ.

Нарт : Уцым узешъом нахьышIу ухъугъа?

Бэслъан : Хьау, сыхъужьыгъэп. Мэфэку мафэм сымэджэщым тыкIуагъ сянэрэ сэрырэ. Тест къысфашIыгъ.

Нарт : Ара? Сыд уилажэу аIуагъ.

Бэслъан : ЧъыIэ къысхэхьагъэу аIуагъ. Ау бэрэскэшхо мафэм дэгъу сыхъун езгъэжагъ. Ыпэ дэдэ сышхагъ ыкIи ситхьэмэфэкI дэгъоу згъэкIуагъ. Сыхъужьыгъ.

Бислан : Пыхусыху сыхъуат. Ауэ мэрем махуэм нэхъыфIу зэхэсщIэжу сыхуежьащ. Щыпэу сышхащ! Си тхьэмахуэкIэр фIыуэ блэкIащ. ФIы сыхъужащ.

ЕТIУАНЭ ТЕМЭ

ЕЗАНЭ IЫХЬЭ

ЕгъэджакIуэ : ЦIыкIухэ, еджэныр зэрывухыу сыт фыхъуну фыхуей? Бислъан! Удеж щыщIэддзэнщ... Псалъэм папщIэ уэ сыт ухъуну ухуей?

Бислан : Сэ адвокат сыхъуну сыхуейщ зищхьэкIэри дунейр хейм хуэныкъуэщ.

ЕгъэджакIуэ : Жансет уэ сыту уегупсысрэ?

Жынсет : Сэ уэр хуэдэу егъэджакIуэ сыхъуну сыхуейщ. ЗищхьэкIэри уэ убэшэчщ, угуапэщ. Уэ фIыщэу узолъагъу.

ЕгъэджакIуэ : Нарт, уэ щэ?

Нарт : Сэ сызыщIэхъуэпсыр пшынауэфI сыхъунырщ... пшыналъэщIэхэм сеуэныр, сфIэфIдыдэщ...

ЕгъэджакIуэ : Пэжууи? Сыту дэгъуэ! Нарт, уэ сэркIэ тхакIуэфIи ухъуфынщ. ЗищхьэкIэри уэ укъэгъэщIакIуэщ.

Нарт : Щхьэ махуэ ухъу! Мыпхуэдэу узэрегупсысар си гуапэ хъуащ си егъэджакIуэ. Си адэри уэр хуэдэу йогупсыс.

ЕгъэджакIуэ : Пэрыт, уэр папщIэ сэ пхуэзгъэфащэ сиIэщ ауэ уэ дауи къыжыIэ.

Пэрыт : Сэ инженэр сыхъуну сыхуейщ си егъэджакIуэ. инженэр гъэлеяуэ къэгъэщIакIуэщ.

ЕгъэджакIуэ : Зэрыпхуэзгъэфэщам хуэдэщ. СэркIэ уэ инженэрыфI ухъунущ. Мадина уэ щэ?

Мадина : Сэ сыщыцIыкIу лъандэрэ дохутыр сыхъуну сыхуейщ си егъэджакIуэ. ЦIыхухэм садэIэпыкъуну, сымаджэхэр згъэхъужыну я гъащIэхэр къахуезгъэлыну сыхуейщ.

Жан : Сэри Мадинэ хуэдэу согупсысри си анэм хуэдэу зы сымаджэплъ фIсыхъуну сыхуейщ.

ЕгъэджакIуэ : Жан, си фIэщ мэхъу уэри зы сымаджэплъфI ухъунущ. ФэркIэ сыврогушхуэ. Си фIэщ мэхъу фIыуэ флъагъуу къыхэфх фи IэщIагъэхэм фырифIэкIуэну.

ЕЩАНЭ ТЕМЭ

ЗЭДЭIУЭН ТХЫГЪЭ

Пэрыт : Уи махуэ фIыуэ! Сэ сы-Пэрытщ. Анзор слъыхъащ. И телефоныр гъэбыдат. Унэм щIэс?

Анзор и анэр : НэхъыфIыжу Пэрыт! Анзор мачым кIуащ. Зыгуэр жепIэну ухуей?

Пэрыт : Жан щымыгъуазэу къыщыхъуа махуэр хуэдгъэлъэпIэнущ. Анзори къезгъэблэгъэнут.

Анзор и анэр : Сыт щыгъуэ зэIущIэр щызэхэвублэнур?

Пэрыт : КъакIуэ тхьэмахуэ щэбэт махуэм. Ридадэхэ къуажэм щыIэ я унэм и

ЯТIОНЭРЭ ДЕРС

АПЭРЭ IАХЬ

ЕгъэджакIу : КIалэхэр, еджапIэр зышъухыкIэ сыд фэдэ сэнэхьатым ыуж шъутынэу шъуфай?

Бэслъан : Сэ очыл сыхъунэу сфай, сыда пIомэ дунаем зэфагъэ ыщыкIагъ.

ЕгъэджакIу : Жансэт, о сыд узэгупшысырэр?

Жансэт : Сэ ощ фэдэкъабзэ егъэджакIо сыхъунэу сфай. Сыда пIомэ, шыIэгъэшхо пхэлъ ыкIи угуфаб. ШIу дэдэ усэлъэгъу…

ЕгъэджакIу: Оры Нарт.

Нарт : Сэ орэд мэкъамэхэр зэхэслъхьэным сфай. Орэд мэкъамэхэр зэхэлъхьэныр ыкIи еоныр сикIас.

ЕгъэджакIу : Шыпкъэ оIуа? Сыдэ дэгъу! СэрыкIэ Нарт, тхэкIо дэгъуи ухъушъущт. Сыда пIомэ гъэшIэгъонхэр угу къэкIы.

Нарт : Опсэу. Мыщ фэдэ узерегупшысырэр сигуапэ хъугъэ. Сяти ощ фэдэ еIо.

ЕгъэджакIу : Пэрыт, о узфаем тIэкIу сенэгуе шъхьаем о джыри къаIо.

Пэрыт: Сэ инженер сыхъунэу сфай. Инженерхэм Iоф гъэшIэгъонхэр ашIэ СэркIэ.

ЕгъэджакIу : Сызэренэгуягъэм фэд. СэркIэ инженер дэгъу ухъущт. Мадина, оры?

Мадина : Сэри сицIыкIушъхьэ щегъэжьагъэ доктор сыхъунэу сфай. ЦIыфмэ садыIэпыIэным, сымаджэхэр згъэхъужьыным ыкIи япсэуныгъэ къэзгъэнэжьыным сфай.

Жан : Сэри Мадинэ фэдэ сэгупшысы ыкIи сянэ фэдэ сымэджаплъэ дэгъу сыхъунэу сфай.

ЕгъэджакIу : Жан, сымэджаплъэ дэгъу узэрэхъущтыр сшIошI мэхъу. ШъоркIэ сэгушхо ШъукIасэу хэшъухырэ мы сэнэхьатхэр дэгъоу жъугъэцIэкIэнкIэ шъусщэгугъу.

ЯШЭНЭРЭ ДЭРС

Пэрыт : Алоу , уимафэ шIу. Пэрыт Сэ. Анзор слъэхъу; и мобил тэлэфон гъэпытагъ. Унэм иса?

Анзор яан : Уимафэ шIу Пэрыт. Анзор матчым кIуагъэ. Месаж уиIа?

Пэрыт : Жан дгъэгушIонэу къызыхъугъэ мафэм пае зэхэхьа фэтэшIы. Анзори къезгъэблэгъэщтыгъ.

Анзор яан : Зэхэхьар сыдигъо?

Пэрыт : КъэкIощт тхьамафэм щэмбэт мафэр ары, Ридадэ иунэу чылэм дэтым ищагу…

Анзор яан : Хьмм. А мафэм тиунэгъум джэгу иI. Анзор угу къеощт. Жан изэхэхьи къэкIонэу фэещт.

Пэрыт : КъысгурэIо. Джэгур зэ; къызыхъугъэ мафэр илъэс къэс… (мэгушIо)

хадэм.

Анзор и анэр: Хыммм. А махуэ дыдэм ди гъунэгъум хьэгъуэлыгъуэ иIэщ. Анзор и жагъуэ хъунущ. Жан къыщыхъуа махуэ гъэльэпIэными хэтыну хуейнщ.

Пэрыт : Къызгурохуэ. Хьэгъуэлыгъуэр зэщ, къыщыхъуа махуэ гъэлъэпIэныр гъэ къэсщ. «мэдыхьэшх»

Анзор и анэр: Ауэ Анзор уи месажыр лъэзгъэIэсыжынущ. Зыгуэрурэ ныIухьэну хущIэкъунщ.

Пэрыт : Хъунщ. Махуэ ухъу. Сэ итIани Анзор къэслъыхъуэнщ. Уи махуэ фIыкIэ!

Анзор и анэр: ФIыкIэ! Уи анэм схущIэупщIэж.

ЕПЛIАНЭ ТЕМЭ

С. ЩIЭДЭIУН

Пэрыт : Зэхэфха, Нальмэсыр дунейпсом къызэхакIухьыну зекIуэ дэкIынухэщ.

Жансет: НытIэ, зэхэсхащ. Сыропагэ. Дэ нэгъабэ Миекъуапэ щытлъэгъуат.

Адэ : Нальмэсыри? Сэ Нальмэсыр илъэс 20 ипэ слъэгъуат. Истамбыл къэкIуахэт.

Пэрыт : Пэжуи? Ди адэ, уэ Нальмэсыр зэрыплъэгъуар сщIэтэкъым.

Адэ : Сымылъэгъуауэ хъун? Дэ ди телъыджэ гупщ. КъэфакIуэ пашэр Къул Мухьэмэдт. ЩIалэ къэфакIуэхэр псори абы хуэдэу дыщытыну дыхущIэкъут. (мэдыхьэшх)

Пэрыт : Ди адэ апхуэдэфэ уэсплъкъым..

Адэ : Сыт щхьэкIэ, лIыжь сыхъуа? (мэдыхьэшх) Мухьэмэд кърекIуэ, деплъынкъэ дэтхэнэр нэхъыфIу дыкъафэми.

(Пэрытрэ Жансетрэ мэдыхьэшх)

Адэ : Нальмэсыр дэ ди ныбжь итхэм щхьэкIэ пщIэшхуэ зиIэ гупщ. Ди къафэхэр къызэтехъукIахэр къыдгурызгъаIуэ гупщ. А гъэхэм лъандэрэ сакIэлъопль.

Жансет: Абы щхьэкIэщ пщIэшхуэ щIиIэр. Зэпсоми ди културэр ди блэкIар а къафэхэмкIэ зэдогъащIэ. Япэрейхэр зыщыгъэгъупщэн хуейкъым.

Адэ : Пэж дыдэщ. Я зыкъэгъэлъэгъуэгъухэр блэдывымгъэгъэкI. Дэнэхэм кIуэнухэ?

Жансет: Мы къежьэгъуэм кIыхьлъыхь хъунущ я зекIуэгъуэр. Къэралыгъуэ зыбжьанэм я къэлащхьэхэм зыкъыщагъэлъэгъуэнущ. Мы къэралыгъуэхэм языхэзхэр Адыгэхэр хэхэс щыхъуа къэралыгъуэхэрщ. Турцияем, Йорданым, Германым, Америкэм адыгэ куэд щопсэу. Псори хуепIэщIэкIыу къыпэплъэхэу си фIэщщ.

Пэрыт : Аращ. Ауэ адыгэу зыри щымыпсэу щIыпIэхэми, псалъэм папщIэ Японием ди пшыналъэхэр ди къафэхэр ягу щырихьыну си гугъэщ. Дэхащэ дыдэщ Аракъэ ди адэ?

Адэ : Узахуэщ си щIалэ. ИкIи фIыщщэу… Истамбыл концертым папщIэу ди билетхэр дэри къэдывгъэщэху. Уи анэри гуфIэнщ. Ауэ нэхъыбэу уи адэшхуэмрэ анэшхуэмрэщ гуфIэнур.

Анзор яан : Ау уимесаж Анзор есIощт. КъыIухьанкIи хъун.
Пэрыт : Хъун, опсэу. Сэ джыри слъыхъущт Анзор. ХъякIэ…
Анзор яан : ХъякIэ, уянэ сэлам сфеIу.

ЯПЛIЭНЭРЭ ДЭРС

Пэрыт : Зэхэшъухыгъа, Налмэс дунае къэкIухьэ техьащт.

Жансэт : Ары, зэхэсхыгъ. Сыгурышхуагъ. Тэ гъэрекIо Мыекъуапэ тыщеплъыгъагъ.

Ты : Налмэса? Илъэс тIокI узкIэIабэжьмэ слъэгъугъагъ. Истанбыл къэкIогъагъэх.

Пэрыт : Шыпкъа ? Сят, Налмэс узерэплъыгъэр сшIэщтыгъэп.

Ты : Семыплъы хъуна! Дахэу аIо аIотэжьэу ахэтыгъэ ти къэшъокIо купыгъ. КъэшъокIо шъхьаIэу хэтыгъэр Къул Мыхьамэт. Хъульфыгъэхэм зэкIэми тиуцукIэ ащ фэдгъэдэным ыуж титыгъ. (МэгушIо)

Пэрыт : Сят о ащтэ укъкIэкIын Iо сшIагъэп.

Ты : Сыда, жъы сыхъужъыгъа? (МэгушIо) Мыхьамэт къэрэкIуи еплъ о, ара сэра нахь дэгъоу къашъорэр.

Пэрытрэ Жансэтрэ мэгушIох.

Ты : Налмэс тэ тилэгъухэмкIэ анахь пшIэ зыфашIырэ куп. Ти къэшъуакIэхэм ахэлъ пшысэрэ, ахэлъ мэхьанэрэ озгъашIэрэ куп. А илъэсхэм щегъэжьагъэу ауж сэфы.

Жансэт : Джащ пае пшIэ зиIэ куп. ЗэкIэми ти тарихъи, ти култури мы къэшъуакIэхэмкIэ зэтэгъашIэ. Пэсэрэхэр пшыгъупшэн фаеп.

Ты : Шыпкъэ ари. БлэтэшъумгъэкI яконцэрт. Тыдэ кIощтых?

Жансэт : Мызэгъогум къакIухьащтыр бэ. Хэгъэгу зэфэшъхьаф Iаджыми якъэлэшъхьэ къыщагъэлъэгъощт. ЫкIими мы хэгъэгухэм загъорэхэр Адыгэхэр хэкум зырафым зыдэкIуагъэхэ хэгъэгухэр ары. Тыркуемрэ Иорданыемрэ фэдэ. Германиемрэ Америкэмри Адыгэхэр бэ щэпсэуы. ЗэкIэри гушхоу къызэрежьэхэрэр сшIошI мэхъу.

Пэрыт : Ары шъхьаем зи Адыгэ зыщымыпсэурэ чIыпIэхэми гущыIэм пае Японием ти орэд мэкъамэхэмрэ тикъэшъуакIэхэмрэ агу зэрэрихьэщтыр сшIошI мэхъу. Сыда пIомэ дэхэдэдэх, арыба сят.

Бжыгъэціэхэм я табилицэ

1	зы
2	тIу
3	щы
4	плIы
5	тху
6	хы
7	блы
8	и
9	бгъу
10	**пщIы**
11	пщыкIуз
12	пщыкIутI
13	пщыкIущ
14	пщыкIуплI
15	пщыкIутху
16	пщыкIух
17	пщыкIубл
18	пщыкIыуй
19	пщыкIубгъу
20	**тIощI**
21	тIощIрэ зырэ
22	тIощIрэ тIурэ
23	тIощIрэ щырэ
24	тIощIрэ плIырэ
25	тIощIрэ тхурэ
26	тIощIрэ хырэ
27	тIощIрэ блырэ
28	тIощIрэ ирэ
29	тIощIрэ бгъурэ
30	**щэщI**
31	щэщIрэ зырэ
32	щэщIрэ тIурэ
33	щэщIрэ щырэ
34	щэщIрэ плIырэ
35	щэщIрэ тхурэ
36	щэщIрэ хырэ
37	щэщIрэ блырэ
38	щэщIрэ ирэ
39	щэщIрэ бгъурэ
40	**плIыщI**
41	плIыщIрэ зырэ
42	плIыщIрэ тIурэ
43	плIыщIрэ щырэ
44	плIыщIрэ плIырэ
45	плIыщIрэ тхурэ
46	плIыщIрэ хырэ
47	плIыщIрэ блырэ
48	плIыщIрэ ирэ
49	плIыщIрэ бгъурэ
50	**тхущI**

51	тхущIрэ зырэ
52	тхущIрэ тIурэ
53	тхущIрэ щырэ
54	тхущIрэ плIырэ
55	тхущIрэ тхурэ
56	тхущIрэ хырэ
57	тхущIрэ блырэ
58	тхущIрэ ирэ
59	тхущIрэ бгъурэ
60	**хыщI**
61	хыщIрэ зырэ
62	хыщIрэ тIурэ
63	хыщIрэ щырэ
64	хыщIрэ плIырэ
65	хыщIрэ тхурэ
66	хыщIрэ хырэ
67	хыщIрэ блырэ
68	хыщIрэ ирэ
69	зыщIрэ бгъурэ
70	**блыщI**
71	блыщIрэ зырэ
72	блыщIрэ тIурэ
73	блыщIрэ щырэ
74	блыщIрэ плIырэ
75	блыщIрэ тхурэ
76	блыщIрэ хырэ
77	блыщIрэ блырэ
78	блыщIрэ ирэ
79	блыщIрэ бгъурэ
80	**ищI**
81	ищIрэ зырэ
82	ищIрэ тIурэ
83	ищIрэ щырэ
84	ищIрэ плIырэ
85	ищIрэ тхурэ
86	ищIрэ хырэ
87	ищIрэ блырэ
88	ищIрэ ирэ
89	ищIрэ бгъурэ
90	**бгъущI**
91	бгъущIрэ зырэ
92	бгъущIрэ тIурэ
93	бгъущIрэ щырэ
94	бгъущIрэ плIырэ
95	бгъущIрэ тхурэ
96	бгъущIрэ хырэ
97	бгъущIрэ блырэ
98	бгъущIрэ ирэ
99	бгъущIрэ бгъурэ
100	**щэ**

101	щэрэ зырэ
102	щэрэ тIурэ
103	щэрэ щырэ
104	щэрэ плIырэ
105	щэрэ тхурэ
106	щэрэ хырэ
107	щэрэ блырэ
108	щэрэ ирэ
109	щэрэ бгъурэ
110	**щэрэ пщIы**рэ
110	щэрэ пщIырэ
120	щэрэ тIощIрэ
130	щэрэ щэщIрэ
140	щэрэ плIыщI
150	щэрэ тхущIрэ
160	щэрэ хыщIрэ
170	щэрэ блыщIрэ
180	щэрэ ищIрэ
190	щэрэ бгъущIрэ
200	**щитI**
100	щэ
200	щитI
300	щищ
400	щиплI
500	щитху
600	щих
700	щибл
800	щий
900	щибгъу
1000	**мин**
1000	мин
2000	минитI
3000	минищ
4000	миниплI
5000	минитху
6000	миних
7000	минибл
8000	миний
9000	минибгъу
10000	**минипщI**
10000	минипщI
20000	мин тIощI
30000	мин щэщI
40000	мин плIыщI
50000	мин тхущI
60000	мин хыщI
70000	мин блыщI
80000	мин ищI
90000	мин бгъущI
100000	**минищэ**

ПчъэгъацIэхэм ятаблициэ

1	зы	51	шъэныкъорэзырэ	101	шъэрэзырэ
2	тIу	52	шъэныкъорэтIурэ	102	шъэрэтIурэ
3	щы	53	шъэныкъорэщырэ	103	шъэрэщырэ
4	плIы	54	шъэныкъорэплIырэ	104	шъэрэплIырэ
5	тфы	55	шъэныкъорэтфырэ	105	шъэрэтфырэ
6	хы	56	шъэныкъорэхырэ	106	шъэрэхырэ
7	блы	57	шъэныкъорэблырэ	107	шъэрэблырэ
8	йы	58	шъэныкъорэйырэ	108	шъэрэйырэ
9	бгъу	59	шъэныкъорэбгъурэ	109	шъэрэбгъурэ
10	**пшIы**	**60**	**тIокIищ**	**110**	**шъэрэпшIырэ**
11	пшIыкIузы	61	тIокIищрэзырэ	110	шъэрэпшIырэ
12	пшIыкIутIу	62	тIокIищрэтIурэ	120	шъэрэтIокIрэ
13	пшIыкIущ	63	тIокIищрэщырэ	130	шъэрэщэкIрэ
14	пшIыкIуплI	64	тIокIищрэплIырэ	140	шъэрэтIокIитIурэ
15	пшIыкIутф	65	тIокIищрэтфырэ	150	шъэрэшъэныкъорэ
16	пшIыкIух	66	тIокIищрэхырэ	160	шъэрэтIокIищрэ
17	пшIыкIубл	67	тIокIищрэблырэ	170	шъэрэтIокIищрэпшIырэ
18	пшIыкIуй	68	тIокIищрэйырэ	180	шъэрэтIокIиплIрэ
19	пшIыкIубгъ	69	тIокIищрэбгъурэ	190	шъэрэтIокIиплIрэпшIырэ
20	**тIокI**	**70**	**тIокIищрэпшIырэ**	**200**	**шъитIу**
21	тIокIрэзырэ	71	тIокIищрэпшIыкIузрэ	100	шъэ
22	тIокIрэтIурэ	72	тIокIищрэпшIыкIутIрэ	200	шъитIу
23	тIокрэщырэ	73	тIокIищрэпшIыкIущрэ	300	шъищ
24	тIокрэплIырэ	74	тIокищрэпшIыкIуплIырэ	400	шъиплI
25	тIокIрэтфырэ	75	тIокищрэпшIыкIутфырэ	500	шъитф
26	тIокIрэхырэ	76	тIокIищрэпшIыкIухрэ	600	шъих
27	тIокIрэблырэ	77	тIокIищрэпшIыкIублрэ	700	шъибл
28	тIокIрэйырэ	78	тIокIищрэпшIыкIуйрэ	800	шъий
29	тIокIрэбгъурэ	79	тIокIищрэпшIыкIубгъурэ	900	шъибгъу
30	**щэкIы**	**80**	**тIокIиплI**	**1000**	**мин**
31	щэкIрэзырэ	81	тIокIиплIрэзырэ	1000	мин
32	щэкIрэтIурэ	82	тIокIиплIрэтIурэ	2000	минитIу
33	щэкIрэщырэ	83	тIокIиплIрэщырэ	3000	минищ
34	щэкIрэплIырэ	84	тIокIиплIрэплIырэ	4000	миниплI
35	щэкIрэтфырэ	85	тIокIиплIрэтфырэ	5000	минитф
36	щэкIрэхырэ	86	тIокIиплIрэхырэ	6000	миних
37	щэкIрэблырэ	87	тIокIиплIрэблырэ	7000	минибл
38	щэкIрэйырэ	88	тIокIиплIрэйырэ	8000	миний
39	щэкIрэбгъурэ	89	тIокIиплIрэбгъурэ	9000	минибгъу
40	**тIокIитIу**	**90**	**тIокIиплIрэпшIырэ**	**10000**	**минипшI**
41	ТIокIитIурэзырэ	91	тIокIиплIрэпшIыкIузрэ	10000	минипшI
42	токIитIурэтIурэ	92	тIокIиплIрэпшIыкIутIурэ	20000	минтIокI
43	тIокIитIурэщырэ	93	тIокIиплIрэпшIыкIущрэ	30000	минщэкI
44	токIитIурэплIырэ	94	тIокIиплIрэпшIыкIуплIрэ	40000	минтIокIитIу
45	тIокIитIурэтфырэ	95	тIокIиплIрэпшIыкIутфрэ	50000	миншъэныкъу
46	тIокIитIурэхырэ	96	тIокIиплрэпшIыкIухрэ	60000	минтIокIищ
47	тIокIитIурэблырэ	97	тIокIиплIрэпшIыкIублрэ	70000	минтIокIищрэпшIырэ
48	тIокIитIурэйырэ	98	тIокIиплIрэпшIыкIуйрэ	80000	минтIокIиплI
49	тIокIитIурэбгъурэ	99	тIокIиплIрэпшIыкIубгърэ	90000	минтIокIиплIрэпшIырэ
50	**шъэныкъу**	**100**	**шъэ**	**100000**	**минишъэ**